

Torsdagen den 20 mars

Kl. 12.00

Förhandlingarna leddes till en början av herr andre vice talmannen.

§ 1 Justerades protokollen för den 12 innevarande månad.

§ 2 Om verkställighet av riksdagens beslut beträffande utredning av vissa skattefrågor

Herr finansministern STRÄNG erhöll ordet för att besvara herr *Magnussons* i Borås (m) den 13 mars anmälda fråga, nr 124, och anförde:

Herr talman! Herr Magnusson i Borås har frågat mig när jag avser att effektuera riksdagens under föregående år begärda utredningar beträffande

1. differentiering av beskattningen i regionalpolitiskt syfte,
2. differentiering av arbetsgivaravgiften även efter andra kriterier än regionala samt
3. indexreglering av skattesystemet.

Först vill jag meddela att jag vid regeringssammanträdet den 6 mars i år bemyndigats utfärda tilläggsdirektiv till företagsskatteberedningen avseende frågorna under 1 och 2. Direktiven kommer att offentliggöras inom kort.

Vad sedan gäller den tredje frågan behandlade riksdagen under år 1974 motionsvägen framförda yrkanden om en indexreglering av skattesystemet. Vid omröstning i kammaren beträffande finansutskottets betänkande 1974:25 segrade en till betänkandet fogad reservation, i vilken yrkanden om utredning i ämnet avstyrktes. Även skatteutskottet avstyrkte i sitt betänkande 1974:54 motionsyrkanden i samma riktning. I en till betänkandet fogad reservation tillstyrktes dock att 1972 års skatteutredning skulle få tilläggsdirektiv att utreda frågan. Vid omröstning i kammaren bifölls reservationen. Eftersom fjolårets riksdag fattade två mot varandra stridande beslut beträffande en indexreglering av skattesystemet anser jag inte att riksdagen har uttalat någon deciderad uppfattning på denna punkt. Någon utredning i ärendet anser jag under dessa förhållanden inte påkallad.

Herr MAGNUSSON i Borås (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka finansministern för att jag har fått svar på min fråga. Det var glädjande att delfrågorna 1 och 2 redan har behandlats av regeringen och att tilläggsdirektiv kommer att utfärdas

Torsdagen den
20 mars 1975

---

*Om verkställighet av
riksdagens beslut
beträffande
utredning av vissa
skattefrågor*

Torsdagen den
20 mars 1975

*Om verkställighet
av riksdagens beslut
beträffande
utredning av vissa
skattefrågor*

till företagsskatteberedningen.

Det är riktigt att delfråga 3 har varit föremål för två voteringar här i kammaren, men numera är det ingenting som hindrar att samma fråga behandlats två gånger under samma riksdag. När riksdagen avslår en sådan här begäran – vilket skedde första gången frågan behandlades – händer ingenting. Det blir ett passivt beslut. När däremot riksdagen fattar beslut om att begära en utredning är det ett aktivt beslut, som innebär att riksdagen i en skrivelse till regeringen begär att en utredning skall tillsättas. Det är ur den synpunkten på sin plats att regeringen också tillmötesgår det önskemål som riksdagen har uttalat vid detta sitt beslut.

Även delfråga 2 har varit föremål för två voteringar här i riksdagen, men den frågan har finansministern i alla fall funnit anledning att låta utreda.

Därför tycker jag att det är beklagligt att finansministern nu förklarar att finansministern inte har för avsikt att fullfölja det beslut som riksdagen fattade i höstas beträffande kravet på utredning om en indexreglering av skattesystemet.

Herr finansministern STRÄNG:

Herr talman! Jag betraktar de båda första beställningarna såsom i viss mån sammanhängande. Därför ansåg jag att det var riktigt att låta företagsskatteberedningen behandla dem i anslutning till varandra.

När det däremot gäller besluten i fråga om indexreglering av skattesystemet har jag en annan uppfattning än herr Tage Magnusson. Han vill rubricera det första beslutet, som kom till genom lottdragning och som utföll till min fördel, som ett slags passivt uttryck för riksdagens uppfattning och det andra beslutet, som också kom till genom lottdragning men som var till herr Magnussons favör, som ett mer aktivt beslut. Jag har mycket svårt att göra den distinktionen. Bakom motsättningarna i dessa frågor ligger det säkerligen lika mycket av aktivitet i båda fallen.

Jag har mycket svårt att under sådana förhållanden se att det är fråga om någon deciderad uppfattning från riksdagens sida. Jag har därför ansett att jag mot nuvarande bakgrund kan stå till svars med att ligga stilla i dessa sammanhang.

Herr MAGNUSSON i Borås (m):

Herr talman! Finansministern och jag lär inte kunna övertyga varandra om vem som har rätt i det här fallet. Jag menar bara att när riksdagen har fattat ett beslut, som föranlett en skrivelse från riksdagen till regeringen, bör regeringen villfara en sådan önskan från riksdagen. Vi har i nuvarande läge oftare än annars lottdragningar i riksdagen, men det skall egentligen inte ha avgörande betydelse. Ett riksdagsbeslut är ett riksdagsbeslut, när det har tillkommit i fullt laga ordning, vare sig det skett genom ett majoritetsbeslut eller genom att man har varit tvungen att tillgripa en lottdragning för att nå fram till ett beslut.

§ 3 Om slopande av rätten för utländska officerare att följa högre militär utbildning i Sverige

Nr 42

Torsdagen den
20 mars 1975

*Om slopande av
rätten för utländska
officerare att följa
högre militär
utbildning i Sverige*

Herr försvarsministern HOLMQVIST erhöll ordet för att besvara herr Måbrinks (vpk) den 6 mars anmälda fråga, nr 107, och anförde:

Herr talman! Herr Måbrink har frågat mig om jag är beredd att medverka till att tillståndsgivning för påtalat officersutbyte upphör.

Sedan lång tid tillbaka har vi haft ett ömsesidigt utbyte av elever vid militära högskolor mellan Sverige och främst de nordiska grannländerna. Studie- och erfarenhetsutbyte är enligt min mening angeläget på försvarets område lika väl som inom andra samhällssektorer. Jag är övertygad om att fördjupade kontakter skapar ett ökat förtroende mellan staterna och därmed främjar fredens sak.

På herr Måbrinks fråga vill jag därför svara att det ömsesidiga utbytet av elever vid militära högskolor mellan Sverige och andra länder inte bör avbrytas.

Från regeringens sida är vi intresserade av att ett sådant utbyte kommer till stånd med flera stater, både de som tillhör militära allianser och de som står utanför sådana bindningar.

Herr MÅBRINK (vpk):

Herr talman! Jag tackar för svaret på min fråga.

För det första kan konstateras att den här sortens militära utbytesverksamhet varit dold för svenska folket och också för en stor del av riksdagens ledamöter. För det andra måste jag ställa frågan vad som ligger bakom att NATO-officerare skall delta i svensk militär utbildningsverksamhet. Är det så, som en representativ ledamot av försvarsutskottet uttalat för Aftonbladet, "att den här snedinriktningen har sin historiska bakgrund – vårt samhälle har ju mycket länge haft en stark västlig inriktning"?

Om man ställer samman en rad händelser under årens lopp kan man inte komma ifrån att Sveriges deklarerade alliansfrihet urholkas. Jag tänker på de senaste händelserna – Operation Jonas, IB-affären och Viggenaffären – samt att stridsvagn S tydligen skall lånas ut till USA för studier.

Om jag nu håller mig till den fråga som försvarsministern besvarat, har det ifrågasatts om denna verksamhet är i överensstämmelse med Sveriges deklarerade alliansfrihet. Jag vill hävda att så inte är fallet.

I utbildningen har deltagit officerare från USA – hur många under årens lopp vet jag inte. Men det har sagts att tre officerare från USA deltar i varje utbildningsomgång. Det allvarliga är att USA under en rad av år bedrivit ett utrottningskrig i Indokina. Hur många av de amerikanska officerare som utbildats i Sverige har sedan deltagit i Vietnamkriget? Har något av utbildningen i Sverige varit till fördel för USA:s krigföring i Indokina?

Det har också sagts att thailändska officerare deltagit i militärutbildning

Torsdagen den
20 mars 1975

*Om slopande av
rätten för utländska
officerare att följa
högre militär
utbildning i Sverige*

i Sverige. Thailand har ju använts som bas för krigföringen i Indokina.

Jag har ingenting emot att man har ett utbyte länderna emellan på det militära området. Flottbesök, flygbesök och besök av andra militära delegationer anser jag vara helt i sin ordning, men det är en sak för sig. Att låta officerare från NATO-stater delta i den direkta militära utbildningen i Sverige är någonting annat, och det anser jag inte vara i överensstämmelse med Sveriges alliansfria utrikespolitik.

Herr försvarsministern HOLMQVIST:

Herr talman! Det är naturligtvis alldeles fel som herr Måbrink säger, att detta utbyte har skett i det fördolda. Det har pågått sedan 1945. Vid varje kurs på militärhögskolan har det sedan dess funnits någon utländsk representant, och det har verkligen inte skett i det fördolda.

Herr Måbrink har inte gjort sig på något sätt underrättad om vad det här rör sig om. Jag kanske skall ange hur många som har deltagit i den här utbildningen. Det är sammanlagt 152 officerare under tiden från 1945 fram till nu. Av dem har 116 kommit från Norge, 17 från Danmark och 9 från Finland. Av de övriga 10 har 3 officerare kommit från Storbritannien, 1 från Österrike, 4 från Colombia och 2 från Thailand. Thailandarna var här på 1950-talet. Colombianerna var här i samband med att det gjordes köp av båtmateriel i Sverige.

Det är värt att peka på att vi inte inbjuder någon, utan det är de andra länderna som ber att få skicka elever till utbildning som pågår i Sverige. Speciellt när det har gällt de norska deltagarna förhåller det sig så, att vi har haft vissa kurser på den tekniska sidan som man inte har anordnat i Norge.

Jag har en bestämd känsla av att denna verksamhet har varit till glädje för undervisningen. På det sättet har man fått möta människor från andra miljöer. Men det är självklart att vi beaktar våra intressen i sammanhanget. En del av utbildningen är sekretessbelagd, och där deltar således inte de utländska medborgarna. Vissa kurser på militärhögskolan kommer helt enkelt inte i fråga. Exempelvis har det inom flyglinjen aldrig någonsin funnits någon deltagare utifrån. Det finns strikta regler för detta, och jag tror att vi kan säga att det är värdefullt för oss att verksamheten fortsätter.

Herr MÅBRINK (vpk):

Herr talman! Jag vill hävda att många av riksdagens ledamöter inte har varit informerade om den här verksamheten och därmed inte heller svenska folket. Det finns riksdagsledamöter – inte bara från vpk – som uttalade sin stora förvåning när nyheten om den här sortens verksamhet publicerades i tidningarna.

Jag uppfattade inte om försvarsministern nämnde att några officerare från USA har deltagit i utbildningen. Det har ju gjorts en stor intervju i Dagens Nyheter om en amerikansk officer, som just nu deltar i den militära utbildningen; han finns t. o. m. på bild i tidningen. Vad Dagens

Nyheter skriver den 5 mars 1975 är alltså oriktigt, enligt försvarsministern. Men om det är oriktigt, tycker jag att försvarsministern här skall säga att den artikeln och bilden på den amerikanska officeren inte stämmer, för någon amerikansk officer deltar inte i någon militär utbildning i Sverige i dag. Är det på det sättet?

Herr försvarsministern HOLMQVIST:

Herr talman! Det hjälper tydligen inte att ge herr Måbrink en beskrivning av förhållandena inom försvaret; han är ändå helt okunnig om dem.

Herr Måbrink hade själv frågat om den högre militära utbildningen, och på denna fråga har jag svarat att där har aldrig någonsin deltagit någon amerikansk officer.

En annan sak är att det också förekommer ett utbyte av människor som t. ex. inom marinen följer verksamheten på ett svenskt fartyg. Detta räknar vi inte in i den högre utbildningen; med den menar vi självfallet utbildningen på militärhögskolan.

På samma sätt ansöker vi om att svenska officerare skall få delta i verksamhet utomlands och göra vissa iakttagelser inom utbildning eller ute på ett förband. Vi beaktar självfallet säkerhetsfrågorna i det här sammanhanget.

Det faktiska förhållandet, herr Måbrink, är emellertid att det finns en grupp av stater som inte har något intresse av att söka kontakter med Sverige eller andra länder och som framför allt inte vill visa upp någonting i gengäld för vad de får. Vi har ingenting emot att kretsen av samarbetande vidgas, och det har getts sådana inviter åt olika håll. Men vi har inte alltid fått svar på dem.

Herr MÅBRINK (vpk):

Herr talman! Jag förstår att det inte är så behagligt för försvarsministern att tala om dessa amerikanska officerare. Det gäller en löjtnant, och han skall stanna här till 1976. Om han inte deltar direkt i den högre militära utbildningen så deltar han ju ändå i militär utbildning.

Jag vill upprepa den fråga som jag ställde: Tycker försvarsministern att det är riktigt att dessa amerikanska officerare – hur många de nu är; här är en av dem – skall delta i denna utbildning samtidigt som ju USA fortfarande för ett krig mot vietnamesiska folket?

Herr försvarsministern HOLMQVIST:

Herr talman! Jag anser att vi har intresse av att vara öppna åt olika håll. Svenska officerare praktiserar också utomlands. Där vi har möjlighet till det är det klart att vi tar vara på tillfällena. Därför är det inget fel i att en amerikansk officer finns placerad ute på ett förband. Det är ett utbyte som sker på det området.

Men herr Måbrink bör försöka vinnlägga sig om att fråga om de saker som herr Måbrink är intresserad av och formulera frågorna på ett riktigt sätt. Det här är någonting annat som jag inte har haft anledning att ta upp i detta sammanhang.

Torsdagen den
20 mars 1975

*Om tillsättningen av
fackliga organisationers styrelse-
representanter i
företagarföreningar*

Herr MÅBRINK (vpk):

Herr talman! Det är klart att man kan formulera frågorna annorlunda. Men det kan inte vara så fantastiskt svårt för försvarsministern att här besvara en följdfråga. Det gällde nu dessa amerikanska officerare. Visserligen deltar de inte i den högre utbildningen, men de finns här för utbildning.

Det är riktigt att svenska officerare också är i USA och deltar i den militära utbildningen där. Jag tycker det är lika förkastligt. Jag har sagt att man skall ha utbyte, men det kan ske genom flottbesök, flygbesök osv. som man har mellan länderna. Det är en annan sak, och det har jag i och för sig ingenting emot.

Det har ingen betydelse om dessa officerare är från Warszawapakten eller NATO; jag tycker att det är lika förkastligt. Jag anser inte att Sverige skall bedriva en sådan verksamhet – att ta hit officerare från något av de två stora militära blocken.

Herr försvarsministern HOLMQVIST:

Herr talman! Eftersom pakterna nämndes vill jag framhålla att Warszawapaktens länder inte har varit intresserade av detta. Men därför att den gruppen av länder inte önskar praktisera ett samarbete finns det inte skäl för oss att avstå från ett samarbete som vi har haft sedan gammalt, som vi har byggt upp under många år. Jag tror att herr Måbrink far alldeles vilse när han anser att han i den här frågan bör peka på just det förhållandet att det är bara den ena parten som är med.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 4 Om tillsättningen av fackliga organisationers styrelserepresentanter i företagarföreningar

Herr arbetsmarknadsministern BENGTTSSON erhöll ordet för att besvara herr Olssons i Järvsö (c) den 27 februari anmälda fråga, nr 101, och anförde:

Herr talman! Herr Olsson i Järvsö har frågat mig om jag vill medverka till att facklig huvudorganisation i länet får utse de ledamöter i företagarförenings styrelse som enligt gällande regler skall utses av regeringen efter förslag från facklig huvudorganisation.

Gällande regler för sammansättningen av företagarförenings styrelse grundar sig främst på riksdagens beslut år 1968. Enligt reglerna skall majoriteten av ledamöterna utses av staten, landstinget och i förekommande fall kommun som inte deltar i landsting. År 1974 kompletterades reglerna så att regeringen skall utse två styrelseledamöter efter förslag från facklig huvudorganisation.

Med hänsyn till att de fackliga organisationernas regionala indelning i vissa fall inte överensstämmer med länsindelningen finns det praktiska

fördelar med den nuvarande ordningen. Jag vill även påminna om att länsarbetsnämndernas styrelseledamöter utses genom regeringsbeslut utan att detta upplevs som någon onödig centralisering. Mot denna bakgrund anser jag att det inte finns något skäl att ändra nuvarande ordning.

Nr 42

Torsdagen den
20 mars 1975

*Om tillsättningen av
fackliga organisa-
tioners styrelse-
representanter i
företagarföreningar*

Herr OLSSON i Järvsö (c):

Herr talman! Jag vill tacka arbetsmarknadsministern för svaret på min fråga.

Anledningen till frågan är att regeringen nyligen utfärdat föreskrifter om företagarföreningarnas arbete, bl. a. hur styrelserna skall utses. Dessa bestämmelser kommer att gälla från den 1 juli i år. Jag och många andra har funnit att det är en onödig centralisering att regeringen utser de representanter som de fackliga organisationerna numera skall ha i för-
eningsstyrelserna. Vi anser att organisationerna själva borde ha den rät-
ten.

Jag tycker det är bra att arbetstagarna blir representerade i dessa styrelser. Det kommer att tillföra styrelserna sakkunskap och erfarenheter, och det kommer att skapa ökad förståelse mellan arbetsgivar- och arbetstagarintressen, något som ju också kan göra sig gällande i företagarföreningarnas verksamhet.

Företagarföreningen är ju ett typiskt länsorgan – den arbetar med frågor som rör det egna länets näringsliv. Den insyn som erfordras från staten på grund av att staten lånar ut pengar har ju tillgodosetts genom två representanter som länsstyrelsen tillsätter, varav den ena är landshövdingen. Det bör räcka för statens del.

Jag anser att det vore en åtgärd som skulle förstärka det regionala inflytandet om de fackliga organisationerna själva finge utse sina representanter.

Svaret är negativt. Det heter att den nu föreslagna ordningen är bra, och det av två skäl. Det ena är att i vissa fall överensstämmer inte länsindelningen med de fackliga organisationernas indelning. Jag måste säga att det är ett svagt argument. Detta problem finns ju redan nu för de fackliga organisationerna, när de skall föreslå representanter.

Det andra skälet är att det även nu förekommer att länsarbetsnämndernas styrelseledamöter utses genom regeringsbeslut och att detta inte har väckt någon opposition. Den saken kanske många inte har tänkt på, men vi har i varje fall i Gävleborgs läns landsting tagit upp frågan. Vi menar att även detta borde ändras så att man från länet fick utse representanter i länsarbetsnämndernas styrelser.

Jag tycker att det borde ske en omprövning av de föreskrifter som utfärdats. En tänkbar ordning vore, om man nu inte kan låta fackorganen själva utse sina talesmän, att *landstingen* i stället för regeringen finge utöva själva beslutsrätten när det gäller dessa styrelserepresentanter. Det skulle innebära en viss decentralisering, och jag skulle vilja fråga hur arbetsmarknadsministern ser på detta.

Torsdagen den
20 mars 1975

*Om tillsättningen av
fackliga organisationers styrelse-
representanter i
företagarföreningar*

Herr arbetsmarknadsministern BENGTTSSON:

Herr talman! De fackliga organisationerna, som ju är inblandade i det här och vilkas önskemål vi har tillgodosett genom att ge dem representation, är helt överens med oss om att detta är den riktiga ordningen.

Jag tog inte upp den så att säga konstitutionella frågan, som herr Olsson i Järvsö helt har förbigått. Om man skulle bestämma sig för att organisationerna själva skall få fatta beslut, så är det en myndighetsutövning som man uppdrar åt dem. Det kan vi enligt regeringsformen inte göra utan att stifta en alldeles speciell lag, och en sådan lag måste förutsätta mycket, mycket starka skäl. De två inblandade organisationerna – LO och TCO och deras regionala organ – är också, som jag sade, helt överens om att det nu föreslagna tillvägagångssättet, att de förordar representanter och vi utser dem, är det lämpligaste. Det händer ju inte att regeringen går förbi de representanter som organisationerna förordat. Det viktigaste är att man får kunniga och duktiga kvinnor och män från länen, och det finns garantier för detta numera, eftersom organisationerna förordar dem vi utser.

Herr OLSSON i Järvsö (c):

Herr talman! Att arbetstagarorganisationerna själva anser tillvägagångssättet lämpligt är ändå något som kan ifrågasättas. Jag tror att om denna fråga skulle tas upp till verklig diskussion ute i länen skulle det visa sig att organisationerna hellre själva ville besluta om sina representanter än bara föreslå dem. Det är ändå en oändlig skillnad.

Vi har ju på många olika områden genomfört decentralisering av beslutsrätten. Hela omorganisationen av länsstyrelserna är ett steg i den riktningen, och länsberedningens nu framlagda förslag, där man vill ta ytterligare ett steg, går i samma riktning. Man säger att en uppgift bör ej ligga på högre beslutsnivå än nödvändigt i förhållande till de av beslutet direkt berörda. Jag tycker inte att denna fråga ligger på den nivån att regeringen bör tillsätta dessa ledamöter i företagarföreningarnas styrelser.

Vad sedan de konstitutionella frågorna beträffar kan ju regeringen föreslå en lagändring härvidlag, och jag skulle vilja rekommendera att en sådan lagändring sker. Det vore ett led i den decentralisering och den förskjutning av beslutanderätten ner till människorna, som vi ju ändå allmänt eftersträvar. Om detta mot förmodan inte skulle gå att genomföra så finns möjligheten att låta landstingen svara för besluten i sådana här fall.

Herr arbetsmarknadsministern BENGTTSSON:

Herr talman! Jag kan inte inse att de fackliga organisationerna skulle känna sig särskilt tacksamma för att landstingen får bestämma vilka representanter organisationerna skall ha. Jag tycker att den ordning vi har nu är alldeles utmärkt, och jag kan försäkra att vi inte tillämpar någon som helst byråkrati. Vi följer bara det formella – vi får förslag och utser representanterna omedelbart.

Den nuvarande ordningen är alltså inte på något sätt krånglig.

Herr OLSSON i Järvsö (c):

Herr talman! Om landstingen utsåg dessa styrelserepresentanter skulle det självfallet även då ske efter förslag av de fackliga huvudorganisationerna. Och det förfarandet anser jag skulle vara bättre från länsinflytandesynpunkt än att regeringen utser representanterna.

Jag tycker först och främst att man skall göra en sådan lagändring så att de fackliga organisationerna själva får utse sina representanter i företagarföreningarnas styrelser. Då blir det analogt med vad som sker i styrelserna för de enskilda och allmänna företagen, som jag tycker i många fall kan jämföras med företagarföreningens verksamhet inom resp. län.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 5 Om införande av yrkesbeteckningar för arkivarbetare

Herr arbetsmarknadsministern BENGTTSSON erhöll ordet för att besvara herr *Gillströms* (s) den 7 mars anmälda fråga, nr 112, och anförde:

Herr talman! Herr Gillström har frågat mig om jag avser att ta initiativ för att införa gällande yrkesbeteckningar också för människor som får sin anställning genom arbetsvården.

Jag har samma uppfattning som herr Gillström i denna fråga. Vid arkivarbete bör användas yrkesbenämningar som så långt möjligt motsvarar vad som annars tillämpas för liknande arbetsuppgifter. Jag kommer att föranstalta härom.

Herr GILLSTRÖM (s):

Herr talman! Jag tackar för svaret på min fråga, som är föranledd av den oro som människor i arkivarbete känner inför en mycket oviss framtid.

Utslagningsprocessen i vårt samhälle tycks öka. Naturligtvis är det bra att denna möjlighet med arkivarbete finns för dessa människor, men från samhällets sida får vi akta oss, så att vi inte skapar en ny låglönegrupp med sämre sociala villkor än andra anställda. Statligt och kommunalt arkivarbete ger t. ex. färre semesterdagar och lägre lön än den på vanligt sätt anställda har, även om arbetsuppgifterna är lika.

Det rekommenderas att arkivarbets tjänsten skall fortgå under fem år. Därefter finns möjligheter till s. k. personliga tjänster. Enligt uppgift får AMS dock inrätta högst 150 sådana personliga tjänster. Om man betänker att vi f. n. har ca 15 000 tjänster i arkivarbete, så blir detta 1 %. Är det inte en alldeles för liten del? Visserligen får en myndighet gå upp till 3 %, men det förutsätter ju då att andra myndigheter ligger långt under 1 % för att antalet 150 för landet skall räcka till. F. n. finns det över 200 obehandlade framställningar om personliga tjänster utöver de 150, och Statstjänstemannaförbundet har begärt att ytterligare 200 tjänster

Nr 42

Torsdagen den
20 mars 1975

---

*Om införande av
yrkesbeteckningar
för arkivarbetare*

Torsdagen den
20 mars 1975

*Om åtgärder mot
lockpriser i
detaljhandeln*

inrättas. När kan beslut om dessa fattas?

I vissa fall sker ledigförklarande av tjänster statligt och kommunalt, varvid det vore rimligt att någon med långvarigt arkivarbete i förvaltningen i fråga kunde få tjänsten. Tyvärr sker detta inte särskilt ofta, utan under olika motiveringar anställs annan person utifrån. Arkivarbetsplatsen permanentas mer eller mindre och arbetsgivaren får en ofta god arbetskraft som betalas av staten. Är detta ett önskvärt förhållande, och hur är det möjligt att påverka denna för den anställde inte alltför tillfredsställande situation?

Jag är fullt på det klara med att dessa förhållanden kanske inte rymms inom ramen för den framställda frågan, men jag vore glad om herr statsrådet kunde svara också på dessa nya frågor, som har anknytning till det problem som jag har pekat på.

Jag vill också fråga: Hur kommer herr statsrådet att föranstalta om införande av yrkesbenämningar? Pågår något arbete med saken i någon arbetsgrupp? När avser man att ta utlovat initiativ?

Herr arbetsmarknadsministern BENGTTSSON:

Herr talman! Jag har självfallet bara svarat på den fråga herr Gillström ställt till mig.

Vi kommer i departementet att se till att det löfte jag här har givit på regeringens vägnar med det snaraste infrias.

När det gäller antalet arkivarbetare – den saken nämndes inte alls i den ursprungliga frågan – kan jag nämna att vi väntar en framställning från arbetsmarknadsstyrelsen på den punkten. Denna framställning kommer vi att behandla så snart vi får den.

Herr GILLSTRÖM (s):

Herr talman! Jag tackar för det tillägget. Jag ber om ursäkt om jag har utsträckt frågandet för långt. Det beror på att intresset för denna lilla sak varit stort, och man har bett mig att framföra dessa synpunkter. Men till syvende og sidst är det ändå den fråga som jag ställt till statsrådet och som statsrådet här har besvarat som är den intressanta. Man avvaktar nu ivrigt ett besked om hur departementet kommer att föranstalta om införande av yrkesbenämningar.

Jag ber att få tacka för svaret.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 6 Om åtgärder mot lockpriser i detaljhandeln

Herr handelsministern FELDT erhöll ordet för att besvara fru Nordlanders (vpk) den 28 februari anmälda fråga, nr 102, och anförde:

Herr talman! Fru Nordlander har frågat mig om jag för min del är beredd att medverka till att, eventuellt i samråd med statens pris- och

kartellnämnd, SPK, få till stånd överläggningar med handelsorganisationer i syfte att få systemet med lockpriser ersatt av inriktning på en lägre prisnivå.

Regeringen har i dag uppdragit åt SPK att i anslutning till det utredningsarbete som nämnden bedriver beträffande kampanjprissättning också undersöka möjligheter att begränsa denna. I uppdraget ingår att konsumenternas intresse av låg och jämn prisnivå skall beaktas samt att nämnden skall samråda med berörda myndigheter och handeln.

Fru NORDLANDER (vpk):

Herr talman! Jag tackar handelsministern Feldt för svaret på min enkla fråga. Handelsministern anser att lockprissättningen i varje fall bör begränsas. Men man kan ifrågasätta om det är tillräckligt. Anledningen till min fråga var att ett häfte med rabattcheckar ramlade ned i min brevlåda. Det innehöll inte mindre än 48 checkar till ett sammanlagt värde av 1 200 kronor om jag köper de varor som omfattas av rabatterna, som avsåg allt från hundmat och toalettpapper till olika kapitalvaror på Bra stormarknad.

Sedan frågan ställdes för 14 dagar sedan har det hunnit komma ytterligare rabatterbjudanden, reklam och annonsmaterial. Ett sådant erbjudande gäller kontorsmöbler och har tydligen sänts till dem som sysslar med kontorsarbete av olika slag. Det reklamaterialet består av en s. k. magisk låda som kostar 4:35 att framställa – det talar man snällt om. Man ber om hjälp att nå fram till rätt person, alltså någon som har användning för kontorsmöbler. I lådan finns ett papper med ytterligare erbjudande: om man besöker en viss utställning får man en penninglott som man kan vinna 350 000 kronor på.

Dessutom har det till mig kommit gruppkursband med erbjudande om ytterligare rabatter. Därutöver innehåller de stora dagliga tidningarna varje vecka flera 25 000-kronorsannonser om lockpriser. Det är lätt att konstatera om man tittar i dagens tidningar.

Omfattningen av lockpriserbjudandena har nu blivit så stor att handeln själv börjat reagera. Många butiker kan inte längre hänga med i konkurrensen. Konsumenterna har gjort en rundfråga till fabrikanter och grossister. Nästan alla var överens om att den nuvarande prispolitiken helt förrycker riktlinjerna för normal och sund handel.

Slakteriförbundet, med varumärket Scan, anser exempelvis att lockprissystemet kan bedömas ur många synvinklar. Prisjippopolitiken medför säljproblem, ett komplicerat produktionskostnadssystem, ett mera komplicerat marknadsplaneringssystem och ett betydligt mer omständligt planeringsarbete på detaljhandelssidan. Till detta kommer att annonskostnaderna utan tvivel måste ligga högre än tidigare under den normala handels tid. Det nuvarande systemet blir från ekonomisk synpunkt definitivt dyrare för konsumenterna än en lugnare konkurrenslinje. Produktionskostnaderna blir högre, eftersom charkuterifabrikerna måste åta sig en ökad kapacitetskostnad, om varuutbudet tidvis skall pressas uppåt.

*Om innehållet i visst
konsumentupplys-
ningsprojekt*

Nu är detta projekt avslutat, och vi får väl se om det blir några resultat som hjälper oss när vi skall börja diskutera det som är väsentligt – hur läroplaner och sådant skall se ut när det gäller konsumentkunskap. Om mina intentioner får råda kommer materialet inte att se ut på detta sätt.

Herr SELLGREN (fp):

Herr talman! Jag tackar för den personliga mening som statsrådet nu framförde. Det skulle ha varit välgörande om statsrådet hade uteslutit det formella svaret och givit det personliga svaret på en gång.

Det är fråga om en provkurs. Elever i hela Norden utsätts för detta material, denna indoktrinering. Jag tycker inte att man skall gräla om dessa vetenskapsmän; jag tycker att de visat sig dumma, olämpliga att syssla med sådana här saker. De har helt enkelt inte följt intentionerna.

Dessutom vill jag fråga om det är riktigt att man ålägger de lärare som arbetar med detta material att inte yppa något utåt – de har t. o. m. skrivit under förbindelser med sådant innehåll. Det har också sagts mig att SÖ:s representant i gruppen skulle ha avstyrkt projektet i den utformning det fick. Det är ju ett försöksprojekt, som bör ha så hög klass som möjligt. Vidare har jag erfårit, att om detta projekt skulle prövas av SÖ:s läroboksnämnd skulle det underkännas.

Då frågar jag mig: Bör inte sådant här material prövas av Nordiska ministerrådet med den status och det ansvar som det har, innan materialet ens på försök lämnas ut till skolor i Norden?

Herr handelsministern FELDT:

Herr talman! Det var många frågor, herr Sellgren, och jag har inte många sekunder på mig att svara.

Min principiella inställning är att vetenskaplig metodik skall utvecklas av vetenskapsmän och inte av en politisk instans som Nordiska ministerrådet. Om herr Sellgren tänker efter tror jag att han instämmer i den principen.

Enligt vad jag har mig bekant har skolöverstyrelsen konstaterat att för detta projekt krävdes inte dess tillstånd utan det var den lokala skolstyrelsen som skulle ta ställning till om experimentet skulle äga rum eller inte.

Enligt upplysningar som vi har fått av projektledaren har föräldrar, lärare och elever informerats om projektets syfte och allmänna innehåll, och föräldrarna har fått ta ställning till om de ville att deras barn skulle medverka i det. Det har skrivits om projektet i tidningar och tidskrifter, det har hållits symposier osv., så det har funnits många tillfällen för allmänheten att ta del av vad man sysslade med. Det är möjligt – det kan jag varken bekräfta eller dementera – att undersökningsledaren själv, dvs. läraren, anbefallts att inte under experimentets gång redovisa resultaten utan vänta med det till dess att utredningen i sin helhet kunde presenteras.

Herr SELLGREN (fp):

Herr talman! Jag får återigen anledning att hålla med herr statsrådet: det är vetenskapsmän och inte politiker som skall syssla med sådana här saker. Det material jag har i ämnet Hur klarar vi oss utan bil? har framställts av en vetenskapsman, men det är politikern i vetenskapsmannen som har trängt igenom i materialet. Det är det som är felaktigt, och därför behövs det en prövning av sådant här material även om det framställts av vetenskapsmän av i övrigt hög klass.

När det gäller sekretessbeläggningen är det i hårdaste laget att man skall skriva på en sekretessförbindelse under arbetets gång. Det svarar inte mot den offentlighetsprincip som Nordiska rådet antog vid sin 23:e session i Reykjavik.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 8 Om pensionsförmånerna för statspensionär med förtidsuttag av folkpension

Herr statsrådet LÖFBERG erhöll ordet för att besvara herr *Henmarks* (fp) den 13 mars anmälda fråga, nr 123, och anförde:

Herr talman! Herr Henmark har frågat om socialministern lagt märke till att statspensionärer som tagit ut sina folkpensioner i förtid har erhållit sänkt totalpension i samband med höjningen av folkpensionerna den 1 december 1974 och den 1 januari 1975. Herr Henmark frågar även om socialministern tänker vidta åtgärder för att förebygga sådana konsekvenser.

Frågorna faller inom mitt område och har överlämnats till mig för besvarande.

Enligt lagen om allmän försäkring kan ålderspension tas ut tidigare än vid 67 års ålder dock tidigast vid 63 års ålder om den försäkrade särskilt begär det. Tar någon på detta sätt ut pensionen i förtid, minskas pensionen med ett belopp som f. n. motsvarar sex tiondels procent för varje månad av förtida uttag.

Enligt de regler som berör samordningen mellan allmän pension och statlig personalpension beaktas ett förtida uttag inte före fyllda 67 år. För tiden därefter inräknas den allmänna pensionen i princip i personalpensionen. I detta sammanhang beaktas dock inte den faktiska pensionen enligt lagen om allmän försäkring utan det belopp som skulle ha utgått om förtida uttag inte hade skett.

Statens avtalsverk och de statsanställdas huvudorganisationer har nyligen träffat pensionsavtal för statstjänstemännen. Enligt avtalet gäller statens allmänna tjänstepensionsreglemente med anslutande föreskrifter i allt väsentligt som kollektivavtal på den statligt reglerade sektorn. Det ankommer därför inte på mig att vidta några åtgärder i denna fråga.

Nr 42

Torsdagen den
20 mars 1975

Om pensionsförmånerna för statspensionär med förtidsuttag av folkpension

Torsdagen den
20 mars 1975

*Om pensionsförmå-
nerna för statspen-
sionär med
förtidsuttag av
folkpension*

Herr HENMARK (fp):

Herr talman! Jag får tacka statsrådet Löfberg för svaret. Det inger ingen särskild förhoppning för framtiden.

Jag vet att detta i och för sig är en förhandlingsfråga, men jag vet också att en arbetsgivare alltid bör ha och brukar ha ett visst ansvar för sina arbetare och tjänstemän. I det här fallet inträffar emellertid det förunderliga att då man på grund av dyrtiden höjer pensionerna för vissa grupper av statspensionärer – basbeloppet höjs och det blir en höjning av själva folkpensionen – får en annan grupp, som ofta har en mycket liten pension, en sänkning av pensionen som en konsekvens av detta.

Vilket förhandlingsresultat som än uppnåts förvånar det mig att staten som arbetsgivare, som rent moraliskt borde ha ett ansvar för dessa pensionärer, kan säga att det här bryr vi oss inte om; det är ett förhandlingsresultat och det får vara som det är.

Jag har blivit uppvaktad av flera personer i den här frågan, och jag har framför mig ett brev från en pensionär som fick sin pension sänkt med ett mycket litet belopp den 1 december och med ett något större belopp den 1 januari. Det är ganska underligt i ett läge då penningvärdeutvecklingen är sådan att man sett sig nödsakad att höja pensionerna för andra.

Jag vill ändå ifrågasätta om detta kan vara riktigt och om inte regeringen i ett sådant här läge bör kunna åtminstone införa en tröskelbestämmelse, som säger att när en förändring sker får det inte medföra att någon grupp erhåller sänkt pension beroende på att andra får höjd pension.

Herr statsrådet LÖFBERG:

Herr talman! Jag är glad över att konstatera att herr Henmark är medveten om att detta är en förhandlingsfråga. Då ter det sig emellertid märkligt att han tar upp den på detta sätt. Men det är hans ensak.

Herr Henmark framhåller att det är mycket ovanligt att en grupp får sänkt statspension. Jag vill i anslutning härtill upplysa herr Henmark om att orsaken till att denna lilla grupp får sänkt pension – jag är medveten om att det i vissa fall kan förekomma – är det förtida uttaget. Annars fungerar allmänt sett statspensionärernas system på det sättet med de samordningsbestämmelser som finns att de i varje läge är försäkrade att få den högsta möjliga pensionen. Skulle i något enstaka fall den allmänna pensionen ge mer än statspensionen får statspensionärerna den högre pensionen. Men som regel ger statspensionen med det bruttosystem som tillämpas mer. Det är ytterst sällan som någon behöver välja den allmänna pensionen, men den möjligheten finns alltså.

Samordningsbestämmelserna kan givetvis diskuteras. Detta är en väldigt krånglig och snårig materia, som har vuxit fram under årens lopp. Men jag vill understryka att bestämmelserna har antagits efter överläggningar med personalens huvudorganisationer. Som jag har sagt i mitt svar finns nu ett kollektivavtal på området, och förändringar skall alltså diskuteras i det forum där de hör hemma, nämligen i förhandlingssammanhang och inte här i riksdagen.

Herr HENMARK (fp):

Herr talman! Eftersom statsrådet diskuterade förhandlingsresultatet, får kanske även jag minna om det.

Den allmänna tjänstepensionen har vederbörande själv betalat in pengar till. Det syntes i våra lönekuvert under 1940-talet. Sedan har det ingått i förhandlingarna att det varit fråga om en tjänstepension. Den är inbetald och intjänad. Dessutom har statstjänstemännen liksom andra betalat sina folkpensionsavgifter.

Samordningsbestämmelserna skall jag inte närmare gå in på. De utgör ett förhandlingsresultat. Jag kan emellertid inte tänka mig att man, när man utformade dessa bestämmelser, räknade med att statspensionärerna vid sådana här tillfällen skulle få en lägre total pension. I ett läge då priserna går upp innebär detta att dessa statspensionärer får en lägre levnadsstandard, eftersom de får mindre pengar att leva på. Det förefaller mig cyniskt att arbetsgivaren kan ställa sig helt likgiltig till detta.

Herr statsrådet LÖFBERG:

Herr talman! Man har nog förutsett effekten av dessa samordningsbestämmelser och de konsekvenser som herr Henmark påtalat och som i enstaka fall – det medger jag – kan innebära en sänkning av totalpensionen. Jag vill dock understryka och hänvisa till vad jag redan har sagt, nämligen att detta beror på det förtida uttaget. Under en period av livet har man egentligen fått för mycket enligt reglerna, och det får man sedan betala tillbaka.

Att detta har förutsetts finns det många exempel på. Dessa effekter har förekommit inte bara den 1 december 1974 och den 1 januari 1975, som herr Henmark säger i sin fråga, utan även tidigare. De har uppmärksamrats både av organisationerna och av statspensionärerna.

Jag vill erinra om att ordföranden i Statspensionärernas riksförbund Ivar Werner skrivit en artikel i förbundets tidning om problemet med förtida uttag av folk- och tilläggspensionerna. Artikeln slutar med uppmaningen att man skall tänka sig för noga innan man gör ett förtida uttag. Jag understryker än en gång, herr Henmark, att den här frågan bör diskuteras och åtgärdas i samband med avtalsförhandlingarna, om det bedöms som nödvändigt.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 9 Föredrogs och hänvisades

Propositioner

Nr 18 till socialutskottet

Nr 48 till skatteutskottet

Nr 69 till justitieutskottet

§ 10 Föredrogs och hänvisades

Motion

Nr 1884 till näringsutskottet

Nr 42

Torsdagen den
20 mars 1975

---

*Om pensionsför-
må-
nerna för statspen-
sionär med
förtidsuttag av
folkpension*

§ 11 Föredrogs, men bordlades åter justitieutskottets betänkande nr 6.

§ 12 Föredrogs och bifölls interpellationsframställningen nr 44.

§ 13 Arbetsmarknadspolitiken m. m.

Föredrogs inrikesutskottets betänkande nr 3 med anledning av propositionen 1975:1 såvitt gäller Arbetsmarknad m. m. jämte motioner.

I betänkandet behandlades regeringens i propositionen 1975:1 bilaga 13 (arbetsmarknadsdepartementet) – efter föredragning av statsråden Bengtsson och Leijon – framlagda förslag om anslag m. m. för budgetåret 1975/76 till Arbetsmarknad m. m., punkterna B 1–B 7 samt C 4.

Punkterna B 8–B 10 behandlades i betänkandet InU 1975:2. Punkterna C 1–C 3 hade remitterats till socialutskottet och behandlades i betänkandet SoU 1975:3.

Vidare behandlades i förevarande betänkande vad statsrådet Lötberg i samma proposition, bilaga 2, för flera huvudtitlar gemensamma frågor (punkten 6) anfört om praktikplatser hos statsmyndigheterna. Denna del av propositionen hade tagits upp i betänkandet under avsnittet om ungdomars inträde på arbetsmarknaden. Övriga i bilaga 2 till utskottet remitterade punkter behandlades i betänkandet InU 1975:4.

I detta sammanhang behandlades motionerna

1975:61 av herr Börjesson i Falköping (c),

1975:151 av herr Börjesson i Falköping (c), vari hemställts att riksdagen beslutade att maximibeloppet för näringshjälp åt handikappade höjdes till 25 000 kr.,

1975:399 av herr Helén m. fl. (fp), vari i yrkandena 2, 3 och 5 hemställts
2. att riksdagen hos regeringen begärde att överläggningar inleddes med arbetsgivare inom den statliga sektorn i syfte att skapa ytterligare 3 000 praktikplatser för ungdom,

3. att riksdagen hos regeringen begärde att eft förslag utarbetades som gav garanti för utbildning och sysselsättning för ungdomar under 25 år,

5. att riksdagen hos regeringen begärde att flyttningsbidragen värdesäkrades genom anknytning till basbeloppet,

1975:402 av herr Sjönell m. fl. (c, m, fp),

1975:403 av herr Strömberg i Botkyrka (fp),

1975:405 av herr Wikner m. fl. (s), vari anhållits att riksdagen beslutade

hemställa hos regeringen att ge sysselsättningsutredningen i uppdrag att överväga om statligt bidrag till praktikanter kunde komma att utgå enligt vad som anförts i motionen,

Nr 42

Torsdagen den
20 mars 1975

1975:640 av herr Nilsson i Kristianstad (s), vari föreslagits att riksdagen beslutade att hos regeringen begära en skyndsamt utredning i syfte att effektivisera samhällets stöd till bilar åt handikappade,

*Arbetsmarknads-
politiken m. m.*

1975:644 av herr Persson i Karlstad m. fl. (s),

1975:648 av fru Sundberg m. fl. (m), vari hemställt att riksdagen hos regeringen skulle anhålla om riktlinjer och förslag för vidgad praktikverksamhet vid statliga verk och myndigheter,

1975:649 av fru af Ugglas m. fl. (m),

1975:818 av fru Nordlander m. fl. (vpk), vari hemställt

1. att riksdagen hos regeringen begärde förslag rörande ersättningsbestämmelser för praktikanter arbetsinsats i enlighet med vad i motionen anförts,

2. att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna vad som i motionen anförts rörande skolstadgans tillämpning vid inbyggd utbildning,

1975:932 av herr Bohman m. fl. (m), vari i yrkandet I hemställt att riksdagen hos regeringen skulle anhålla om inventering av tänkbara beredskapsarbeten och lämplig arbetsmarknadsutbildning för tjänstemän och akademiker,

1975:943 av herrar Johansson i Holmgården (c) och Stridsman (c),

1975:944 av fru Jonäng (c) och herr Rämgård (c),

1975:949 av herr Nilsson i Tvärålund m. fl. (c), vari i yrkandet I hemställt att riksdagen beslutade att uppdelning av anslagsposterna Allmänna beredskapsarbeten och Särskilda beredskapsarbeten under programmet Sysselsättningsskapande åtgärder upphörde,

1975:951 av herr Nilsson i Visby m. fl. (s, c, m, fp),

1975:956 av herr Petersson i Gäddvik m. fl. (m, c),

1975:1365 av herr Gustavsson i Alvesta m. fl. (c), vari hemställt

1. att riksdagen uttalade att samhället hade skyldighet att engagera sig i varje ej myndig människas arbets- eller utbildningssituation,

2. att riksdagen hos regeringen begärde förslag om sådan ändring i

Torsdagen den
20 mars 1975

*Arbetsmarknads-
politiken m. m.*

skollagen att skolstyrelserna hade att följa upp varje grundskoleelevs situation fram till myndighetsåldern,

1975:1692 av herr Carlström m. fl. (fp, c, m), vari hemställdes att riksdagen beslutade att bidrag till halvskyddade arbetsplatser skulle beräknas på hela arbetskraftskostnaden och således utgöra 40 % av kontantlön, semesterersättning och sociala kostnader,

1975:1693 av herr Danell (m) och fru af Ugglas (m), vari hemställdes

1. att riksdagen hos regeringen begärde att ett program för uppsökande verksamhet utarbetades med syfte att nå alla som ett år efter avslutad skolgång inte påbörjat andra studier eller börjat förvärvsarbete,

2. att riksdagen hos regeringen begärde att överläggningar inleddes med arbetsgivare, såväl inom den offentliga som inom den privata sektorn, i syfte att skapa ytterligare praktikplatser för ungdom,

3. att riksdagen hos regeringen begärde att ökad information om utbildningsvägar, AMS-verksamhet för arbetslös ungdom m. m. tillställdes landets arbetsgivare,

1975:1695 av herr Eriksson i Arvika m. fl. (fp), såvitt nu var i fråga (yrkandet 3).

1975:1699 av fru Fränkel (fp) och herr Ångström (fp), vari hemställdes

1. att riksdagen hos regeringen skulle anhålla om förslag till höjning av statsbidraget till bil så att full kostnadstäckning uppkom,

2. att riksdagen hos regeringen skulle anhålla om förslag till ändrade inkomstprövningsregler för statsbidraget till inköp av bil för handikappade så att

a. den övre inkomstgränsen höjdes till 50 000 kr. och den lägre i paritet med detta,

b. vid beräkningen av bruttoinkomsten handikappersättning icke medräknades som inkomst,

c. makeavdraget höjdes till 5 000 kr.,

d. barnavdraget höjdes till 2 000 kr.,

3. att riksdagen hos regeringen begärde förslag till slopande av bestämmelserna om återkrav av bidrag till bil,

4. att riksdagen hos regeringen skulle anhålla om förslag till rätt till stöd vid inköp av bil även för hemarbetande handikappade,

1975:1700 av herr Fälldin m. fl. (c), vari hemställdes att riksdagen beslutade att hos regeringen begära att sysselsättningsutredningen genom tilläggsdirektiv gavs i uppdrag att

1. presentera förslag om en sysselsättningspolitik för ett decentraliserat samhälle i enlighet med vad som anförts i motionen,

2. med förtur presentera förslag för att häva ungdomsarbetslösheten,

1975:1704 av herr Gustavsson i Alvesta m. fl. (c), vari hemställdt att riksdagen beslutade

1. att arbetsmarknadsmyndigheterna gavs i uppdrag att i samverkan med skolan söka skapa lämpliga arbetsuppgifter för ungdomar, bl. a. med sikte på en utveckling mot varvad utbildning,

2. att kommunerna gavs möjlighet att bedriva beredskapsarbeten för ungdomar i syfte att ge alla rätt till antingen arbete eller utbildning på sätt som angivits i motionen,

1975:1707 av herr Hermansson m. fl. (vpk), vari föreslagits att riksdagen beslutade uppdra åt den sittande sysselsättningsutredningen att utarbeta förslag om ett långsiktigt aktionsprogram i sysselsättningsfrågan i enlighet med de riktlinjer och mål som föreslagits i denna motion,

1975:1709 av herr Hermansson m. fl. (vpk),

1975:1713 av fru Jonäng (c), vari hemställdt

A. att riksdagen hos regeringen begärde

1. att ungdomsarbetslösheten utreddes med förtur i syfte att minska svårigheterna för nytillträdande på arbetsmarknaden,

2. att undersökningar gjordes i några utvalda kommuner för att klarlägga förhållandet mellan utbildning och arbetsliv,

3. att representanter för de politiska ungdomsförbunden knöts till sysselsättningsutredningens arbete angående ungdomsarbetslösheten,

4. att motionen överlämnades till sysselsättningsutredningen för beaktande,

B. att riksdagen hos regeringen begärde förslag om ändring i reglerna om kontant arbetsmarknadsstöd så att kvalifikationstiden för nytillträdande eller återinträdande på arbetsmarknaden sänktes från 3 till 2 månader,

1975:1719 av fru Marklund m. fl. (vpk), vari föreslagits att rätten till bidrag för inköp av bil och till driftkostnader samt till körkortsutbildning skulle omfatta alla rörelsehandikappade oavsett sysselsättning eller inkomst,

1975:1721 av herr Nilsson i Kristianstad (s), vari hemställdt att riksdagen beslutade att den förhöjda maximigränsen för bidrag till aggregat m. m. för handikappades motorfordon skulle utgå enligt samma bestämmelser som gällde för närvarande,

1975:1722 av herr Nordberg m. fl. (s),

1975:1732 av herr Regnéll m. fl. (m),

1975:1737 av herrar Sundkvist (c) och Karlsson i Mariefred (c),

1975:1741 av herr Werner i Malmö (m).

1975:1742 av herr Werner i Malmö (m).

*Arbetsmarknads-
politiken m. m.*

1975:1744 av herr Westberg i Ljusdal (fp), vari hemställtts att riksdagen beslutade att en samrådsgrupp skulle tillsättas mellan skol- och arbetsmarknadsmyndigheterna med uppgift att åstadkomma ett brett utbud av kurser för arbetslösa ungdomar, anpassade till efterfrågan på yrkesutbildad arbetskraft inom näringslivet.

1975:1746 av herr Ångström (fp), såvitt nu var i fråga (yrkandena 1 och 3), samt

1975:1747 av herrar Åsling (c) och Stjernström (c).

Utskottet hemställde

1. beträffande tilläggsdirektiv till sysselsättningsutredningen om en politik för ett decentraliserat samhälle att riksdagen skulle avslå motionen 1975:1700, yrkandet 1,

2. beträffande uppdrag åt sysselsättningsutredningen att utarbeta ett långsiktigt aktionsprogram att riksdagen skulle avslå motionen 1975:1707,

3. beträffande utredning om arbetsmarknadspolitiken att motionen 1975:1732 inte föranledde någon riksdagens åtgärd.

4. beträffande utformningen av sysselsättningsutredningens direktiv i fråga om de handikappade att riksdagen skulle avslå motionen 1975:944,

5. beträffande praktikfrågorna att riksdagen med anledning av propositionen 1975:1, bilaga 2, punkt 6, samt motionerna 1975:399, yrkandet 2, 1975:405, 1975:648, 1975:818 och 1975:1693, yrkandet 2, som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anfört,

6. beträffande uppsökande verksamhet, samverkan mellan skola och arbetsliv samt förtur i utredningsarbetet att riksdagen med anledning av motionerna 1975:399, yrkandet 3, 1975:1365, 1975:1693, yrkandet 1, 1975:1700, yrkandet 2, 1975:1704, 1975:1713, yrkandena A 1 och A 2, och 1975:1744 som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anfört,

7. beträffande information till arbetsgivare att motionen 1975:1693, yrkandet 3, inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

8. beträffande representation för de politiska ungdomsförbunden i sysselsättningsutredningen m. m. att motionen 1975:1713, yrkandena A 3 och A 4, inte föranledde någon riksdagens åtgärd.

9. beträffande försöksverksamhet i Västerbottens län att riksdagen skulle avslå motionen 1975:1746, yrkandet 3,

10. beträffande ändring i reglerna om kontant arbetsmarknadsstöd att riksdagen skulle avslå motionen 1975:1713, yrkandet B,

11. beträffande översyn av arbetsförmedlingen i Stockholms län att motionen 1975:1722 inte föranledde någon riksdagens åtgärd.

12. beträffande inrättande av arbetsförmedlingskontor i Botkyrka att motionen 1975:403 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

13. beträffande representation för handikapprörelsen i länsarbetsnämnderna att riksdagen skulle avslå motionen 1975:61,

14. beträffande värdesäkring av flyttningsbidrag att riksdagen skulle avslå motionen 1975:399, yrkandet 5.

15. beträffande starthjälp, utrustningsbidrag och permanentning av försöksverksamhet med hyrestillskott att riksdagen godkände i propositionen förordade ändringar av grunderna för flyttningsbidrag, att tillämpas fr. o. m. den 1 juli 1975,

16. att riksdagen till Arbetsmarknadsservice för budgetåret 1975/76 anvisade ett förslagsanslag av 490 158 000 kr.,

17. beträffande gemensam anslagspost för allmänna och särskilda beredskapsarbeten att motionen 1975:949, yrkandet 1, inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

18. beträffande utlämnande på entreprenad av beredskapsarbeten på vägar att motionen 1975:649 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

19. beträffande lokal upphandling av materiel och service till beredskapsarbetsplatser att motionen 1975:956 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

20. beträffande beredskapsarbeten och arbetsmarknadsutbildning för tjänstemän och akademiker att motionen 1975:932, yrkandet 1, inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

21. beträffande byggande och underhåll av vägar som beredskapsarbeten att motionen 1975:1695, yrkandet 3, inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

22. beträffande upprustning av vissa vägar i Västerbottens inland som beredskapsarbeten att motionen 1975:1746, yrkandet 1, inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

23. beträffande utförande av regionalpolitiskt angelägna projekt som beredskapsarbeten att motionen 1975:1747 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

24. beträffande kyrkorestaureringar på Gotland som beredskapsarbeten, att motionen 1975:951 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

25. att riksdagen medgav att regeringen fick bemyndiga arbetsmarknadsstyrelsen att under budgetåret 1975/76 besluta om avskrivning av vissa lånefordringar enligt regeringens förslag.

26. att riksdagen till Sysselsättningsskapande åtgärder för budgetåret 1975/76 anvisade ett reservationsanslag av 742 935 000 kr., varav förslagsvis 200 000 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen,

27. att riksdagen till Stöd till lageruppbyggnad för budgetåret 1975/76 anvisade ett förslagsanslag av 1 000 kr.,

28. att riksdagen till Kontant stöd vid arbetslöshet för budgetåret 1975/76 anvisade ett förslagsanslag av 1 080 885 000 kr.,

29. att riksdagen till Totalförsvarsverksamhet för budgetåret 1975/76 anvisade ett förslagsanslag av 22 020 000 kr..

30. att riksdagen till Arbetsmarknadsverket: Anskaffning av utrustning för budgetåret 1975/76 anvisade ett reservationsanslag av 7 000 000 kr.,

31. att riksdagen till Arbetsmarknadsverket: Förvaltning av utrustning för budgetåret 1975/76 anvisade ett reservationsanslag av 1 000 kr.,

32. beträffande bidrag till handikappkompenserande anordningar för jordbrukare att motionen 1975:1737 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

33. beträffande stödet till motorfordon för handikappade att riksdagen skulle

dels med anledning av propositionens förslag samt med bifall till motionen 1975:1721 som sin mening ge regeringen till känna vad utskottet anfört om bidrag till aggregatkostnader,

dels godkänna övriga i propositionen förordade ändringar av grunderna för bidrag och lån till motorfordon för handikappade, att tillämpas fr. o. m. den 1 juli 1975,

dels med anledning av motionerna 1975:640, 1975:1699 och 1975:1719 som sin mening ge regeringen till känna vad utskottet anfört om översyn av reglerna för bidrag och lån till motorfordon för handikappade,

34. att riksdagen godkände i propositionen förordade ändringar av grunderna för bidrag till arbetshjälpmedel åt handikappade, att tillämpas fr. o. m. den 1 juli 1975, i den mån dessa grunder inte behandlats i föregående punkt,

35. beträffande näringshjälp att riksdagen med anledning av motionen 1975:151 som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anfört om utvärdering av näringshjälpsverksamheten,

36. beträffande personliga tjänster för arkivarbetare att motionen 1975:1741 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

37. beträffande bidrag till sociala kostnader vid halvskyddad sysselsättning att motionen 1975:1692 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

38. beträffande generösare bidragsregler vid halvskyddad sysselsättning att motionen 1975:1742 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

39. beträffande halvskyddad sysselsättning inom skogsbruket att motionen 1975:644 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

40. beträffande inrättande av råd med uppgift att i länen främja samverkan mellan näringsliv och skyddade verkstäder att riksdagen skulle avslå motionen 1975:402,

41. beträffande industriella beredskapsarbeten i Norrbotten att motionen 1975:943 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

42. beträffande huvudmannaskapet för och verksamheten vid skyddade verkstäder m. m. att motionen 1975:1709 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

43. att riksdagen bemyndigade regeringen att besluta om ram för bidrag till anordnande av verkstäder inom arbetsvården under budgetåret 1975/76,

44. att riksdagen till Särskilda åtgärder för arbetsanpassning för budgetåret 1975/76 anvisade ett reservationsanslag av 815 929 000 kr.

1. beträffande sysselsättningspolitik för ett decentraliserat samhälle av herrar Nilsson i Tvärålund och Stridsman, fru Jonäng samt herr Granstedt (samtliga c) som ansett att utskottet under 1 bort hemställa

beträffande tilläggsdirektiv till sysselsättningsutredningen om en politik för ett decentraliserat samhälle att riksdagen med bifall till motionen 1975:1700, yrkandet 1, som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anför,

2. beträffande långsiktigt sysselsättningspolitiskt aktionsprogram av herr Lorentzon (vpk) som ansett att utskottet under 2 bort hemställa

beträffande uppdrag åt sysselsättningsutredningen att utarbeta ett långsiktigt aktionsprogram att riksdagen med bifall till motionen 1975:1707 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanten anför,

3. beträffande löne- och anställningsvillkor för praktikanter av herr Lorentzon (vpk) som ansett att utskottet under 5 bort hemställa

beträffande praktikfrågorna att riksdagen med bifall till motionen 1975:818 samt med anledning av dels propositionen 1975:1, bilaga 2, punkt 6, dels motionerna 1975:399, yrkandet 2, 1975:405, 1975:648 och 1975:1693, yrkandet 2, som sin mening gav regeringen till känna vad reservanten anför,

4. beträffande ungdomars inträde på arbetsmarknaden av herrar Eriks-son i Arvika (fp) och Jonsson i Mora (fp) som ansett att utskottet under 6 bort hemställa

beträffande uppsökande verksamhet, samverkan mellan skola och arbetsliv samt förtur i utredningsarbetet att riksdagen med bifall till motionen 1975:399, yrkandet 3, samt med anledning av motionerna 1975:1365, 1975:1693, yrkandet 1, 1975:1700, yrkandet 2, 1975:1704, 1975:1713, yrkandena A 1 och A 2, och 1975:1744 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anför,

5. beträffande värdesäkring av flyttningsbidrag av herrar Eriksson i Arvika (fp) och Jonsson i Mora (fp) som ansett att utskottet under 14 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1975:399, yrkandet 5, bemyndigade regeringen att justera flyttningsbidragens belopp i enlighet med vad reservanterna föreslagit,

6. beträffande gemensam anslagspost för allmänna och särskilda beredskapsarbeten av herrar Nilsson i Tvärålund och Stridsman, fru Jonäng samt herr Granstedt (samtliga c) som ansett att utskottet under 17 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1975:949, yrkandet 1, beslutade

att delprogrammen allmänna och särskilda beredskapsarbeten sammanfördes till ett gemensamt delprogram, benämnt Beredskapsarbeten,

7. beträffande beredskapsarbeten och arbetsmarknadsutbildning för tjänstemän och akademiker av herrar Nordgren (m) och Oskarson (m) som ansett att utskottet under 20 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1975:932, yrkandet I, som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört.

8. beträffande bidrag till sociala kostnader vid halvskyddad sysselsättning av herrar Nordgren (m) och Oskarson (m) som ansett att utskottet under 37 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1975:1692 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört och föreslagit.

Till betänkandet hade fogats särskilda yttranden

1. beträffande anpassningen mellan skola och arbetsliv (punkt 6) av herr Lorentzon (vpk),

2. beträffande kyrkorestaureringar på Gotland som beredskapsarbeten (punkt 24) av herrar Nordgren (m) och Oskarson (m),

3. beträffande stödet till motorfordon för handikappade (punkt 33) av herr Lorentzon (vpk),

4. beträffande huvudmannskapet för och verksamheten vid skyddade verkstäder (punkt 42) av herr Lorentzon (vpk).

Herr ERIKSSON i Arvika (fp):

Herr talman! Läget på arbetsmarknaden är i dag betydligt ljusare än när vi förra året diskuterade arbetsmarknadsfrågorna. Då var nästan 40 000 fler människor utan arbete. Antalet lediga platser var bara en tredjedel av antalet arbetslösa. I dag har den relationen förbättrats, så att det går två arbetssökande per ledig plats. Detta är en förbättring men inte bra nog.

Man kan kanske bäst skildra ljusningen på arbetsmarknaden genom att visa på ökningen av antalet sysselsatta totalt. 127 000 fler människor har arbete i dag än för ett år sedan. Jag skall inte gå in på orsakerna här, men sambandet med den ekonomiska politik som fördes under 1974, där den sänkta momsens var det kanske viktigaste inslaget, är alldeles uppenbart.

Vissa orostecken finns dock. Antalet nyanmälda platser i tillverkningsindustrin i februari 1975 var klart lägre än i februari 1974. Varsel om personalinskränkningar har varit relativt få de senaste åren, men februarisiffran i år är den högsta sedan lågkonjunkturen 1972.

Man kan sammanfatta och säga att läget är ovisst och att hög beredskap bör upprätthållas. Det konstaterandet sammanfaller också med vad statsrådet Bengtsson sade i sitt tal den 15 mars i Göteborg. Likaså består regionala skillnader. Arbetslöshetssiffrorna har det senaste året sjunkit

mest i storstadsområdena. Arbetslösheten är mer än dubbelt så hög i skogslänen – 3,1 % mot i storstadslänen 1,4 %.

Förbättringarna på arbetsmarknaden som jag redovisat här gäller emellertid inte ungdomar i samma grad som andra. Därför har diskussionen i utskottet i huvudsak gällt hur man bör och hur man kan förbättra ungdomarnas situation. Det har bl. a. skett med utgångspunkt i folkpartiets förslag om utbildnings- och sysselsättningsgaranti till alla arbetslösa ungdomar. Låt mig därför gå rakt på sak och ta upp detta förslag och förklara bakgrund och bevekelsegrunder.

Bakgrunden för oss när vi har lagt fram det här förslaget är att vi har konstaterat att arbetslösheten sjunkit snabbare totalt än vad den gjort för gruppen ungdom under 25 år. I februari förra året var 115 000 människor arbetslösa enligt AKU. Därav var 39 000 ungdomar under 25 år. Andelen ungdomar bland arbetslösa steg alltså. Jag vill tillägga att siffrorna för mars torde vara något bättre än februarisiffrorna.

Man kan också konstatera att de ungdomar som är mest illa ute är de som ännu inte fått riktigt fotfäste på arbetsmarknaden. Det framgår tydligt om man ser på fördelningen medlemmar-icke-medlemmar i arbetslöshetskassor. Av de arbetslösa ungdomarna var i februari i fjol 16 % medlemmar i någon kassa. I år är den andelen 11 %. Det är alltså de oförsäkrade som är mest illa ute.

Många av dessa oförsäkrade ungdomar söker sitt första jobb. Många av dem får vänta länge på ett jobb därför att de har dålig eller felaktig utbildning. Det är därför vi vill tala inte bara om rätten till arbete utan också om rätt till kompletterande utbildning.

Det är sant att arbetslösheten bland de välutbildade också varit och är ett bekymmer. Men man kan säga att detta faktum förvärrar situationen för dem som har dålig utbildning. Det är i det här fallet som så ofta annars de sämre utrustade som får bära den tyngsta bördan.

Det största problemet ligger emellertid utanför statistiken. Jag tänker på dem som arbetsförmedlingen inte når, på dem som redan har resignerat inför svårigheten att få och behålla ett ordnat arbete, de som redan har hamnat i utkanten av samhällsgemenskapen. En studie som utförts vid barnavårdsnämnden i Stockholms kommun 1973 visade att den *verkliga* arbetslösheten bland ungdomar under 20 år låg 55 % över den officiella. I den rapporten, som jag har här, redovisades erfarenheterna av särskilda beredskapsarbeten för ungdom. Det är en mycket intressant läsning. Lärorik och hoppingivande. Den visar nämligen hur viktigt det är för ungdomar med olika sociala problem att få kontakt med arbetslivet. Jag vill därför ett ögonblick uppehålla mig vid denna rapport, som handlar om barnavårdsnämndens beredskapsarbeten från september 1973 till juni 1974.

Under den perioden fick 480 ungdomar mellan 16 och 20 år tillfälligt arbete inom olika områden i den kommunala förvaltningen. Det gällde barnomsorg, åldringsvård, parklek, miljövårdsarbete, reparationsarbeten osv. De ungdomar som erbjudits beredskapsarbete har haft dåliga betyg

Torsdagen den
20 mars 1975

*Arbetsmarknads-
politiken m. m.*

eller har av annan anledning haft svårt att få ett förvärvsarbete. Rapporten säger att många av dem har varit omhändertagna för olika former av vård eller på annat sätt uppmärksammats av myndigheterna. Enligt en särskild undersökning, som redovisas i den här rapporten, är en fjärdedel av dem som haft kontakt med barnvårdsnämnden just arbetslös ungdom. Behovet av särskilda insatser för att hjälpa dessa ungdomar till arbete är därför i det närmaste lika stort oavsett situationen på arbetsmarknaden i övrigt. Det har alltså inte blivit någon skillnad genom konjunkturuppgången.

Erfarenheterna av dessa särskilda beredskapsarbeten för ungdomar är mycket goda. Det kan vara intressant att ta del av en sammanfattning av erfarenheterna i rapporten. Man säger där:

”Efter en tids arbete i stimulerande miljö tillsammans med andra människor uppvisar de flesta en positiv utveckling: arbetsmoralen stärks, motivationen för studier eller fortsatt arbete ökar, destruktiva attityder försvinner.” Men, säger man: ”Barnvårdsnämndens hittillsvarande verksamhet med arbetslösa ungdomar har lidit brist på kontinuitet. Projekten är beroende av ständigt förnyade anslag från kommun och länsarbetsnämnd, vilket medfört stora förseningar vid projektens igångsättning samt en ryckig och kortsiktig planering.”

Det här är, menar jag, ett viktigt argument för en regelmässig uppsökande verksamhet. De 480 ungdomar som fått chanser till ordnat arbete genom de här beredskapsarbetena är på sätt och vis privilegierade. Det måste finnas tusentals och åter tusentals ungdomar runt om i landet som borde få samma chans, enligt vår mening. Långt fler än vad som nu är fallet borde få den här hjälpen till fotfäste på arbetsmarknaden. Att det är en god hjälp bekräftas av ungdomarna själva. Det har gjorts en enkät, där de har fått uttala sig. Några omdömen är rätt intressanta att ta del av. En säger: Det var bra att få ett jobb när man verkligen behövde det. Man fick inblick i arbetslivet. Det var en nyttig tidpunkt. En annan säger: Jag har blivit öppnare och säkrare. Bra att man fick chansen trots att man inte hade någon praktik.

För många av dessa ungdomar blev den här tillfälliga anställningen en vändpunkt. En månad efter avslutat beredskapsarbete hade hälften av ungdomarna arbete på öppna marknaden. Arbetsledarnas, assistenternas och andra personers bedömning av verksamheten har också varit entydig. De säger att pojkarna och flickorna har förändrats, de har blivit öppnare, säkrare och vaknare.

Med den här rätt utförliga redovisningen har jag velat betona att kampen mot ungdomsarbetslösheten är av stor betydelse också som socialt reformarbete. De ungdomar som blev hjälpta av de särskilda beredskapsarbetena skulle i mycket liten utsträckning själva ha sökt upp arbetsförmedlingen. De hade säkert inte gjort det så ofta och de hade säkert inte legat på så hårt att de av egen kraft fått ett arbete. Den uppsökande verksamheten är alltså mycket viktig.

Nu säger kanske någon i kammaren: Visst pågår en sådan här upp-

sökande verksamhet. Ja, men vad vi vill är att alla ungdomar som en viss tid gått utan arbete skall kontaktas från samhällets sida och erbjudas fortsatt utbildning eller arbete. Vi tror naturligtvis inte att det helt plötsligt går att skaka fram fasta arbeten ur rockärmen för alla ungdomar som söker arbete. Vad vi vill är att de ungdomar som vill ha arbete skall erbjudas tillfälligt beredskapsarbete eller praktiktjänstgöring, samtidigt som man anstränger sig att ge dem arbete i öppna marknaden. I de fall där svårigheterna att få arbete beror på bristfällig yrkesutbildning menar vi att löftet till ungdomarna skall innebära att en plats finns för deras räkning vid lämplig utbildningsanstalt.

De argument som vi har mött mot det här förslaget följer två linjer. Antingen säger man: Det här är just vad som pågår. Eller också säger man: Det här blir för dyrt.

Det är sant att mycket av det jag har talat om redan sker. Särskilda AMU-kurser för ungdom inrättas, viss uppsökande verksamhet bedrivs, särskilda beredskapsarbeten har anordnats. Vi vill att detta skall utvidgas, så att alla ungdomar som vill komma i fråga omfattas. Det finns en risk – som jag också påvisat – att många av de ungdomar som bäst behöver vår hjälp ramlar igenom det ganska grovmaskiga nät som de här olika åtgärderna nu bildar. Vi vill att alla arbetslösa ungdomar skall ges chansen att i samråd med en förmedlare eller studievägledare gå igenom vad som bör göras för att få ett fast och meningsfullt arbete.

Det andra argumentet, att det blir för dyrt, tycker jag är det enda som har en viss tyngd, men jag har ställt mig själv frågan och jag för den vidare: Vad kostar det att låta bli? Vi ger ungdomarna utbildning – ibland dyr utbildning. Vi ger alla arbetslösa kontant stöd när de är arbetslösa. Men vi kan inte ge dem arbete.

Dessutom är ett ordnat arbete den kanske bästa vägen att förebygga allt det som kan leda till utslagning från samhällsgemenskapen. Kostnaderna för socialpolitiska insatser kan bli många gånger större längre fram om vi underlåter att ge de unga det stöd de behöver.

En garanti av det slag som vi från folkpartiet föreslagit skulle vidare tvinga oss att samordna de olika insatserna på det här området. Hos den enskilda flickan eller pojken skulle det skapa en grundläggande trygghet inför inträdet på arbetsmarknaden. Jag tror också att den tryggheten skulle vara av betydelse för föräldrarna.

Vi har från folkpartiet aldrig påstått att vi i detalj vet hur en sådan här garanti skall utformas. Det är därför vi begär att den skall utredas. Men vi tror fullt och fast på reformen som sådan.

Nu kan vi emellertid inte slå oss till ro till dess den här garantisedeln är utskrivet. Även om utredningsarbetet sker så snabbt som vi önskar tar det en tid, och vi måste omedelbart sätta in åtgärder för att komma till rätta med arbetslösheten bland ungdomarna. Det finns ju stor risk för att vi ganska snart står inför ett betydligt värre läge än i dag, och då bör åtgärderna finnas färdiga.

Vi har därför i vår motion pekat på två åtgärder som tämligen snabbt

borde kunna ge effekt. Den ena är att återinföra den s. k. femkronan. Och i det sammanhanget bör den nog omvandlas till en åttakrona. Den andra är att starta en inventering för att få fram dubbelt så många praktikplatser inom den statliga förvaltningen som vad nu finns. Jag vill säga, nu när båda de statsråd som är ansvariga för arbetsmarknadspolitiken är närvarande, att vi på den senare punkten glädjande nog blivit bönhörda redan innan motionen behandlats, eftersom ni från regeringen meddelat att en sådan inventering har satts i gång.

En viktig faktor är också arbetsmarknadsutbildningen. Jag skall inte gå närmare in på den nu utan noterar endast att det blir tillfälle att återkomma till den senare under vårriksdagen.

Jag vill till sist, herr talman, ta upp en speciell utbildningsfråga, nämligen företagsutbildningen. Förra året genomdrev utskottets majoritet en skrivning som innebar, att stöd om 6 kr. per timme skulle kunna ges då företag på grund av strukturomvandling eller av konjunkturskäl behöver omskola arbetskraft. Socialdemokraterna motsatte sig detta, och först genom lottning fick vi bifall till våra krav. Eftersom verksamheten tills vidare skulle vara ett försök, anvisades en ram på ca 5 milj. kr.

Det glädjande har nu inträffat att regeringen bedömer detta stöd så viktigt, att man vill ha ytterligare penningmedel till förfogande. Det har aviserats att frågan härom skall tas upp på tilläggsstat. Men inte nog härmed. I propositionen 45 om riktlinjer för arbetsmarknadsutbildning föreslås ytterligare satsning på företagsutbildning. Jag vill ärligt och uppriktigt säga att vi på vårt håll noterar detta med tillfredsställelse. Vi tror att det är en riktig satsning, som vi i flera år har röstat för här i kammaren.

Jag skall stanna med detta, herr talman! Herr Jonsson i Mora kommer att ytterligare beröra en del av folkpartiets inställning i de arbetsmarknadspolitiska frågorna. Jag vill bara sammanfattningsvis säga att det förhållandet att situationen nu är ljusare också återspeglas i ett mindre antal reservationer vid inrikesutskottets betänkande om arbetsmarknadspolitiken än jag tror att vi haft något år tidigare. Men samtidigt har utskottet redovisat en oro inför framtiden, och att det är viktigt att vi har en hög beredskap.

Jag ber att få yrka bifall till reservationerna 4 och 5 och i övrigt till utskottets hemställan.

Fru JONÄNG (c):

Herr talman! Vi diskuterar i dag en av de viktigaste sektorerna i samhällslivet, nämligen arbetsmarknaden. Därmed berör vi en fråga som ligger nära varje människa: allas rätt till arbete. I år har diskussionen en speciell accent när det gäller arbete för ungdomen och för kvinnorna och när det gäller den regionala sysselsättningen.

Hur stor vikt riksdagen lägger vid sysselsättningsfrågorna framgår av att 37 motioner har väckts i anslutning till budgetpropositionen på arbetsmarknadsområdet. Det finns en betydande enighet i utskottsbetän-

kandet, och den är något positivt. Det är särskilt tillfredsställande att en bred majoritet är beredd till långtgående åtgärder för att avhjälpa ett av de större problemen på arbetsmarknaden i dag, nämligen ungdomsarbetslösheten.

Från centerpartiet har vi engagerat oss hårt i sysselsättningsfrågorna. År 1973 förde vi fram vårt program med 100 000 nya jobb som ett delmål. Det väckte stort intresse bland olika grupper i samhället, men socialdemokraterna var skeptiska, ja, i själva verket mycket negativa. I riksdagens protokoll från olika debatter under 1973 finns denna negativa attityd fastslagen. Med statsministern och finansministern i spetsen visade man ett beklagligt oengagemang, och det talades allmänt från socialdemokratiskt håll om hur orealistiskt centerns förslag om 100 000 nya jobb var. Det skulle t. ex. kosta 10 miljarder att genomföra programmet, framhöll finansministern, och centern framställdes i stort sett som ett oansvarigt parti. Man t. o. m. raljerade med vårt förslag på ett nära nog cyniskt sätt mot bakgrund av den stora arbetslöshet som vi hade då.

I dag, herr talman, visar utvecklingen i denna fråga – lika väl som i många andra – att centerns förslag var ett realistiskt förslag. Socialdemokraterna accepterade vissa stimulansåtgärder, som centern föreslagit, och tack vare konjunkturen och stimulansåtgärderna blev centerns 100 000 nya jobb förverkligade.

Utvecklingen har således gett centern rätt, inte bara beträffande de 100 000 jobben utan också beträffande ökningen av sysselsättningen inom industrin. Vårt program omfattade åtgärder för att öka sysselsättningen främst inom industrin och servicenäringarna. Detta var också, enligt socialdemokraterna, orealistiskt. De trodde inte att någon nämnvärd ökning var möjlig inom industrin. I själva verket har från februari 1973 till februari 1975 sysselsättningen inom industrin ökat med 104 000. Jag upp-
repar: Utvecklingen har gett centern rätt.

Det har således hänt en hel del på arbetsmarknaden sedan vi i fjol vid denna tid diskuterade arbetsmarknadsfrågorna. Vi har i dag ett relativt gott läge på arbetsmarknaden. Vi kom sent in i högkonjunkturen och den påverkar fortfarande vår sysselsättning. Antalet arbetslösa uppgick i februari 1975 till 77 000; det är lika många som i januari men 24 000 färre än vid samma tid i fjol.

Antalet sysselsatta i beredskapsarbeten och arbetsmarknadsutbildning har minskat under det sista året – detta kan också tas till intäkt för förbättringen i sysselsättningsläget.

Länsarbetsnämndernas prognoser för första halvåret i år visar på ett fortsatt relativt gott sysselsättningsläge, men tecken på ett försämrat sysselsättningsläge finns. Orderingången till industrin, i synnerhet exportindustrin, dämpades redan under det sista kvartalet i fjol, och den utvecklingen har fortsatt i år. Tillströmningen av lediga platser har avtagit, och det gäller särskilt industrin. Inom sågverks- och pappersindustrin finns risker för permitteringar. Lågkonjunkturen är alltså på väg.

Torsdagen den
20 mars 1975

*Arbetsmarknads-
politiken m. m.*

Departementschefen räknar med en ökande arbetslöshet när han redovisar anslagen till det kontanta stödet vid arbetslöshet. Antalet ersättningsdagar per årsmedlem i arbetslöshetskassorna uppgick 1972/73 till 4,4. AMS har för budgetåret 1975/76 beräknat statens kostnader utifrån 5,0 ersättningsdagar per årsmedlem, men departementschefen utgår från 5,5 ersättningsdagar och räknar alltså med en högre arbetslöshet än AMS gör. Det är helt tydligt att problemen på arbetsmarknaden kommer att växa under årets gång.

Bristerna på arbetsmarknaden finns fortfarande. Ungdomen, kvinnorna, de äldre och de handikappade har svårigheter på arbetsmarknaden. Trots de insatser som gjorts uppvisar arbetsmarknadssituationen också regionala skillnader. Skogslänens arbetsmarknadsutveckling är fortfarande högst otillfredsställande. I budgetpropositionen sägs det att ett klart förbättrat sysselsättningsläge noterats på många orter i de nordligaste länen, och detta återspeglas i att befolkningen inte har minskat i något av skogslänen under de tre första kvartalen 1974. Det är positivt att den slutliga folkmängdsstatistiken för 1974 visar att samtliga skogslän ökat sin befolkning. Ökningen av sysselsättningen inom industrin har bidragit till en jämnare befolkningsutveckling.

Det är centerpartiets uppfattning att arbetsmarknadspolitiken måste bedömas utifrån de övergripande samhälleliga målsättningarna. Arbetsmarknadspolitiken effektivitet kan inte mätas bara i förändringar av antalet sysselsatta och arbetslösa.

I föl begärde centern en utredning och värdering av arbetsmarknadspolitiken i syfte att bättre samordna arbetsmarknadspolitiken mål med regionalpolitikens och med övriga övergripande samhälleliga mål.

Inrikesutskottet hade då en mycket positiv inställning till vårt yrkande och förklarade att man hade anledning att utgå från att det skulle bli tillgodosett vid utformningen av direktiven till sysselsättningsutredningen. Och man anförde följande:

”Utskottet delar motionärernas uppfattning att det kan vara påkallat med en utvärdering av arbetsmarknadspolitiken inte minst med hänsyn till dess regionalpolitiska konsekvenser.”

I själva verket innebär direktiven för sysselsättningsutredningen att utredningen skall forma en sysselsättningspolitik som bygger på 1972 års regionalpolitiska beslut, inom vars ramar koncentrationen skall fortsätta.

Centern anser det inte rimligt att arbeta vidare utifrån rådande centraliserings- och koncentrationsprinciper. Det är orimligt att sysselsättningsutredningen bygger sitt arbete på ett föråldrat regionalpolitiskt synsätt som utvecklingen i väsentliga delar redan har passerat. Det är kanske besvärande för dem som dikterade beslutet att erkänna detta faktum, men det skulle vara till gagn för människors arbetsmöjligheter och arbetstrygghet om så skedde.

Jag tänkte på TV-skärmen visa två diagram som dokumenterar omfattningen av arbetslösheten i skogslänen. Arbetslösheten i skogslänen

var i februari 3,1 % mot 1,4 % i storstadslänen och 1,8 % i övriga län. Den är alltså i skogslänen mer än dubbelt så hög som i storstadslänen och knappt dubbelt så hög som i de övriga länen.

Det första diagrammet visar utvecklingen av antalet vid arbetsförmedlingen anmälda arbetslösa vid månadens mitt fördelade efter länsgrupp åren 1960(1962)–1973. Den översta kurvan visar arbetslösheten i skogslänen.

Nästa diagram visar antalet lediga platser – den nedersta kurvan representerar skogslänen.

Av diagrammen framgår vilken betydande skillnad som finns mellan skogslänen och landet i övrigt. Skogslänen har högre arbetslöshet, färre lediga platser.

Diagrammen är hämtade ur Samverkan för regional utveckling, SOU 1974:82.

Vi skall observera att för de senaste åren är bilden något förändrad, men differensen mellan länsgrupperna minskar inte.

Från centerns sida vill vi att människor i olika landsdelar och bebyggelse typer skall ha likvärdiga levnadsbetingelser. För tätorter och glesbygder måste eftersträvas likvärdig standard, vilket bl. a. innebär tillgång till arbete. Vi understryker således starkt de näringspolitiska och sysselsättningspolitiska konsekvenserna av en decentralistisk regionalpolitik. Sysselsättningsutredningen bör enligt vår mening präglas av denna decentralistiska regionalpolitik.

Vi kan inte från centern medverka till ytterligare koncentration och därmed försämrade livsbetingelser för de mindre kommunerna. Dessa synpunkter har framförts i centerns partimotion 1700, och vi har följt upp motionen i reservationen 1, som jag ber att få yrka bifall till.

I den nedåtgående konjunktur vi har framför oss gäller det inte minst att värna om de grupper som har speciella svårigheter på arbetsmarknaden. Bland de sämst ställda är, som herr Eriksson i Arvika framhöll, just ungdomen. Herr Eriksson i Arvika talade ingående om ungdomsarbetslösheten och sade att man från andra partier än folkpartiet ansåg det för dyrt att sätta in åtgärder. Jag vill bara understryka att detta ju inte kan gälla centerpartiet. Vi slår vakt om sysselsättningen och vi anser i själva verket att ingenting är så dyrt för samhället som just arbetslösheten.

Beträffande ungdomen är regeringens åtgärder i budgetpropositionen alltför svaga. Vi har i vår partimotion begärt att utredningsarbetet skall ske med förtur när det gäller åtgärder mot ungdomsarbetslösheten. Detta har vi också fått gehör för i inrikesutskottet. Herr Granstedt kommer att mer ingående ta upp ungdomsarbetslösheten.

Även i det goda sysselsättningsläget har det varit svårt att placera äldre och handikappade på den öppna arbetsmarknaden. Det är nödvändigt att de handikappade får stadigvarande sysselsättning på den ordinarie arbetsmarknaden. Det är där som de i första hand skall integreras. Rätten till arbete måste gälla alla i vårt samhälle.

År 1975 är internationellt kvinnoår, och man skulle kunna beteckna 1974 som ett nationellt kvinnoår. Den största delen av sysselsättningsökningen svarade kvinnorna för. Av kvinnor i åldern 25–54 år ingick under fjärde kvartalet i fjol 73 % i arbetskraften, och en del åtgärder vidtogs för att förbättra kvinnornas möjligheter till arbete. Men kvinnorna har fortfarande speciella svårigheter på arbetsmarknaden. Arbetskraftsundersökningarna visar att nedgången i arbetslöshet sedan 1973 framför allt gäller männen. Orsaken till detta torde främst vara att den växande arbetskraftsefterfrågan har gällt yrkesområden till vilka män traditionellt rekryteras.

De åtgärder som jämställdhetsdelegationen har initierat för att få kvinnor till speciellt manliga yrken har inrikesutskottet studerat vid besök i Kristianstads län. Då jag redogjorde för dessa åtgärder i mitt anförande i arbetsmarknadsdebatten i fjol skall jag nu inskränka mig till att understryka åtgärdernas positiva effekter.

Vi sitter hårt fast i gamla fördomar och värderingar. En arbetsgrupp som tillsatts av socialdepartementets sjukvårdsdelegation beräknar att det till 1985 behövs minst 75 500 nya jobb i långvård och barnomsorg. Man räknar med att en stor del måste täckas av kvinnlig arbetskraft. Detta är naturligtvis i och för sig realistiskt med hänsyn till det faktiska könsbundna yrkesvalet, men här borde verkligen krafttag tas för att få en mer differentierad rekrytering.

I en nedåtgående konjunktur är det viktigt att vi snabbt kan sätta in de stimulansåtgärder som behövs, och det är nödvändigt med en hög arbetsmarknadspolitisk beredskap. Detta framhöll också herr Eriksson i Arvika.

Det är glädjande att centern och folkpartiet har fått sitt krav på en beredskapsplan tillgodosett i riksdagen. Denna beredskapsplan kan ge oss möjligheter att motverka en växande arbetslöshet.

Sedan vill jag också helt kort kommentera några motioner. I motionen 1692 förordas att bidragsunderlaget när det gäller halvskyddad sysselsättning förutom kontantlön och semesterersättning skall inkludera även de sociala kostnaderna. Jag vill här hänvisa till utskottets mycket positiva skrivning. Bidraget förstärktes betydligt 1972. En viss förskjutning av bidragets andel av de totala personalkostnaderna kan ha ägt rum under de senaste åren, men utskottet anser inte att ändringen är så stor att den *nu* motiverar en ändring av bidraget. Utskottet framhåller också att om det framdeles visar sig att bidraget har otillräcklig stimulanseffekt, så får frågan om justering tas upp.

Från centern har vi ytterligare en reservation. Det gäller ingen stor fråga. AMS har önskat en gemensam anslagspost för allmänna och särskilda beredskapsarbeten. Det har nämligen visat sig svårt att strikt upprätthålla skillnaden mellan allmänna och särskilda beredskapsarbeten. En gemensam anslagspost skulle innebära en administrativ förenkling.

Herr talman! Med det anförda ber jag att få yrka bifall till reservationerna 1 och 6. I övrigt yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Herr NORDGREN (m):

Herr talman! När man lyssnar till fru Jonäng kan man tro att det är fru Jonäng, centerpartiet och i någon mån folkpartiet som styr och ställer med det mesta här i landet, men riktigt så är det väl ändå inte.

I det föreliggande betänkandet från inrikesutskottet behandlas förslag om betydande reservationsanslag till arbetsmarknadsservice, till sysselsättningskapande åtgärder, till stöd vid arbetslöshet, till särskilda åtgärder för arbetsanpassning, m. m. Även om Sverige var ett av de få länder som under 1974 fick en konjunkturförbättring inom vissa branscher – detta gäller dock ej byggnads-, bil- och plastföretagen, som är beroende av olja – synes det oss i moderata samlingspartiet angeläget att för kommande budgetår tillstyrka de föreslagna beloppen. Vi delar nämligen departementschefens på s. 41 i propositionen uttalade uppfattning att de ekonomiska utsikterna för 1975 präglas av en viss osäkerhet. Som utskottets ordförande framhåller är det angeläget, ja, nödvändigt med en viss beredskap för 1975, i all synnerhet som den ekonomiska utvecklingen i vår omvärld varit svag under 1974. Mycket tyder på att det kommer att finnas anledning att sätta in åtgärder för att stimulera investeringarna här i landet och för att hålla sysselsättningen uppe under 1975.

Betänkandet behandlar utöver propositionen inte mindre än 37 motioner, däribland moderata samlingspartiets motion nr 932, där det föreslås en inventering av tänkbara beredskapsarbeten och lämplig marknadsutbildning för tjänstemän och akademiker. Vidare behandlas i betänkandet bl. a.

en motion av fru Sundberg m. fl. angående vidgad praktikverksamhet vid statliga verk och myndigheter,

en motion av fru af Ugglas m. fl., vari hemställs att beredskapsmedel som lämnas till statliga verk och kommuner för vägbyggande förses med villkoret att arbetena skall lämnas ut på entreprenad i den öppna marknaden.

herr Danells och fru af Ugglas motion om ett program för uppsökande verksamhet med syfte att nå alla som ett år efter avslutad skolgång inte påbörjat andra studier eller fått förvärvsarbete,

herr Werners i Malmö motion angående 300 personliga tjänster för sysselsatta i arkivarbete.

en trepartimotion av herr Carlström m. fl. angående urholkningen av ersättningen vad gäller s. k. halvskyddad verksamhet, och

en motion av herr Regnéll m. fl. angående utvärdering av den förda arbetsmarknadspolitiken, särskilt med sikte på ungdomsarbetslösheten.

Jag skall inte räkna upp fler av motionerna. I de flesta av dem tar motionärerna upp ungdomsarbetslösheten. Också i stora delar av propositionen och framför allt i betänkandet ägnas, med all rätt, stort intresse åt ungdomsarbetslösheten. Den är enligt vår uppfattning i moderata samlingspartiet större än den borde vara i ett samhälle som vårt.

Utskottsmajoriteten betonar ungdomarnas problem på arbetsmarkna-

Nr 42

Torsdagen den
20 mars 1975

---

*Arbetsmarknads-
politiken m. m.*

den och förutsätter att regeringen förtlöpande håller sig underrättad om möjligheterna att öka antalet praktikplatser och att sysselsättningsutredningen med förtur tar upp dessa ungdomsproblem. Detta är i linje med vad vi från moderat håll föreslagit i våra motioner. Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den delen av utskottets hemställan.

Moderata samlingspartiet anser emellertid att ungdomsarbetslösheten och därmed sammanhängande problem är så betydande att de kräver en särskild belysning i denna debatt. Fru Margaretha af Ugglas kommer senare att kommentera de problemen mera utförligt. Jag skall därför övergå till den motion som herr Regnéll m. fl. väckt i samband med propositionen. Moderata samlingspartiet har i den begärt utvärdering av den förda arbetsmarknadspolitiken. Vid behandling av motionen hänvisar utskottet till sitt yttrande föregående år, då utskottet hade att ta ställning till en motion med liknande hemställan. Utskottet skrev då:

”Utskottet delar motionärernas uppfattning att det kan vara påkallat med en utvärdering av arbetsmarknadspolitiken, inte minst med hänsyn till dess regionalpolitiska konsekvenser.”

Vidare anförde utskottet:

”Inom ramen för sysselsättningsutredningens verksamhet bör det alltså vara möjligt att få till stånd den utvärdering och framtidsbedömning av arbetsmarknadspolitiken som motionärerna åsyftar. Redan vid årsskiftet 1975-1976 bör det i enlighet med vad utskottet tidigare anfört föreligga vissa utredningsresultat som innefattar bl. a. arbetsmarknadspolitiken. Utskottet har anledning att utgå ifrån att vad här anförts kommer att beaktas av Kungl. Maj:t.”

Nu är förhållandet emellertid följande. Enligt uttalande från sekreteraren i sysselsättningsutredningen kommer denna inte att utföra den utvärdering av arbetsmarknadspolitiken som utskottet förutsatte i sitt betänkande nr 3 föregående år i samband med att utskottet med tillfredsställelse noterade att den parlamentariskt sammansatta sysselsättningsutredningen skulle tillsättas. Vi finner detta mycket märkligt. Riksdagens uttalande på denna punkt var enhälligt. Regeringen har efter vad jag förstår underlåtit att i sina direktiv till sysselsättningsutredningen effektuera eller ens klart säga ut riksdagens mycket tydliga beställning på denna punkt.

I det betänkande som nu behandlas upprepar utskottet sin skrivning från föregående år och avslutar med följande uttalande: ”Utskottet förutsätter att sysselsättningsutredningen skapar sig en bild av effekterna av den förda arbetsmarknadspolitiken antingen genom egna utvärderingar eller genom anlitande av andra organ, t. ex. EFTA.”

Detta är ett klart besked från utskottets sida, som också förutsätter att beställningen omedelbart effektueras.

Till betänkandet är fogade åtta reservationer och tre särskilda yttranden. Reservationerna 7 och 8 upptar herr Oskarsons och mitt namn, likaså ett av de särskilda yttrandena. Jag skall be att få beröra dessa punkter.

Reservation nr 7 bygger på moderata samlingspartiets partimotion 932,

där vi begär en inventering av tänkbara beredskapsarbeten och lämplig arbetsmarknadsutbildning för tjänstemän och akademiker.

I enlighet med de önskemål som utskottet tidigare framfört om en breddning av beredskapsarbeten till nya yrkesområden har under de senaste åren skett en snabb tillväxt av antalet beredskapsarbeten inom tjänstesektorn. Denna utveckling är i öch för sig tillfredsställande. Arbetslösheten är betydande på det här området.

Arbetslösa medelålders och äldre tjänstemäns många gånger bekymmersamma situation tyder emellertid på att man behöver gå vidare och försöka finna fler sysselsättningar för dem. Vi föreslår därför att en inventering av lämpliga beredskapsarbeten för arbetslösa tjänstemän snarast kommer till stånd. En sådan åtgärd bör ses som ett led i strävandena att upprätthålla en hög sysselsättningsberedskap. Vid en sådan inventering bör även nyexaminerade akademikers sysselsättningsproblem beaktas.

I reservationen 8 berör vi den halvskyddade verksamheten. Målsättningen för all yrkesutbildning skall enligt moderata samlingspartiets mening vara att såväl ungdomar som äldre och handikappade skall kunna få ett lämpligt, lönsamt arbete. Arbetsförmedlingen kan på olika sätt medverka till en bättre anpassning av arbetet och arbetsplatsen till handikappades och äldres förutsättningar. Det kan ske bl. a. genom ekonomiska bidrag till företagare och arbetstagare. Även egna företagare och fria yrkesutövare som är handikappade kan få vissa bidrag.

S. k. halvskyddat arbete kan ordnas inom företag, kommuner, landsting och statliga affärsdrivande verk, som anställer personer med handikapp vilka annars kanske inte skulle ha fått arbete på den öppna marknaden. Bidrag till arbetsgivaren utgår då med 40 % av lönen inkl. semesterersättning men exkl. sociala förmåner. För den halvskyddade sysselsättningen föreslås i årets budgetproposition en fördubbling av anslaget, och det tycker vi är angeläget.

Det nuvarande bidraget infördes 1972. Sedan dess har emellertid arbetsgivaravgifter och sociala kostnader stigit betydligt och att döma av finansdebatten förra veckan kommer ytterligare höjningar att ske. Det har betydligt minskat bidragets andel av den totala personalkostnaden. Vill man verkligen – och det tror jag att både statsrådet och vi gör – att den halvskyddade verksamheten skall byggas ut i fortsättningen, är det nödvändigt att försöka eliminera denna successiva urholkning av bidraget.

Om så inte blir fallet riskerar man att få samma utveckling som drabbat ett annat bidrag till yrkesutbildning, nämligen lärlingsbidraget. Där har urholkningen nu gått så långt att man är nere i ungefär 36 öre per timme i lärlönlön! Helt naturligt har med de premisserna intresset för att ta en lärling blivit ytterst litet, och därför har också den utbildningen gått tillbaka avsevärt. Det var på sin tid – jag hoppas att statsrådet delar den uppfattningen – en värdefull utbildning. Den var ekonomiskt fördelaktig för den som vill skaffa sig en yrkesutbildning, och den var eko-

nomiskt fördelaktig för samhället. Den var billigare för samhället än annan yrkesutbildning och eleven hade kollektivavtalsenlig lön.

Jag hoppas att vi skall kunna förhindra en liknande urholkning av bidraget när det gäller den halvskyddade verksamheten, eftersom det skulle medföra problem för dem som har svårt att få sysselsättning direkt på den öppna marknaden.

I en fyrtio motion tas upp det förhållandet att Gotland har 92 medeltida kyrkor. Av dessa är 18 restaurerade. Enligt vad utskottet erfarit överväger en arbetsgrupp inom utbildningsdepartementet f. n. förutsättningarna för alternativa finanseringsformer som kan tillgodose dels kulturminnesvårdens intressen, dels arbetsmarknadsstyrelsens behov av sysselsättning för äldre och handikappad arbetskraft.

Herr Oskarson och jag anser att dessa Gotlandskyrkor är ett så betydande kulturarv att det är ett riksintresse att bevara dem. Mot den bakgrunden är det inte rimligt att små gottländska församlingar skall bära huvuddelen av kostnaderna för restaureringsarbetena. Vi vill därför med det särskilda yttrandet understryka angelägenheten av att de överväganden som nu görs i utbildningsdepartementet – och det är här statsrådet kommer in i bilden – om att finna nya former för att finansiera kulturminnesvården bedrivs med kraft och snabbt leder till positivt resultat. Då kanske man också får möjlighet att via AMS sysselsätta en del av de människor på Gotland som har problem med att få anställning.

Herr talman! Med detta ber jag att få yrka bifall till reservationerna 7 och 8 och i övrigt bifall till vad utskottet hemställt.

Herr LORENTZON (vpk):

Herr talman! Innan jag kommer in på det tal jag egentligen skulle hålla, vill jag säga några ord med anledning av det anförande som hölls av herr Eriksson i Arvika. Han talade denna gång inte i egenskap av utskottets ordförande utan som folkpartistisk riksdagsman och för den reservation som baserats på folkpartiets motion 399 om ungdomsarbetslösheten i vårt land.

När jag läste denna motion, vari det krävs en garanti för att all ungdom skall beredas meningsfullt arbete, blev jag litet förvånad. I kravet på garanti är nämligen ett socialistiskt element inbakat. Man kan inte i ett kapitalistiskt samhälle genomföra ett meningsfullt arbete åt alla. Det går inte, och därför kunde jag givetvis inte stödja motionen och reservationen, utan jag har avgivit ett särskilt yttrande där jag bl. a. poängterat att om ett sådant program som folkpartiet här lanserat skall förverkligas och inte bara stanna på papperet, så fordras att samhället och de anställda i företagen får ett radikalt annorlunda inflytande i det ekonomiska livet. Och det vill ju folkpartiet inte alls vara med om.

Då blir frågan varför man väckt denna motion. Herr Eriksson nämnde att man från folkpartiets sida inte i detalj har utarbetat något förslag angående denna garanti, utan man anser att frågan skall utredas. I folkpartiet tror man emellertid att om femkronan höjs till 8 kr., så innebär

det ett bra steg framåt – som om företagarna i det här landet skulle anställa fler ungdomar och skapa fler arbetstillfällen, bara de fick ytterligare 3 kr. mer i timmen för varje anställd ungdom.

Men det väsentligaste i herr Erikssons inlägg var: Vi anser att ungdomar som vill ha arbete skall få kontakt med en arbetsförmedling, så att all denna ungdom kan få ett meningsfullt arbete.

Jag kom att tänka på mitt eget län, Västernorrlands län; där skapas det inte fler arbeten genom att det anställs fler arbetsförmedlare eller genom att ungdomen går till arbetsförmedlingen.

Det är bristen på arbetstillfällen det är fråga om, och här vill folkpartiet inte vara överens med oss om åtgärderna. När exempelvis Svartvik lade ned sin produktion och närmare 300 arbetare blev arbetslösa, var det arbetsförmedlingens första uppgift att se till att dessa avskedade massaarbetare fick jobb, eftersom de annars hade hamnat i arbetslöshetsstatistiken. Man lyckades med detta, men i stället hindrades närmare 300 ungdomar att få arbete. Hur kan folkpartiet lösa detta ungdomsarbetslöshetsproblem genom arbetsförmedlare?

För mig verkar det faktiskt som sådd på hälleberget. Möjligen kan man genom detta framträdande tala till en del unga, som inte är informerade, och förklara att man har visat stor aktivitet för att skapa sysselsättning åt den arbetslösa ungdomen.

Sedan, herr talman, övergår jag till det som jag var inställd på att säga. Jag vill då redan inledningsvis yrka bifall till reservationen 2 vid punkten 2 i inrikesutskottets betänkande nr 3, där det hemställes att sysselsättningsutredningen ges i uppdrag att utarbeta ett långsiktigt aktionsprogram mot arbetslöshet och undersysselsättning.

Till kapitalismens väsen hör arbetslöshet och undersysselsättning. Full sysselsättning i den meningen att antalet lediga platser som svarar mot de arbetssökandes antal kan förekomma längre eller kortare tider. Ständigt finns dock den dolda arbetslösheten, som kan vara mycket besvärande och omfattande.

Denna bild kännetecknade de första 10–15 åren efter kriget. I de stora kapitalistiska länderna har under många år arbetslöshetssiffrorna hållits nere på grund av en omfattande upprustning. Men trots upprustningar och krig noteras i dag de högsta arbetslöshetssiffrorna på många år i flera av de kapitalistiska staterna.

Talet om att arbetslösheten eller sysselsättningsfrågan egentligen endast har med den ekonomiska konjunkturen och dess olika vågdalar att skaffa, och således är konjunkturell har bidragit till att man i de kapitalistiska länderna inte skaffat sig någon verklig kännedom om de stora arbetslöshetsproblem som kapitalismen skapar och då framför allt dagens kapitalism med monopolföretag och multinationella företag. Beslutas det bara om statliga stimulansåtgärder i en dylik vågdal, så är all rättfärdighet uppfylld, och man inväntar ett nytt ekonomiskt uppsving. Att de arbetslösas antal blir allt större efter varje dylik ekonomisk vågdal tycks inte nämnvärt intressera de styrande.

Då stagnationstendenserna från mitten av 1960-talet började visa sig och då arbetslöshets- och utslagningsproblem läck allt större proportioner, försvann begreppet "full sysselsättning" och ersattes med uttrycket "balanserad arbetsmarknad". Tydligt hade man tvingats att acceptera en arbetslöshet på högre nivå, varvid även utslagningen och omstruktureringen blev en nödvändighet.

Utslagningen ökar, men de utslagna sugs inte upp av nästa konjunkturuppgång. Vi har att räkna med en permanent arbetslöshet. Ändå stiger kravet på sysselsättning och utkomstmöjligheter från bl. a. de gifta kvinnorna, då endast en inkomst i familjen inte räcker för att klara de ständigt stigande priserna och hyrorna. Båda i familjen måste ha arbetsinkomst. Även bland ungdomen är arbetslösheten besvärande stor.

Även om Sverige i nuvarande läge visar låga arbetslöshetsprocent förhållande till andra kapitalistiska länder i väst, är Sverige bundet till dessa länders ekonomi genom sin anknytning till EG, sin kapitalexport och sin allmänna politiska orientering, vilket kan komma att skapa stora sysselsättningssvårigheter på sikt. Även om de kapitalistiska länderna kan räkna med s. k. konjunkturtoppar också i fortsättningen, kommer man inte att kunna upprätthålla full sysselsättning enligt den gamla klassiska modellen ens med ett omfattande stöd från staten. Man måste räkna med en permanent arbetslöshet också under en s. k. högkonjunktur. Kapitalismen har slutgiltigt vuxit från det stadium då den på sina konjunkturtoppar och med understöd av staten förmådde upprätthålla full sysselsättning.

Tidigare kännetecknades utvecklingen i Sverige av en nästan ohämmad regional obalans. Det fanns överflöd av sysselsättning men endast i vissa områden. Flyttlassen från Norrland hörde till ordningen för dagen. Det var tillväxten av arbetsmarknaden i de större städerna i södra och mellersta Sverige som skulle tillfredsställas. Socialdemokratin hade då skaffat sig en egen teori om hur dessa problem skulle lösas. Den kom till uttryck i den s. k. strukturutredningens betänkande, kallat Samordnad näringspolitik, i början av 1960-talet. Sedan några år har dock den hastiga tillväxten i dessa städer i södra och mellersta Sverige upphört. Numera är arbetslösheten även där besvärande.

Vad Sverige behövde vore ett långsiktigt program mot arbetslöshet och undersysselsättning. Även om man med ett dylikt program kom till insikt om att kapitalismen inte förmår lösa arbetslöshetsproblemen utan att endast en socialistisk ekonomi kan förverkliga sysselsättning åt alla, kan ett dylikt program vara av betydelse för att skapa sysselsättning i nuet.

I motion nr 1707 har tre huvudlinjer skisserats. Jag vill redogöra för dem helt kortfattat.

För det första: Utbyggnad av statliga industrier med tyngdpunkter i de regioner som har de svåraste sysselsättnings- och utvecklingsproblemen.

För det andra: En långsiktig utbyggnad av och strukturförändring i

transportväsendet.

För det tredje: Ett stort ekonomiskt och politiskt specialprogram för social och miljömässig rehabilitering av samhället. Investeringar i ny, progressiv forskning på olika områden.

Detta är en kortfattad sammanfattning. Den som är intresserad kan läsa motionen.

Om detta förslag från vänsterpartiet kommunisterna säger utskottsmajoriteten i betänkandet: "Det program som motionärerna skisserar förutsätter en allmän omprövning av grunderna för vårt ekonomiska system." Detta vill inte utskottsmajoriteten vara med om, varför man föreslår att motionen avslås. Utskottets sex socialdemokratiska ledamöter är tillsammans med de borgerliga ledamöterna helt överens om att det kapitalistiska systemets grunder vill man inte rucka på. Dessa grunder skall inte ifrågasättas.

Nog skulle det, tycker man, ha kunnat göras en annan skrivning för avstyrkande av den kommunistiska motionen än den som nu står i tryck i inrikesutskottets betänkande nr 3 och som brutalt och påtagligt gör gällande att socialdemokraterna och de borgerliga i inrikesutskottet är helt överens om grunderna för det kapitalistiska systemet och även om att detta system i fortsättningen skall bevaras.

Vad kommer de många socialdemokratiska arbetarna att säga om ett dylikt ställningstagande – de som vill ha en socialistisk ekonomi i Sverige, som inte vill att SAP i evighet skall spela rollen av förvaltaren av det kapitalistiska samhället utan i stället utgöra en kraft som förändrar den bestående ordningen? De socialdemokratiska utskottsledamöterna kan givetvis trösta sig med att deras partipress inte kommer att skriva ett ord om vad som tilldragit sig i sammanhanget. Tystnadens och glömskans slöja skall gömma det hela.

Frågan om arbetslösheten och en meningsfull sysselsättning, frågan om utkomst, är dagens mest brännande fråga för folkets stora flertal i Sverige. Den är också en av det kapitalistiska världssystemets ödesfrågor. Sverige är en del av den kapitalistiska världen. De multinationella företagens inmarsch i Sverige ger en antydning om att Sverige i ännu större utsträckning knyts till det kapitalistiska världssystemet, där dessa multinationella företag har blivit alltmer dominerande och i vissa fall sätter sig på små länders regeringar. Ett litet land som Sverige kan komma att få det besvärligt i förhållandet till dessa multinationella jättar.

Sverige deltar i kapitlexporten som en del av den imperialistiska världen. Och då kapital utströmmar från Sverige i stor utsträckning minskar givetvis tillväxten i Sverige. Det hjälper föga att man i stället för export av kapital från Sverige lånar upp pengar i utlandet.

Ett statligt program för att skapa arbete blir till sin första del ett industripolitiskt program. Det måste innefatta en omfattande, aktiv och självständig statlig företagsamhet och produktion, med en annorlunda inriktning än vad kapitalistiskt produktionsliv har. Det måste innefatta investeringar för att förbättra standarden ur andra, kvalitativa, aspekter

än blott högre produktion.

Det bör inrikta sig på de stora sociala bristområdena. Det bör söka att åstadkomma en omprioritering av investeringsbehoven i flertalets intresse. Den statliga industrin skall också göras till en pionjär när det gäller demokratiska beslutsmetoder och mobilisering av de arbetandes kunnskap och självständiga skapande förmåga. På denna väg kan programmet, även om det måste börja genomföras under kapitalistiska förhållanden, förebåda och bereda övergången till socialismen.

Socialdemokratin i Sverige har alltsedan början av 1930-talet, då den kom i regeringsställning, sagt att rättesnöret för dess verksamhet har varit den fulla sysselsättningen. Men svårigheterna har blivit allt större på detta område.

Kapitalismen tar inte ansvar för sysselsättningen. För den är profiten avgörande. Då en arbetare enligt dess uppfattning inte är hundraprocentig – fullt profitabel – har kapitalismen inte längre någon användning för honom. Då ställs arbetaren åt sidan och blir en av de många som hamnar i arbetsmarknadens B- och C-lag, som det så cyniskt uttrycks i vissa kretsar.

Det program som vänsterpartiet kommunisterna skisserat i motionen 1707 anvisar vägen mot en utveckling med meningsfullt arbete åt alla.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationen 2.

Om de övriga frågorna i detta betänkande kommer andra ledamöter i min riksdagsgrupp att ta till orda.

Herr FAGERLUND (s):

Herr talman! Arbetsmarknadspolitikerna tilldrar sig alltid ett stort intresse i vårt land. Det visar, som redan förut har påpekats, antalet motioner och kanske också antalet ledamöter som är anmälda på talarlistan.

I och med att socialdemokratin på 1940-talet formulerade kravet på full sysselsättning har det för oss inom socialdemokratin stått klart att samhället måste ha resurser för att klara detta. I dag har vi flyttat fram målen ytterligare. I dag gäller kravet rätten till arbete.

Detta innebär att våra arbetsmarknadspolitiska åtgärder ytterligare behöver förstärkas. I dag gäller inte diskussionen om vi behöver ha en aktiv arbetsmarknadspolitik. Därom tycks alla vara ense här i riksdagen. Man får faktiskt gå tillbaka till början av 1960-talet för att finna motioner som yrkade på minskade anslag till arbetsmarknadspolitikerna. Jag skall inte ta upp vilka partier det var som då yrkade på detta.

Årets budgetproposition och de förslag som utskottet helt instämmer i innebär bl. a. att 350 nya tjänster tillförs arbetsförmedlingarna. Detta skall man också sätta i samband med att samma antal tillfördes verket förra året.

Bakgrunden är att vi i dag ställer större krav på arbetsförmedlingen och arbetsmarknadsverket. Nya uppgifter tillkommer ständigt. Alla undersökningar visar att det finns grupper i vårt land som mitt i en högkonjunktur har svårigheter att få ett arbete. Till denna grupp hör i första

hand ungdomar, kvinnor och äldre arbetskraft. De är ofta dåligt utbildade eller har en utbildning som inte är gångbar. Att utbildning är någonting som lönar sig visas klart i en artikel i nr 9 av tidningen Arbetsmarknaden. Av denna framgår att av den till 4 miljoner uppgående yrkesverksamma befolkningen hade 57 % endast förgymnasial utbildning, 32 % hade gymnasial utbildning och endast 10 % eftergymnasial utbildning. Siffrorna är från 1974, men jag tror inte att de har ändrat sig särskilt mycket.

I februari 1974 var 2,6 % arbetslösa; det har redan framgått av debatten att denna siffra har sjunkit betydligt. Men om man ser på de olika grupperna finner man att arbetslösheten var störst hos dem som bara hade förgymnasial utbildning. För dem var den 2,9 % och för de eftergymnasialt utbildade 1,2 %. Det visar vilka som fortfarande har lättast att få ett jobb. Därför hälsar man med glädje de förbättringar som föreslås för att ge möjligheter till en bättre vuxenutbildning samt förbättrat stöd vid arbetsmarknadsutbildning. Dessa förslag kommer riksdagen senare att behandla.

Bland de förslag som också finns i propositionen vill jag nämna in-
språktagandet av datatekniken, som skall byggas ut till att omfatta hela landet. Man räknar med att en arbetssökande därigenom skall få bättre service och att det skall bli lättare för en arbetssökande att få reda på vilka arbeten som är lediga och som passar just hennes eller hans önskemål.

Låt mig dock säga att en aldrig så väl utbyggd datateknik inte kan ersätta den mänskliga kontakten. I vårt alltmer datastyrda samhälle är det alltid de som har det svårast som kommer i kläm om vi inte i tid uppmärksammar problemen. Men jag hoppas och tror att datatekniken skall ge större möjligheter för de anställda inom arbetsförmedlingen att verkligen ägna tid och krafter åt dem som har det svårt i vårt samhälle. Att de inom arbetsförmedlingen anställda har viljan är jag övertygad om.

När vi för två år sedan, 1973, diskuterade arbetsmarknadspolitiken tilldrog sig, vilket nämnts av flera talare, centerns slogan om 100 000 nya jobb ett stort intresse. Vid det tillfället sade jag att de anslagsökningar som centern föreslog skulle räcka till att skaffa fram 500 nya jobb och att det var socialdemokratin som fick skaffa fram de resterande 99 500 genom sin arbetsmarknadspolitik. När vi nu, två år senare, kan studera resultatet kan vi konstatera att vi fått ca 125 000 nya arbeten, fördelade ganska jämnt mellan tillverkningsindustrin och den offentliga sektorn.

Fru Jonäng har stått här i talarstolen och talat länge. Hon har bl. a. sagt att utvecklingen har gett centern rätt och att vi skulle vara motståndare till att skapa 100 000 nya jobb. Det var inte det vi var oense om, fru Jonäng. Självt sade jag i den debatten att vad vi behövde fram till 1980-talet var mellan 300 000 och 400 000 nya jobb. Kritiken gällde just att centerns uttalande bara var en slogan, en klyscha, och inte innehöll något konkret förslag i sammanhanget. Det förhållandet att fru Jonäng nyss stod här och använde många ord för att tala om att centern fått

rätt betyder ingenting. Det är mycket möjligt att hennes tal skulle gå hem på en centerpartisammankomst någonstans ute i landet, men absolut inte här i riksdagen. Här känner vi nämligen till vad centern föreslog 1973.

Det vore faktiskt frestande att ta upp något om centerns energiprogram kontra sysselsättningen, men den frågan får vi tillfälle att återkomma till, fru Jonäng, så jag skall inte beröra den vidare i dag. Men vill fru Jonäng tala om den är jag redo till det också.

Låt mig med detta lämna hela resonemanget om centerns 100 000 nya jobb. Ni hade inga förslag. Det är socialdemokratin och regeringen som har fått klara situationen.

Trots att vi har skaffat över 125 000 nya jobb redovisades dock vid månadsskiftet februari-mars 76 800 arbetslösa. Räknar man in den latent arbetslösheten blir summan 156 800, vilket innebär en nedgång från år 1973 med 66 000. Detta skall jämföras med ökningen av antalet personer som har arbete, dvs. 125 000.

Detta visar att ständigt nya grupper söker sig ut i arbete och att det måste bli politikernas uppgift att så ordna samhället att alla kan få ett jobb. Många problem måste lösas. Jag har redan nämnt utbildningen, men även andra frågor kommer in. Vi måste undersöka var bristerna finns i vårt samhälle och skapa de resurser vi behöver för att kunna ge människorna den service de efterfrågar och de arbetssökande jobb. Många sektorer är i dag underdimensionerade, t. ex. barn tillsynen, vården om sjuka och gamla. Behoven finns överallt i samhället.

Läget på den svenska arbetsmarknaden visar en bild som helt avviker från världen omkring oss. Arbetslöshetssiffror på över 10 % rapporteras från vissa länder. I Sverige är arbetslösheten 1,9 %. Antalet anmälda lediga platser steg från januari-februari till februari-mars med närmare 5 000. Ökningen var mest märkbar i storstadslänen. Det visar att vi fortfarande måste ha en regionalpolitik syftande till en bättre regional balans.

Ur svaren på en rundfråga från AMS bland de olika länsarbetsnämnderna kan man utläsa en försiktig optimism om balansen på arbetsmarknaden första halvåret 1975 och förhoppningar om att inga friställningar kommer att ske. Jag skall inte gå in på någon branschredovisning, då detta har gjorts tidigare vid årets riksdag, men låt mig konstatera att enligt tidningsuppgifter räknar man med att marknaden på sågade trävaror börjar komma i gång och att många avslut om exportförsäljning har träffats. Men även om vi har en ganska ljus bild, får inte vår beredskap förlappas. Den finansfullmakt som regeringen fått tyder på att det finns majoritet i riksdagen för snabba och aktiva åtgärder mot arbetslösheten, om konjunkturen viker. Vid en jämförelse mellan utskottets betänkande och propositionen kan varje läsare snabbt konstatera att utskottet ställt sig bakom de förslag som propositionen innehåller. En liten ändring har gjorts när det gäller stödet till handikappfordon, men också i utskottet föreslår vi att t. ex. praktikfrågorna, ungdomsarbetslösheten och bidragen till motorfordon för handikappade skall utredas eller utvärderas.

Torsdagen den
20 mars 1975

*Arbetsmarknads-
politiken m. m.*

I övrigt har det rått stor enighet i utskottet. Antalet reservationer är 8. Detta tal kan jämföras med 22 år 1972, 17 år 1973 och 16 i fjol. En annan sak som jag tycker är viktig att konstatera när det gäller reservationerna är att det inte bakom någon av de särmeningar som förs fram står mer än ett parti. Reservationerna är också jämnt fördelade mellan oppositionspartierna, nämligen två reservationer för vart och ett av oppositionspartierna.

Jag tänker, herr talman, beröra reservationerna 1-4, medan herr Johansson i Simrishamn kommer att tala för utskottsmajoriteten i anledning av reservationerna 5-8.

I reservationen 1 av centerpartiets ledamöter begärs att sysselsättningsutredningen skall få tilläggsdirektiv för att utreda sysselsättningen i ett decentraliserat samhälle. Vi skall inte diskutera regionalpolitik här i dag. Också den debatten kommer att föras senare. Men reservationen bygger på en uppfattning som centern var ensam om 1972. Nu vill man att riksdagen skall riva upp sitt beslut från denna tidpunkt, mitt uppe i förberedelserna för nästa regionalpolitiska ställningstagande. Fru Jonäng har här talat om ett föråldrat synsätt och menade att det fortfarande förekommer centraliseringstendenser. Samtidigt säger hon att utvecklingen har visat att det var fel regionalpolitik vi slog fast. Jag vet inte vad hon bygger det här på.

Fru Jonäng säger också att regionalpolitiken medverkar till försämrade sysselsättning och försämrade levnadsbetingelser för dem som är bosatta i skogslän. Hur kan fru Jonäng bevisa detta? Hon sade ju själv här ifrån talarstolen att klyftan mellan länen hade krympt.

Det enda som centern hade i sin regionalpolitik – om vi nu skall tala om föråldrade ting – var befolkningstal. Sysselsättningen talade man ganska litet om.

Fru Jonäng var också inne på sysselsättningsutredningens direktiv. Man kunde nästan tro att det inte finns någonting om regionalpolitik i dessa. Jag vill därför citera ur direktiven: "Ett av målen för regionalpolitiken är, som jag nyss framhöll, att människorna i de olika regionerna skall erbjudas likvärdiga sysselsättningsmöjligheter."

Jag fortsätter litet längre ner:

"Mot denna bakgrund finner jag det vara av stor betydelse att de sakkunniga skapar överblick över de inhemska arbetskraftsresurserna och de olika hinder som föreligger för att de skall kunna stå till arbetsmarknadens förfogande."

Nog tycker jag att man tar i litet i överkant, när man vill göra gällande att centerpartiet är det enda parti som har något att komma med och svartmålar alla de andra partierna, socialdemokratin i synnerhet.

Men det finns också ett annat märkligt uttryck i den här reservationen. Där står nämligen att sysselsättningsutredningen skall få tilläggsdirektiv att "utarbete förslag om en sysselsättningspolitik för ett decentraliserat samhälle". Är det en skärpning av ert ställningstagande? Förut har ni ju alltid talat om ett "så långt möjligt" decentraliserat samhälle. Om

Torsdagen den
20 mars 1975

---

*Arbetsmarknads-
politiken m. m.*

det nu skall bli ett decentraliserat samhälle, vad vill ni då att sysselsättningsutredningen skall åstadkomma? Är det att så och så många människor skall bo på varje kvadratmil här i landet, eller vad är det? Kanske ni bara för en gångs skull har tagit bort det där "så långt möjligt". Det skulle vara intressant för oss att veta.

Reservationen 2 från vänsterpartiet kommunisterna följer en gammal linje, som bygger på den kommunistiska ideologin. Herr Lorentzon förklarar att utskottets socialdemokrater inte vill förverkliga socialismen. Därför kanske det är viktigt att peka på vad utskottet säger, nämligen att det inte kan var någon uppgift för sysselsättningsutredningen att gå in på bedömningar av det slag som herr Lorentzon talar för. På grundval av det resonemanget avstyrker utskottet motionen.

Själv tror jag på den reformistiska socialismen. Herr Lorentzon och jag har debatterat så många gånger om det här, och jag tror att varken han eller jag skall upprepa argumenten i dag när det gäller om man har lyckats skapa den fulla sysselsättningen i de s. k. socialistiska staterna eller någonting i den stilen.

Det ämne som har tilldragit sig det största intresset såväl vid motionsskrivandet som vid utskottsbehandlingen har varit ungdomsarbetslösheten. Man har aktualiserat samspelet mellan olika myndigheter, övergången från skola till näringsliv och praktikplatserna. Det är väl ganska naturligt – ungdomen är ju framtiden.

Jag vill påpeka att denna fråga om svårigheten för ungdomar som just har lämnat skolan att få ett jobb var uppe i en motion av socialdemokraten herr Hellström m. fl. vid fjolårets riksdag. I den motionen påpekades just att det behövdes en utredning om dessa ting, men då hänvisade utskottet till sysselsättningsutredningen mot bakgrunden av de direktiv som den har fått. Nu har de här kraven återkommit, och jag vill bara slå fast att ingenting är nytt under solen.

När det gäller praktikplatserna finns redan i budgetpropositionen ett förslag om en inventering och utökning av antalet statliga praktikplatser. Men inte ens en aldrig så stor utökning inom denna sektor kan klara av problemet. Även det enskilda näringslivet och kommunerna måste hjälpa till. Här vill jag påpeka att man i folkpartimotionen trycker bara på den statliga sektorn, medan det i motionen 1693 av herr Danell och fru af Ugglas också talas om det enskilda näringslivets ansvar. Jag tror det är viktigt att vi slår fast att hela industrin verkligen måste ställa upp när det gäller att skaffa praktikplatser. Skall tillverkningsindustrin få den arbetskraft den i dag efterfrågar, får den faktiskt hjälpa till litet själv också.

I dag har regeringen meddelat att även ungdomar under 20 år skall få börja utbildning vid AMU-center. Jag tycker att det är ett bra förslag, när man vet att 50 % av platserna inom tillverkningsutbildningen i Stockholmsområdet i dag inte utnyttjas, trots att det är brist på yrkesarbetare inom industrin. Orsaken till denna brist har vi också diskuterat, och jag skall inte ta upp den saken nu.

Låt mig i samband med praktikplatserna nämna, med anledning av reservationen 3 från vpk, att utskottet förutsätter att den utredning som vi föreslår kommer att inkludera ekonomiska och liknande frågor som berör villkoren för den som är ute i praktiktjänst.

När det gäller ungdomsarbetslösheten slår utskottet först fast att rätten till arbete är en central utgångspunkt för det politiska reformarbetet. Det är också en utgångspunkt för oss inom socialdemokratin när vi vill angripa ungdomsarbetslösheten.

Men jag tycker det är viktigt att detta krav på rätt till arbete gäller alla grupper och inte bara ungdomar. Låt oss inte i den här debatten tappa bort de problem som t. ex. den äldre utslagna arbetskraften har. Enligt all statistik har den gruppen längre arbetslöshetsperioder, och särskilt kvinnorna som i samband med nedläggning av en industri blir arbetslösa visar mycket lång arbetslöshet innan de får ett nytt jobb. Jag vill än en gång påpeka att detta inte innebär att jag nonchalerar ungdomarnas problem, men jag tycker att det är viktigt att man i alla fall säger att detta skall gälla alla. Ungdomen har det emellertid svårt i dag.

Innan jag går in på folkpartireservationen vill jag säga några ord om ungdomsarbetslösheten. Jag har redan talat om vilka som har det värst; det är de som har dålig utbildning. Men samtidigt kan man också säga att det har blivit en förbättring även för ungdomen. Arbetslösheten bland ungdomarna är lägre i år men är trots detta 2 à 3 % över genomsnittet för samtliga arbetslösa – och det är oberoende av om det är hög- eller lågkonjunktur.

Utvecklingen är betydligt gynnsammare för unga män än för unga kvinnor. Arbetslösheten för kvinnor under 25 år har inte påverkats nämnvärt av det förbättrade sysselsättningsläget. Drygt 5 % är arbetslösa i februari i år mot drygt 2,5 % för pojkar. Arbetslösheten bland pojkar har börjat gå ned till 1970 års nivå och var i februari t. o. m. 0,6 % lägre än samma månad 1970.

Brister i utbildningen är som känt en viktig orsak till ungdomsarbetslösheten.

Ur sysselsättningsutredningens direktiv vill jag citera något om den här problematiken:

”Utbyggnaden av grundskolan, gymnasieskolan, den högre utbildningen och annan vuxenutbildning innebär att tidpunkten för ungdomens inträde i arbetslivet senareläggs. En bristande anpassning mellan näringsliv och utbildning har skapat vissa svårigheter för ungdomen på arbetsmarknaden. Särskilt gör sig dessa svårigheter gällande i övergången från studier till arbete. Olika typer av insatser som underlättar ungdomens inträde i arbetslivet bör därför övervägas.”

I utskottsbetänkandet hänvisar vi till en uppsökande studie, till yrkesorienteringen, till de ALU-kurser som bedrivs, till en mängd andra insatser och till de samrådsorgan som finns i kommunerna.

Jag vill också påpeka att länsarbetsnämnderna har fått särskilda tjänster för detta, att vi har 2 000 ungdomar i beredskapsarbete, 600 ungdomar

i jobb som statliga praktikanter, 16 000 ungdomar i AMU, 1 000–2 000 i ALU-kurser, 2 000 i kortare gymnasiekurser och 5 000 som uppbär stöd från KAS, kontant arbetsmarknadsstöd.

Som jag redan sagt har framställning gjorts från AMS om att även ungdomar mellan 16 och 19 år skall få gå på arbetsmarknadsutbildning. Jag har också pekat på förslaget om praktikplatser.

Men trots allt som gjorts har utskottet enats om att begära att samsättningsutredningen med förtur skall ta upp frågorna om ungdomens speciella problem.

I propositionen heter det om denna fråga:

”Det finns anledning att noga uppmärksamma problemen för den grupp ungdomar som avbryter sin utbildning i grundskolan eller gymnasieskolan och som är i behov av stöd inför inträdet på arbetsmarknaden. Flera kommuner och länskolnämnder, ofta i samverkan med arbetsmarknadsmyndigheterna, har gjort insatser med uppsökande syo. Innevarande budgetår har försöksverksamhet vidare påbörjats med användande av medel som utgår från detta anslag. Försöken med uppsökande syo bör fortsätta.”

Utskottet skriver bl. a. följande:

”Ungdomar som visar sig sakna arbete eller inte deltar i utbildning eller som har andra problem skall därvid erbjudas bistånd som naturligtvis måste avpassas till vederbörandes situation. Erfarenheterna visar att arbetshinder oftast består av bristande utbildning eller brist på arbetserfarenhet. Samhällets stödåtgärder bör därför i första hand vara inriktade på att undanröja sådana hinder. Ungdomar bör alltså erbjudas arbete (eventuellt såsom praktik) eller utbildning eller stöd av annat slag som de kan ha behov av. En sådan ordning visar för de unga att samhället har ett aktivt intresse att lösa den enskildes problem på arbetsmarknaden och utgör därmed en viktig trygghetsgaranti.”

I folkpartiets reservation 4 säger man:

”Det är av många skäl viktigt att ungdomarna erbjuds realistiska alternativ så att de får klart för sig att de verkligen har samhällets stöd när det gäller att skaffa dem fotfäste på arbetsmarknaden. Verksamheten bör därför ha en sådan inriktning att den som verkligen vill ha arbete eller utbildning skall få erbjudande härom. Detta innebär en sådan garanti för ungdomar om arbete eller utbildning som föreslås i motionen 399 av herr Helén m. fl. (fp).”

Det är inte stor skillnad mellan ståndpunkterna härvidlag. Men herr Eriksson i Arvika gjorde en ganska stor sak av detta. Han sade bl. a. att han hade hört argumentet att det var för dyrt att ge garantier. Jag undrar vem som har sagt det – jag har under alla förhållanden aldrig talat om kostnaderna i detta sammanhang.

Herr Eriksson i Arvika talade också mycket om ”alla ungdomar som vill ha arbete”. Varför poängterar herr Eriksson detta? Tror herr Eriksson inte att ungdomen vill ha arbete eller utbildning?

När det gäller arbetets värde, så var det inom arbetarrörelsen som man

först slog fast värdet från alla synpunkter av att ha ett arbete, och det står vi fast vid fortfarande.

Då man jämför motionen 399 och reservationen 4 finner man att det är en markant skillnad, och detta kanske är en följd av diskussionerna i utskottet. Men att vi inte kan gå med på vad folkpartiet föreslår beror ju helt enkelt på att vi inte vill ställa oss bakom några löften utan att man verkligen har gett samhället de här resurserna.

Herr Eriksson i Arvika säger att det är klart att man inte i detalj kan redovisa hur garantin skall utformas. Nej, det kan vi acceptera. Men nog skulle det väl ha varit skönt om vi hade haft någon enda liten rikt-punkt för hur den här garantin skall vara utformad. Är det bara den offentliga sektorn som skall ställa arbetsplatser till förfogande? Måste vi inte också räkna med att den privata sektorn ställer upp? Och om vi svarar ja på den sista frågan, vilka ingrepp måste vi då göra i den privata sektorn? Tror herr Eriksson i Arvika att det räcker med en kvoter- ing eller en regel som bestämmer hur många platser i förhållande till antalet anställda som vi varje företag ständigt måste stå till förfogande för ungdomar? Eller är herr Eriksson och folkpartiet redo att ansluta sig till herr Lorentzons förslag om hur man skall lösa denna garantifråga?

Personligen tror jag att herr Lorentzons linje – alltså att samhället får större inflytande även på den privata sektorn och att samhällsföretag byggs upp i snabbare takt – är betydligt mera realistiskt än folkpartiets. Men vad utskottet inte vill vara med om är att förespegla ungdomen att det finns några garantier innan vi har givit samhället de medel som samhället måste ha för att kunna ställa garantier.

Herr talman! Med det anförda ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan i inrikesutskottets betänkande nr 3.

Herr ERIKSSON i Arvika (fp) kort genmäle:

Herr talman! Först en kort kommentar till fru Jonäng.

Jag fick en känsla av att fru Jonäng var besviken på de direktiv som den stora sysselsättningsutredningen har fått, och därför vill jag som en deklaration från vårt håll säga att vi anser de direktiven svara mot den beställning som riksdagen gjorde med anledning av inrikesutskottets skrivning 1974.

På s. 8 i det utskottsbetänkande som vi nu behandlar skriver utskotts- majoriteten i en mening följande:

”Utskottet konstaterar att de arbetsmarknadspolitiska och regional- politiska avsnitten är tunga delar i utredningens direktiv.” Denna skriv- ning ställer sig fru Jonäng inte bakom. Jag känner då ett behov av att här deklarerera, att om man under en period har arbetat intensivt i ut- redningen, så måste man verkligen säga att det finns täckning för den formuleringen. Jag har i utskottet sagt att i den regionalpolitiska grupp där jag arbetar har vi vid en rad sammanträden tagit upp sambandet mellan regionalpolitik och arbetsmarknadspolitik, och jag är därför för- vänad över att fru Jonäng markerar att hon inte ställer sig bakom ut-

skottets formulering.

Sedan sade herr Lorentzon att här talar Karl Erik Eriksson som folkpartiriksdagsman, inte som utskottets ordförande. Ja, det är väl ändå att fordra litet väl mycket av en riksdagsledamot, herr Lorentzon, att han skall tala för utskottets skrivning i ett ärende där vi från folkpartiet har avgivit en reservation. Vi har ju här i en reservation följt upp det krav på en trygghetsgaranti för ungdom som jag så utförligt talade för och gav så stort utrymme åt i mitt anförande. Då tycker jag det är helt orimligt att kräva att jag som utskottets ordförande här skulle tala för majoritetens skrivning.

Herr Lorentzon och i viss mån också utskottets vice ordförande sade att det hade varit värdefullt om jag hade kunnat konkretisera vad som menas med vår skrivning. Då vill jag svara att vi har sagt att man på allt sätt skall försöka få ett mera finmaskigt nät – för att använda samma uttryck som jag använde tidigare – mellan skola och arbete. Alla har ju också hållit med om att många ungdomar faller igenom. Vår målsättning är att genom utbildning och praktikplatser – inte bara på de statliga och enskilda sektorerna utan också på den kommunala sektorn, herr Fagerlund – försöka fånga upp ungdomen och ge den utbildning och arbete så snabbt som möjligt.

Herr LORENTZON (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Först några ord till Karl Erik Eriksson, utskottets ordförande, som måste ha missuppfattat mig när jag nämnde att han i dag icke talar på utskottsmajoritetens vägnar utan som folkpartistisk riksdagsman. Som alla kammarens ledamöter säkert har märkt brukar utskottsordförande när utskottet är enigt stiga upp och med trevliga gester tala om hur verkligt tjusigt det är med ett enigt utskott. Det har vi hört gång på gång. Men i dag är det annorlunda, och det var det jag ville säga i detta sammanhang.

Herr Fagerlund sade att vänsterpartiet kommunisterna följer sin gamla linje. Det är riktigt. Vi har inte gått ifrån den – frågan om socialismen. Jag skulle ha känt mig mycket nöjd om jag hade kunnat hänvisa till att SAP i dag har samma gamla linje som den gången det var ett pionjärparti här i landet. Men de många åren i regeringsställning i ett land där kapitalismen bestämmer och beslutar och regeringen förvaltar har gjort att man fått en något annan uppfattning om saker och ting.

Så några ord om utskottets skrivning. Visst hänvisas det här till samsynsutredningen. Men vad jag framhöll var att man skulle ha kunnat använda en annan skrivning när man avstyrkte den kommunistiska motionen än att säga att vi inte är överens om det här med socialism i detta sammanhang. Det står nu ändå inskrivet i inrikesutskottets betänkande. Man kunde ha gjort en annan skrivning och sluppit att få detta satt på pränt.

Fru JONÄNG (c) kort genmäle:

Herr talman! Socialdemokraterna fortsätter nu genom herr Fagerlund sin polemik mot vårt förslag om 100 000 nya jobb. Men den målsättningen har ju uppnåtts, så nog var det ett realistiskt förslag. Och de nya jobben kom i stor utsträckning till just inom industrin, som vi önskade.

Herr Fagerlund säger att vi inte hade något förslag. Hur skall ni ha det nu? I debatten 1973 hette det att centerpartiet kom med överbud. Det skulle kosta 10 miljarder att genomföra förslaget, sade finansministern. I själva verket låg ett 14-punktsprogram till grund för vår motion. Jag har programmet med mig. Jag hinner tyvärr inte läsa upp det, men det finns tillgängligt här.

Jag är naturligtvis medveten om att en särskild arbetsgrupp inom sysselsättningsutredningen, som f. ö. leds av vår utskottsordförande, arbetar med de regionalpolitiska värderingarna, men det är ett föråldrat regionalpolitiskt synsätt som utvecklingen i väsentliga delar redan passerat. Herr Eriksson i Arvika ansåg att direktiven svarade mot utskottets beställning. Statssekreteraren i arbetsmarknadsdepartementet redogjorde i utskottet för direktiven och framhöll då att man noga hade studerat centermotionen. Inrikesutskottet framhöll också i sitt betänkande att man hade anledning utgå från att vår motion skulle tillgodoses i direktiven. Men direktiven är mycket hårt bundna till 1972 års regionalpolitiska beslut, och det innebär i praktiken ett fortsatt stöd för strävandena till centralisering och koncentration. Vad vi i centern vill är någonting helt annat: Vi vill att samhällets bas- och serviceorganisation skall inriktas på en decentralisering av näringsliv och bebyggelse. Vi vill att sysselsättningsutredningen skall komma fram till en sysselsättningspolitik som minskar den regionala obalansen.

Herr Fagerlund gjorde sedan en antydning om ett motsatsförhållande mellan sysselsättningen och centerns ställningstagande i energifrågan. Om det nu är så att socialdemokraterna möjligen har upptäckt att man kommit fel i kärnkraftsfrågan eller att man inte lyssnat till folkopinionen, är det kanske ändå onödigt att låta detta gå ut över centerpartiet. Vi hävdar helt enkelt att just garanti för sysselsättningen är ett centralt mål för energipolitiken.

Herr FAGERLUND (s) kort genmäle:

Herr talman! Först några ord till utskottets värderade ordförande. Han säger att det behövs ett samarbete som är tajmat mellan de olika organen om dessa praktikplatser och att sysselsättningen skall bjudas statligt och kommunalt – han tog inte upp den enskilda sektorn.

Men detta kan i och för sig inte ge någon garanti. Som förut sagts måste vi ju ha arbetsplatser eller utbildningsplatser för att kunna bjuda dem något.

Jag tyckte jag ställde några konkreta frågor. Skall vi ha en kvotering eller ett direkt ingrepp i företagen eller en utbyggnad av samhällsindustrin?

Torsdagen den
20 mars 1975

*Arbetsmarknads-
politiken m. m.*

Till herr Lorentzon vill jag kort säga att dagens socialdemokrater står kvar på pionjärernas gamla linje. De valde reformismen. Herr Lorentzon och hans partivänner på den tiden valde en annan väg. Jag förstår att det ibland kan vara ganska påfrestande att se att samhället har förändrats utan att man haft något som helst inflytande på det. Jag vill bara slå fast att där är socialdemokratin på samma linje som den varit hela tiden.

Fru Jonäng stiger upp här igen och talar om kravet på 100 000 nya jobb. Jag har bett henne precisera vad det var centern hade att komma med på den punkten och vad som är kvar av detta. Vilka sade att vi inte skulle ha 100 000 nya jobb? Jag sade själv att vi skulle behöva mellan 300 000 och 400 000.

Centern hade då en punkt om subventioner till industrin. Behövdes det sådana under den här tiden, med den vinstutveckling vi har haft?

Detta är det enda av centerns krav som jag nu i ett kvickt tag kan komma ihåg. Jag tycker att den debatt fru Jonäng för sker med bara ord, utan att precisera någonting.

Ta detta med det decentraliserade samhället. Ni brukar ju ha med "så långt möjligt". Hur långt vill ni gå i decentralisering? Det kunde vara intressant att få veta.

Hon tar upp kärnkraftsfrågan och säger att nu har socialdemokratin märkt att de valt fel linje. Nej, vi har inte märkt någonting av det! Våra organisationer står fullständigt fast.

Men man kan lösa sysselsättningsfrågan på olika sätt. Det talas om kärnkraft kontra jordvärme. Kanske vi får se fru Jonäng och hennes kolleger i centerpartiet stå där med ett borr och slå på det och sjunga för att försöka komma ner till de 2 000 meters djup som behövs för att man skall kunna få jordvärme. Möjligen kan man lösa sysselsättningsfrågorna på det sättet!

Herr ERIKSSON i Arvika (fp) kort genmäle:

Herr talman! Låt mig först säga till herr Fagerlund att jag är helt med på hans linje att även den enskilda sektorn skall brukas för praktikplatser etc. för att bereda ungdomen jobb. Jag tror att jag också räknade upp detta förut och kompletterade med den kommunala sektorn.

Sedan säger herr Fagerlund – och jag vill understryka det med skärpa: Data kan aldrig ersätta personliga kontakter. I vår motion har vi också sagt att vi får vara beredda på att förstärka arbetsförmedlingen just för att genom personliga kontakter kunna fånga upp de ungdomar som nu ramlar igenom det grovmaskiga nätet. Jag har i mitt första anförande givit konkreta exempel på hur man genom vissa åtgärder i Stockholms kommun har lyckats fånga upp ungdomar genom att man gav dem arbetsmöjligheter och på så sätt fick ut dem i arbetslivet på betydligt kortare tid än genomsnittsstatistiken visar.

Jag ägnade en stor del av mitt anförande åt ungdomsarbetslösheten. För att det inte skall föranleda något missförstånd vill jag understryka vad utskottets vice ordförande har sagt, att vi också har andra grupper

– kvinnorna och de äldre – som inte får glömmas bort. Genom motioner och andra insatser har vi från folkpartiets sida tidigare klart deklarerat att vi slår vakt även om dessa grupper. Som vice ordföranden och många andra har sagt dominerar emellertid debatten i betänkandet av ungdomsarbetslösheten, och det är därför som jag har ägnat den viktiga frågan så stort utrymme i mitt anförande.

Nr 42

Torsdagen den
20 mars 1975

*Arbetsmarknads-
politiken m. m.*

Herr LORENTZON (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Herr Fagerlund gör gällande att SAP är detsamma i dag som det var i slutet på 1800-talet. Så är det naturligtvis inte. Den klass-samhällesideologi som i dag genomförs av det socialdemokratiska partiet fanns det ingenting av då. Låt oss ta ett exempel på vilka linjer som har följts.

1961, när storfinansen i detta land etablerade sina industrier söderut till de stora städerna och det var fråga om "flyttlasspolitiken" från Norrland skaffade sig SAP en egen ideologi. Den finns utvecklad i en utredning med namnet Samordnad näringspolitik. Jag vill citera några valda stycken – min tid är begränsad. Följande står att läsa där:

"Arbetsmarknadspolitikens uppgift i struktursammanhang är dels att medverka till de strukturförändringar, som en friare kapitalmarknad, en expansionsvänlig skattepolitik, en konsekvent frihandelspolitik och en aktiv näringspolitik tillsammans skall driva fram, dels att lösa de omställningssvårigheter, som kan väntas uppkomma -- --."

Vidare står det: "Därmed också sagt att vi underkänner en lokaliseringspolitik, som verkar för en konstlad spridning av ett differentierat näringsliv, motverkar den naturliga avflyttningen av arbetskraft från områden som saknar utvecklingsmöjligheter och som på godtyckliga grunder upprättar spärarrar mot inflyttningen till storstadsregioner."

Där var ni helt i händerna på storfinansen och medverkade aktivt till att avfolka Norrland för att skaffa arbetskraft söderut. Det finns i detta program. Den politiken drevs, odlades i ABF och på fackföreningsmöten. Ideologiskt preparerade man norrlänningar för att de skulle flytta söderut. Vad har detta gemensamt med det SAP som fanns i slutet på 1800-talet?

Jag kan fortsätta att citera:

"Ofta har man i debatten -- -- sett det som en brist att privata företag uppenbart inte tar hänsyn till annat än de rent företagsekonomiska kostnaderna och menat, att de – eller åtminstone de statliga företagen – borde ta vidare hänsyn. Vi vill emellertid sträcka oss så långt att vi säger att företag – både privata, statliga och kommunala – icke bör ta andra än rent företagsmässiga hänsyn i sina kalkyler."

Statliga och kommunala företag skulle alltså drivas precis som storfinansens företag, och på sin tid resulterade detta i den omfattande gruvarbetarstrejken i Norrbotten.

Torsdagen den
20 mars 1975

*Arbetsmarknads-
politiken m. m.*

Fru JONÄNG (c) kort genmäle:

Herr talman! När det gäller de 100 000 jobben så var ju det faktiska skeendet det, att centerpartiet motionerade om detta vid 1973 års riksdag. En av de punkter som vi tog upp i vårt program gällde etablerings- och utvidgningsstöd för just den mindre och medelstora företagsamheten, vilken socialdemokraterna inte värnat särskilt väl om men som vi behöver så väl, inte minst i skogslänen för att åstadkomma sysselsättning. Jag hinner inte gå igenom programmets 14 punkter, de finns i riksdagsprotokollen.

Socialdemokraterna var då inte intresserade av detta program, utan man kom med sitt krisprogram långt senare när riksdagen började på hösten 1973. Då insåg man att det var nödvändigt med stimulans för sysselsättningen. Det var alltså först efter valet som man gjorde medgivandet att den förda politiken hade varit felaktig. Man satte då – alldeles för sent – in åtgärder mot arbetslösheten och även mot inflationen.

Det där med jordvärme låter besvärligt. Men jag är inte säker på att det går till så som herr Fagerlund beskriver det. Jag kan i varje fall säga att det inte finns något som helst belegg för att det är ett samband mellan sysselsättning och energiförbrukning. För 1974 kan vi redovisa en ökning på 100 000 när det gäller sysselsättningen, samtidigt som vi hade en minskning av energiförbrukningen med 6 %. Detta är fakta. Vad det beträffar har också amerikanska Fordstiftelsen förnekat sambandet mellan energiförbrukning och sysselsättning.

Egentligen torde det förhålla sig precis tvärt emot vad socialdemokraterna säger. Om vi inte skall utnyttja kärnkraften utan i stället går in för effektivare energianvändning och för alternativa energikällor kommer det att öka sysselsättningen. Det kommer då att behövas investeringar av olika slag när det gäller isolering och uppvärmning av bostäder. Det blir fråga om en ny teknologi, uppförandet av kraftvärmeverk, mottrycksanläggningar osv. Vi får då en ökad sysselsättning.

Herr FAGERLUND (s) kort genmäle:

Herr talman! Till utskottets värderade ordförande är väl inte mycket att tillägga. Han har sagt att vi behöver den enskilda sektorn, men han talar inte om vilka styrmedel vi skall ha för denna sektor.

Herr Lorentzon höll ett stort anförande och tog upp programmet "Samordnad näringspolitik". Om jag inte minns alldeles fel var det LO och inte det socialdemokratiska partiet som gav ut det programmet. Låt mig emellertid bara säga att vi har valt reformismens väg, och på denna har vi gått steg för steg. Ta som exempel reformeringen av arbetslivet under den senaste tiden! Det är ett bra exempel på den typ av politik som vi vill föra för att nå ett socialistiskt samhälle.

Fru Jonäng sade någonting verkligt intressant: Socialdemokratin var inte intresserad av centerpartiets program, och först på hösten kom man med sitt eget program och genomförde det. Det är ju precis vad jag hela tiden försökt säga – det är socialdemokratins program som klarat

de här 125 000 nya jobben. Det är också vi som måste lägga fram program för att klara de 200 000 ytterligare jobb som säkerligen kommer att behövas innan vi nått 1980-talet.

Fru Jonäng sade med anledning av min beskrivning av jordvärmen att hon inte är riktigt säker på att det skulle gå till på det sättet. Det är allvarliga ting vi här talar om. Annars vore det frestande att säga: Skulle det gå till på det sättet, kan jag då, fru Jonäng, få en inbjudan när ni sätter i gång?

Herr GRANSTEDT (c):

Herr talman! Ungdomsbrottsligheten har ägnats stor uppmärksamhet i de motioner och det utskottsbetänkande som vi nu behandlar och i den debatt som här förs.

I centerns partimotion 1700 är ungdomsarbetslösheten en av huvudfrågorna. Motionen utmynnar också i kravet att ungdomsarbetslösheten skall behandlas med förtur av sysselsättningsutredningen.

Andra centermotioner som tar upp ungdomsarbetslösheten är motionerna 1365 och 1704 av herr Gustavsson i Alvesta m. fl. samt motionen 1713 av fru Jonäng. I herr Gustavssons motioner krävs bl. a. aktivare insatser från samhället för att följa upp de ungdomar som lämnar skolan och se till att de på smidigt sätt kan slussas in i arbetslivet. Dessa tankegångar tas upp även i folkpartiets partimotion. Fru Jonäng framför bl. a. kravet att sysselsättningsutredningen skall behandla ungdomsarbetslösheten med förtur.

Bakgrunden till att ungdomsarbetslösheten ägnas så stor uppmärksamhet i årets arbetsmarknadsbetänkande och motionsflod är helt uppenbar. I betänkandet redovisas ganska skrämmande siffror för ungdomsarbetslöshetens utveckling. Trots att andelen ungdomar i åldern 16–24 år har varit tämligen konstant under 1970-talet, t. o. m. minskat något, har antalet arbetslösa i det närmaste ökat med 50 %, från ca 20 000 till ca 30 000. Den andel av det totala antalet arbetslösa som har befunnit sig i denna åldersgrupp har ökat från 34 till 38 %.

Detta är mycket oroväckande siffror, inte minst mot bakgrund av att under föregående år utvecklingen på arbetsmarknaden i stort var mycket positiv. Det har redan talats om att sysselsättningen under det gångna året ökades med 125 000 nya jobb. Men trots att sysselsättningsläget allmänt sett alltså kraftigt förbättrats under föregående år, har sysselsättningsläget för ungdomar inte alls förbättrats i motsvarande mån.

Ungdomsarbetslösheten är problematisk, inte bara därför att den är omfattande och inte visar några mer bestående tendenser till förbättring utan också därför att just ungdomsarbetslösheten för med sig sociala problem av en alldeles speciell art. Just övergångsperioden från utbildning till yrkesarbete är en mycket känslig period. Om en mängd ungdomar inte på ett smidigt sätt får uppleva denna övergång utan hamnar i ett vakuum, där de varken har en utbildningsverksamhet att syssla med eller ett meningsfullt arbete, kan det få mycket allvarliga konsekvenser.

En stor del av de ungdomar som hamnar i detta gap mellan utbildning och sysselsättning drabbas av svårartade sociala problem, missbruk, kriminalitet osv.

Detta är problem som i allvarliga fall kan bli bestående. Vi kan räkna med att viss del av de ungdomar som hamnar i detta gap aldrig kommer ur det. De kommer aldrig in i en normal arbetsmarknadssituation, helt enkelt därför att de under sin första arbetslöshetsperiod har dragit på sig så pass svårartade sociala problem att de aldrig lyckas att riktigt befria sig från dem.

Det gör att ungdomsarbetslösheten är ett problem som kanske litet grand skiljer sig från arbetslöshetsproblem i allmänhet. Den utgör ett problem vars sociala konsekvenser är större än de är i fråga om de flesta andra arbetslöshetsproblem vi har att tackla. Det hindrar naturligtvis inte att arbetslöshet i andra åldersgrupper också har allvarliga sociala problem i släptåg.

Mot bakgrund av att ungdomsarbetslöshetsproblemen är så pass allvarliga är det glädjande att konstatera den mycket positiva behandling de initiativ som tagits i den här frågan har fått i utskottets betänkande. Man kan säga att utskottet tacksamt har anammat alla uppslag som förts fram motionsvägen och vidarebefordrat dem till regeringen. Den mycket kraftfulla skrivning utskottet gör innebär kanske en antydning om att man inte riktigt tycker att allt som kunde göras på området redan har gjorts utan att man efterlyser nya och verkningsfullare initiativ.

Något av det viktigaste i betänkandet är att utskottet tillstyrker det krav som centern har fört fram i sin partimotion om att ungdomsarbetslösheten skall behandlas med förtur i sysselsättningsutredningen. Jag vill notera att det är ett mycket viktigt framsteg att utskottet har vidarebefordrat centerkravet, och jag vill uttrycka förhoppningen att denna förtur kommer att leda till att vi snart får fram ett åtgärdsprogram för hur vi på medellång och längre sikt skall komma till rätta med dessa problem.

Likaså har utskottet en mycket kraftfull skrivning när det gäller vad som tas upp i motionen av herr Gustavsson i Alvesta m. fl. och även i folkpartiets partimotion, nämligen samhällets ansvar för att följa upp de ungdomar som lämnar skolan och försöka skapa sysselsättning åt dem så snabbt som möjligt eller – i de fall det föreligger brister i utbildningen – bereda dem möjlighet till vidareutbildning. Också på denna punkt innebär utskottets skrivning mycket stora anspråk på samhälleliga insatser.

Mot bakgrund av utskottets skrivning förmodar jag att det förvånar kammarens ledamöter att se att det finns en reservation just på denna punkt. Om man läser den folkpartistiska reservationen, blir förvåningen inte mindre. Det är väldigt svårt att komma underfund med varför den egentligen har avgivits. Såvitt jag kan begripa finns det inga egentliga realpolitiska skillnader mellan det som utskottsmajoriteten skriver i betänkandet och det som folkpartiet anför i sin reservation. Jag kan alltså

knappast se folkpartiets reservation som något politiskt alternativ i den här frågan, utan jag betraktar den snarare som ett inlägg i en språklig debatt. Skillnaden mellan folkpartiets reservation och majoritetens skrivning är, anser jag, närmast av redaktionell art, och det är litet anmärkningsvärt att folkpartiets redaktionella reflexioner om hur utskottsbetänkandet borde ha utformats har tagit sig uttryck i en reservation.

Under debatten i dag har det framförts många intressanta synpunkter som kan vara värda att notera. Herr Fagerlund hade många funderingar kring det här med 100 000 nya jobb som jag tycker att fru Jonäng har bemött på ett alldeles utomordentligt sätt. Jag vill bara nämna en sak dessutom. När herr Fagerlund säger att det är den socialdemokratiska arbetsmarknadspolitiken som har förorsakat den uppgång i sysselsättningen som vi kan konstatera för föregående år, så glömmer han ett väsentligt faktum, nämligen att en huvudanledning till att vi fick en positiv utveckling på arbetsmarknaden under föregående år var att samhället ingrep med en aktiv konjunkturpolitik enligt riksdagsbeslutet förra våren.

Men den aktiva konjunkturpolitiken hade aldrig blivit verklighet om socialdemokraterna hade fått fria händer. De åtgärder som kom till stånd vidtogs i huvudsak med anledning av motioner från mittenpartierna. Det är alltså den konjunkturpolitiken – i huvudsak på centerpartistiskt och folkpartistiskt initiativ – som gör att vi nu kunnat konstatera en positiv utveckling på arbetsmarknaden, trots att man annars hade haft anledning att befara motsatsen.

Herr Fagerlund noterade också med stor tillfredsställelse att det var förhållandevis få reservationer fogade vid detta betänkande. Och det är något man har anledning att vara tillfredsställd med, det är alldeles riktigt.

Det är naturligtvis så att ju fler av de motionsvägen framförda yrkandena som blir tillstyrkta eller beaktade i ett utskottsbetänkande desto färre reservationer blir det. Om herr Fagerlund även i fortsättningen vill se få reservationer fogade vid inrikesutskottets betänkande, är det bara att medverka till att så många som möjligt av oppositionens motionsförslag också tillstyrks i betänkandena, så får han det här önskemålet uppfyllt.

Det blev en liten kärnkraftdebatt här också. Med anledning av den debatten gjorde jag bara den reflexionen att när herr Fagerlund säger att den socialdemokratiska rörelsen står fast i kärnkraftsfrågan, har han inte speciellt stora pretentioner när det gäller att ha sina åsikter förankrade hos den socialdemokratiska rörelsen. Om jag inte missminner mig var det ungefär 15 % av dem som deltog i socialdemokraternas rådslag som uttalade sig till förmån för en utbyggd kärnkraft i vårt land. Liknande siffror redovisas i en opinionsundersökning som har gjorts bland socialdemokratiska medlemmar och väljare. På de 15 procenten stöder regeringen sitt agerande i energifrågan. Då anser herr Fagerlund att man har tillräckligt stöd av rörelsen. Det är som sagt att ha synnerligen måttliga pretentioner.

Mot den bakgrunden kanske det inte är konstigt att regeringen för att klara hem debatten måste lansera myten om att vi skulle behöva ha kärnkraft för att säkra sysselsättningen i detta land.

Till sist, herr talman, vill jag yrka bifall till reservationerna 1 och 6 och i övrigt bifall till utskottets hemställan.

Under detta anförande övertog herr förste vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr ERIKSSON i Arvika (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag skall inte förlänga denna debatt. Jag vill bara deklarerat att när jag lyssnade till argumenteringen från herr Granstedt, trodde jag nästan att han på slutet skulle komma fram till att yrka bifall till folkpartiets reservation. Men det gjorde han inte. Herr Granstedt sade att vår reservation skiljer sig endast redaktionellt från utskottsmajoritetens förslag.

Vi har sagt i vår motion att det nu är dags att väcka tanken på en förpliktande garanti åt ungdomar när det gäller deras utbildning och sysselsättning.

I en annan motion, som herr Granstedt nämnde om, har man från centerhåll med herr Gustavsson i Alvesta som första namn och med bl. a. herr Granstedt som undertecknare sagt att varje "ungdom skall alltså ha rätt till och garanteras sysselsättning antingen i form av utbildning eller på annat sätt".

Detta är, herr talman, nästan ordagrant formuleringen i folkpartiets partimotion. Vi har dragit konsekvenserna av denna formulering och följt upp den i en reservation. Att herr Granstedt här så starkt betonade att det endast är redaktionella ändringar tar jag närmast som en ursäkt för att han inte har följt folkpartiets konsekventa reservation.

Herr GRANSTEDT (c) kort genmäle:

Herr talman! I utskottets betänkande kan man läsa följande, och jag förutsätter att herr Eriksson i Arvika har läst betänkandet: "Ungdomar bör alltså erbjudas arbete (eventuellt såsom praktik) eller utbildning eller stöd av annat slag som de kan ha behov av. En sådan ordning visar för de unga att samhället har ett aktivt intresse att lösa den enskildes problem på arbetsmarknaden och utgör därmed en viktig trygghetsgaranti."

Så står det i majoritetens betänkande. Mot betänkandet reserverar sig folkpartiet till förmån för en garantiregel som man inte närmare preciserar.

Om man skall tala om en strid om påvens skägg, herr talman, tycker jag nog att detta är ett utomordentligt exempel på det. Att hitta någonting konkret som skiljer reservationen från utskottsmajoritetens betänkande är faktiskt mycket svårt.

Torsdagen den
20 mars 1975

---

*Arbetsmarknads-
politiken m. m.*

Herr talman! Ungdomsarbetslösheten har varit ett huvudtema här i dag. Enigheten är också betydande att något måste göras – och det snart – åt den oroande situationen många ungdomar befinner sig i. Men vad som hittills har saknats i inläggen är en analys av ungdomsarbetslöshetens orsaker. Trots allt bör ju förslag till åtgärder ha sin grund i en analys av vad som gått snett. Det är inte normalt att vi har en arbetslöshet i åldersgruppen 16–24 år på 5, 6, 7 % och att denna arbetslöshet förblir hög även under högkonjunkturen.

Varför har ungdomen fått det så svårt på arbetsmarknaden? Är det ungdomen det är något fel på? Eller är förklaringen snarare att söka i omgivningen – i skolan och på arbetsmarknaden?

En förklaring till den ökade arbetslösheten i åldersgruppen 16–24 år är ungdomens växande obenägenhet att vidareutbilda sig. Självfallet stämmer den aktuella lusten hos skolungdomar att tidigt gå ut i arbetslivet föga överens med 1950- och 1960-talens utbildningsteorier. Men kan ungdomen klandras för detta? Är inte reaktionen hos ungdomen i själva verket ganska sund? De unga rättar sig efter vad de erfar om utvecklingen på arbetsmarknaden. Varför bli en skuldsatt akademiker, när en akademisk examen inte längre är en garanti för ett bra jobb och när vi har fått sådana begrepp som akademikerproletariatet? Och vad finns att säga om skolledan? Är den förvånansvärd i en skola som ännu inte funnit sina former och som inte har en vettig avvägning mellan teori och praktik, där de yrkesinriktade kurserna inte är tillräckligt yrkesinriktade för att vara en god grund att stå på vid inträdet i förvärvslivet?

Den 1970-talets arbetsmarknad ungdomen möter kännetecknas av bristen på arbete. Det är en arbetsmarknad som är på väg att stelna. Rörligheten minskar och de vid arbetsförmedlingen nyanmälda lediga platserna visar en tendens att sjunka. De senaste årens arbetslöshet har av statsmakterna mötts inte med en sysselsättningsskapande politik utan med lagstiftning.

Herr talman! Det går inte att lagstifta fram arbetstillfällena som regeringen tycks tro. Jobb måste stimuleras fram genom en förnuftig ekonomisk politik.

De s. k. trygghetslagarna binder ihop arbetsgivare och anställd. De är bra för dem som redan har ett tillfredsställande arbete, men de tenderar att minska rörligheten och öka svårigheterna för de grupper som söker fotfäste på arbetsmarknaden. Troligen medför trygghetslagarna speciella svårigheter just för ungdomen: arbetsgivarna tvekar mer än en gång innan de "gifter ihop sig" med en oprövad ungdom.

Just för ungdomen är tillgången på lediga platser och rörligheten på arbetsmarknaden av avgörande betydelse. En ung människa är oftast inte säker på sitt yrkesval, hon behöver pröva sig fram, upptäcka arbetsmarknadens verklighet och så småningom finna en väg som passar. För de unga är inte tryggheten i anställningen det väsentligaste; viktigare är att verkligen bli anställd av en arbetsgivare, få pröva olika jobb och

Torsdagen den
20 mars 1975

*Arbetsmarknads-
politiken m. m.*

under tiden vinna erfarenhet och yrkesskicklighet.

Jag skulle vilja uttrycka saken så att det är ungdomarna som drabbas av det som är snett i socialdemokratisk sysselsättningspolitik. De märker att det inte går att lagstifta fram jobb. De möter det anställningsstopp som allt fler företag och organisationer infört för att kunna klara sina åtaganden gentemot de redan anställda. De märker försiktigheten hos företagare och personalavdelningar som hela tiden har Åmanlagarna i minnet. Den höga och oroande arbetslösheten bland ungdomar understryker med breda streck satsen: Det finns ingen möjlighet att passa ihop lediga jobb med arbetslösa om inte jobben räcker till.

I detta sammanhang är det värt att uppmärksamma vissa företeelser som tidigare spelade stor roll vid ungdomarnas inträde i förvärvslivet. Jag tänker på de tidigare yrkesskolorna, på landstingens verkstadsskolor och på skolorna inom företagen. Hela denna yrkesutbildning har avsetts kunna ersättas med den nya gymnasieskolan, men vi vet i dag att så inte blivit fallet. Gymnasieskolan lyckas inte ge en praktisk yrkesförberedelse i nivå med den som de "gamla" yrkesskolorna gav. En "brygga" in i arbetslivet är också den s. k. inbyggda utbildningen, dvs. yrkesskolorna inom företagen samt lärlingsutbildningen. Under senare år har det statliga stödet till dessa verksamheter minskat, tvärt emot vad som borde vara i ungdomens intresse.

Orsaken till den höga arbetslösheten bland ungdom är att söka både i den nya skolans funktionssätt och i utvecklingen på arbetsmarknaden. Botemedlen måste omfatta båda dessa områden. Inte minst viktig är en ökad kontakt och samverkan mellan skolan och arbetslivet. Yrkesutbildningen måste förbättras, praktikplatser inrättas och den inbyggda utbildningen utökas.

I fråga om praktikplatserna vill jag betona att inrättandet av sådana inte bara bör gälla den offentliga sektorn – där är jag och herr Fagerlund överens – utan i minst lika hög grad det enskilda näringslivet. På många håll i landet diskuteras nu möjligheterna att ge ungdomen yrkesutbildning inom företagen. Detta är, som det sagts mig, ett starkt önskemål både från länsarbetsnämnder och skola. Tydligen har man på det hållet en mera realistisk uppfattning om vad som krävs för att hjälpa ungdomen än regeringen. I en motion av herr Danell och mig föreslås att kontakt skall tas med alla ungdomar ett år efter det de har slutat skolan för att se om de behöver hjälp till utbildning eller arbete. Vi tror att en sådan uppsökande verksamhet är en realistisk målsättning. Folkpartiets garanti låter mycket tilltalande, men låt mig bara få göra ett påpekande: Om ungdomen mellan 16 och 24 år skall garanteras arbete, vad säger 25-åringen, 26-åringen, 27-åringen eller 50- och 60-åringen?

Till slut, herr talman, är det inte så att arbetslösheten bland ungdom är mindre allvarlig än övrig arbetslöshet därför att ungdomen "har hela livet framför sig". Svårigheter och en dålig start i ungdomsåren kan ge men för hela livet.

I detta anförande instämde herr Nordgren (m).

Herr JONSSON i Mora (fp):

Herr talman! Det har varit en lång och intressant debatt om ungdomsarbetslösheten, och jag har inte för avsikt att nu fortsätta den. Jag tycker att det har sagts många vettiga och förnuftiga saker från alla håll. Vad jag kan konstatera är att det råder en betydande enighet om att det just på det här området är nödvändigt att vidta särskilda åtgärder för att komma till rätta med de problem som onekligen finns.

Jag skulle i stället vilja tala litet om arbetslösheten inom skogslänen. Låt mig först säga – det har nämnts tidigare i debatten – att utvecklingen på arbetsmarknaden 1974 i Sverige har haft en del gynnsamma drag. Medan andra länder fått vidkännas en betydande ökning av antalet arbetslösa som en följd av deras industris svårigheter, har vi i vårt land fått en förbättrad arbetsmarknadssituation. Det kan vara ett resultat av en förbättrad inhemsk konjunktur, men det kan också tas som en följd av de stimulansåtgärder riksdagen förra året beslöt för att höja den inhemska konsumtionen.

Den bedömning vi då gjorde bl. a. från folkpartiets sida om nödvändigheten av sådana åtgärder visade sig riktig. Vi har kunnat notera en påtaglig förbättring av arbetsmarknadsläget.

Även om konjunkturen nu företer många positiva drag, kan man inte bortse från de riskmoment som trots allt föreligger på arbetsmarknaden. En förändring av konjunkturen i negativ riktning kan snabbt ge utslag i en försämring av arbetsmarknadsläget.

Vi har dessutom trots den goda konjunkturen en högre latent, dvs. dold, arbetslöshet i dag än för ett år sedan. I januari i fjol var 83 000 personer latent arbetslösa. I januari i år hade antalet stigit till 99 000. Med latent arbetslösa avses ju dem som skulle sökt arbete, om de ansett sig kunna få ett lämpligt arbete på sin ort. Vad den latent arbetslösheten visar är därför en snedfördelning av tillgången på arbetstillfällen.

Inför en eventuell försämring av arbetsmarknaden, som säkert kan komma under det budgetår som behandlas i betänkandet, är det angeläget att ha en hög beredskap. Jag tror det kan vara anledning att ta lärdom av vad som inträffade under konjunkturförsämringen 1971–1972. Att denna fick till följd en stark ökning av antalet arbetslösa kan ses som ett resultat av att effektiva motåtgärder inte sattes in tillräckligt snabbt för att stimulera konjunkturen.

En försvagad efterfrågan på våra exportvaror påverkar också arbetsmarknaden direkt inom berörda industrier, och en minskad export får följdverkningar genom en försvagad hemmamarknad.

Jag vill bara, herr talman, påminna om den försämring på trävarumarknaden som inträdde under fjolåret efter den starka uppgången tidigare år. Ännu pekar inget på en snar förbättring. En stor del av vår trävaruexport är fortfarande osåld.

Skogsnäringen har särskild betydelse för skogslänen. Ett fortsatt svagt läge på denna återverkar på sysselsättningen, och uppenbara risker kan föreligga för arbetsmarknaden under slutet av detta år och kommande

Torsdagen den
20 mars 1975

*Arbetsmarknads-
politiken m. m.*

vinter.

Vi skall då inte heller bortse från de sekundära effekter detta kan få.

I motion nr 1695 från folkpartihåll med utskottets ordförande som första namn har motionärerna tagit upp frågan om åtgärder mot arbetslösheten i skogslänen. Det konstateras först i motionen att regionalpolitik lönar sig. Det visar sig att inget av skogslänen under 1974 minskat sin folkmängd. Därmed har en trend brutits som gjort sig gällande under många tidigare år.

Enligt uppgift har dessutom sysselsättningseffekten blivit större än vad som hittills uppgivits av de regionalpolitiska insatserna. Även efterfrågan på stöd ser ut att bli allt större. Det gör att jag vill understryka vad folkpartiet sade redan när riksdagen tog det femårsprogram som nu gäller, att brist på pengar får inte vara det som hindrar att nya arbetstillfällen kommer till stånd. Skulle de ekonomiska ramarna visa sig för snålt tilltagna måste de alltså vidgas. Jag förutsätter att om detta visar sig bli fallet, regeringen kommer till riksdagen med en sådan begäran.

Att avfolkningen hejdats inom skogslänen visar att det är möjligt råda bot på de problem, som dessa län och då främst inlandet länge brottats med. I folkpartiets motion redovisas vissa förslag till åtgärder som vi anser nödvändiga för att skapa och vidmakthålla en positiv utveckling i skogslänen. En del av dessa kommer att behandlas av utskottet i annat sammanhang. Ett yrkande vill jag dock ta upp särskilt, nämligen att riksdagen hos regeringen skall begära omedelbara åtgärder för att minska arbetslösheten i skogslänen.

Förhållandet är det att arbetslösheten i dessa län ligger nära nog konstant 1 % över nivån i södra och mellersta Sverige. Mellan november och december steg antalet arbetslösa bland de arbetslöshetsförsäkrade med nästan 3 000 personer till 18 000. Det är 2,4 % av arbetskraften. Andelen arbetslösa steg mellan november och december i skogslänen medan den sjönk i övriga län under motsvarande tid. Det kan inte vara rimligt att detta skall bestå år efter år.

Får vi en konjunkturförsämring torde det bli aktuellt att sätta in motåtgärder över hela landet för att hålla sysselsättningen uppe, men för skogslänens del är det nödvändigt att redan dessförinnan med olika typer av arbetsmarknadsåtgärder hjälpa upp sysselsättningen.

Beredskapsarbeten i form av vägbyggnader är en betydelsefull del av sysselsättningsåtgärderna. Det är dokumenterat att behov av bättre vägar inom skogslänen är lika stort som tidigare. Det framgår av de framställningar som i olika sammanhang görs från skilda landsdelar om angelägna vägförbättringar.

I arbetsmarknadspropositionen säger emellertid departementschefen att vägunderhåll i form av beredskapsarbeten endast skall förekomma undantagsvis. Förbättringar av vägarna skall ske i vägverkets regi. Men låt mig säga att det är viktigt att en försämring av vägarna inte sker genom bristande underhåll. Därför bör detta arbete inte få minska under tider

av arbetslöshet.

Utskottet har vid behandlingen av denna fråga och andra motioner framhållit att ett särskilt anslag till vägbyggnadsarbeten på 200 milj. kr. föreslås under kommunikationsdepartementets huvudtitel. Därutöver föreslås för egentliga beredskapsarbeten på vägar 200 milj. kr.

Sedan säger utskottet: "Om det då befinns nödvändigt att öka insatserna av beredskapsarbeten, kan det vara ändamålsenligt att en ökad andel sådana arbeten utförs på vägar. Förutom samhällsekonomiska skäl talar även andra skäl härför." Utskottet anför vidare att det finns en god projektreserv. Det finns möjligheter att snabbt sätta i gång arbetena, och det ger också sekundära effekter.

Jag vill därför understryka detta, och det kan vara av värde att notera utskottets positiva skrivning.

Låt mig också ta upp ett par projekt från mitt eget län som är av stor betydelse för att förbättra kommunikationerna i länet och för att ge arbetstillfällen. Jag tänker på den av riksdagen begärda elektrifieringen av bansträckan Borlänge–Mora och frågan om en upprustning av Västerdalsvägen.

Vid ett möte inför partivänner för några dagar sedan i Falun har kommunikationsministern Norling bekräftat att elektrifieringen fullföljs i årets budgetproposition. Det hälsar vi med tillfredsställelse. Vidare har kommunikationsministern utlovat en prioritering av Västerdalsvägens upprustning. Det har länge varit ett starkt önskemål från den landsdelen att förbättra den vägen. I en flerpartimotion från Dalabänken till årets riksdag i den frågan yrkas på en snar förbättring. Vägen är trafikmässigt otillfredsställande, och den är utsatt för en mycket stark förlitning, inte minst genom de tunga skogstransporterna. Nu har kommunikationsministern lovat ett specialanslag på 4 milj. kr. per år under tre år, tillsammans 12 milj. kr., för upprustning av Västerdalsvägen. En sådan satsning kommer mot bakgrund av att Kopparbergs län är ett skogslän att – för att återge vad kommunikationsministern själv har sagt – ge en välbehövlig sysselsättningsstimulans. Låt mig också notera att den motion från Dalabänken som jag tidigare omnämnde har vunnit ett visst gehör redan innan den behandlats här i kammaren. Det är av intresse att notera att kommunikationsministern säger att vägarbeten av det här slaget ger en sysselsättningsstimulans.

Jag vill slutligen säga något om reservationen 5 vid utskottets betänkande. I den tas upp frågan om värdesäkring av flyttningsbidragen. Det är viktigt att dessa bidrag inte urholkas genom en fortgående penningvärdeförsämring utan får behålla den uppnådda nivån. Vi har från folkpartiet under en följd av år föreslagit att dessa bidrag skall värdesäkras genom en anknytning till basbeloppet i den allmänna försäkringen.

De förändringar i relationen mellan starthjälp och utrustningsbidrag som förordas av utskottet och som föreslås i propositionen torde emellertid inte ge tillräcklig kompensation för inflationen under 1974 och än mindre för den kostnadsstegring som förutses för 1975–1976. Vi fö-

Torsdagen den
20 mars 1975

*Arbetsmarknads-
politiken m. m.*

reslår därför att regeringen bemyndigas att förslagsvis en gång per år företa erforderliga bidragsjusteringar med sådan basbeloppsanknytning som vi uttalat oss för i motionen.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen 5. Låt mig också instämma i de synpunkter som utskottets ordförande tidigare i denna debatt anfört om särskilda åtgärder för att komma till rätta med ungdomsarbetslösheten och den garanti för utbildning eller arbete som vi föreslår i reservationen 4. Jag ber att få yrka bifall också till denna reservation och i övrigt till utskottets hemställan.

Herr PETERSSON i Västerås (vpk):

Herr talman! I inrikesutskottets betänkande nr 3 behandlas under punkten 42 frågan om huvudmannaskapet för och verksamheten vid skyddade verkstäder. Åren 1973 och 1974 samt innevarande år har vårt parti tagit upp frågan om åtgärder för förbättrade villkor för de arbetshandikappade. I de tidigare motionerna liksom i årets motion, nr 1709, har vi uttalat och preciserat nödvändigheten av en ny principiell inriktning av arbetsmarknadspolitiken. Det handlar om att bereda de arbetshandikappade en meningsfull sysselsättning med löne- och anställningsvillkor motsvarande vad som gäller för den öppna marknaden och att tillförsäkra de anställda inflytande över såväl produktionsinriktning som anställnings- och arbetsvillkor.

Vi har också uttalat oss för bildandet av ett statligt huvudföretag med lokala produktionsföretag i skilda delar av landet och att staten skall stå som huvudman för den skyddade sektorn. Utslagningen av arbetskraften från den s. k. öppna marknaden kommer med all sannolikhet att fortgå, även om man fortsätter att anpassa sociallagstiftningen till utvecklingen på arbetsmarknaden.

Det är tydligt att det blir allt svårare för de människor som har hamnat i s. k. skyddat arbete att komma ut på den öppna marknaden. En liten tillbakablick ger vid handen att andelen av de inskrivna vid landets arbetsvård som fått arbete i den öppna marknaden sjunker år från år. År 1951 fick 57 % av dem som inskrevs arbete i den öppna marknaden under året. År 1972 var motsvarande procenttal endast 11,5 %. Det är sannolikt att detta procenttal ytterligare har sjunkit under de senaste åren. Dessa siffror talar sitt tydliga språk. Statsmakterna har försökt möta denna utveckling genom olika slag av arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Statsmakternas strävanden att underlätta den kapitalistiska utslagningsprocessen och anpassa samhället till denna utveckling, dvs. koncentration, nationaliseringar och strukturomvandling på kapitalets villkor, har bl. a. kommit till uttryck i att den skyddade verksamheten undergått en kraftig utbyggnad.

Utredningen om skyddat arbete säger att syftet med verksamheten skulle vara att medverka till en yrkesinriktad rehabilitering i avsikt att bereda möjligheter till återanställning i det ordinarie arbetslivet. Det har visat sig vara orealistiskt, och därmed bedrivs den skyddade verksam-

heten under mer eller mindre falska föreställningar – under förespeglningar om att dessa människor snart skulle återinställas i den vanliga produktionsprocessen.

De skyddade verkstäderna leder alltså inte till det ordinarie arbetslivet, och detta faktum understryks också av de siffror jag tidigare nämnde. Vilken slutsats måste man då dra av detta? Jo, att de skyddade verkstäderna måste omvandlas till ordinarie arbetsplatser. Den skyddade sysselsättningen bör bli det ordinarie arbetslivet för de arbetshandikappade. De skyddade verkstäderna bör följaktligen bli ordinarie produktionsverkstäder i en statlig verksamhet med högt ansvar för sina anställda från såväl produktions- som miljö- och demokratisynpunkt. Det handlar om att skapa nya arbetstillfällen och en meningsfull sysselsättning för dem som blir utslagna och att förvandla den arbetsmarknad som i dag kallas skyddad till en integrerad del av statens företagsverksamhet.

Herr talman! Det har nu gått två år sedan vi väckte vår första motion i den här frågan, och vi kan konstatera att det faktiskt har tillsatts en utredning. Organisationskommittéen kommer att i vår lägga fram förslag om det framtida huvudmannskapet och olika former för skyddad sysselsättning. Jag har här begränsat mig till att mycket kortfattat klargöra vårt partis principiella syn på denna fråga och vill bara understryka vikten av att det så snart som möjligt läggs fram principiella förslag samt att riksdagen snarast kan fatta beslut som innebär förbättrade villkor och trygghet för de arbetshandikappade.

Herr talman! I inrikesutskottets betänkande nr 3 behandlas motionen 1719 av fru Marklund m. fl. angående rätt till statsbidrag för inköp av bil och till driftkostnader samt till körkortsutbildning för alla rörelsehandikappade oavsett sysselsättning eller inkomst.

De rörelsehindrades problem, i detta fall deras transportproblem, har aktualiserats i olika sammanhang. Vi har bl. a. påtalat de stora brister i statsbidragsgivningen som råder när det gäller de icke förvärvsarbetande och deras möjligheter att få hjälp för att bryta sin isolering. Vi har hävdat och hävdar alltså att bilen måste erkännas som ett tekniskt hjälpmedel bland andra som ställs till de handikappades förfogande.

Samhällets stöd måste inriktas från allmänna sociala utgångspunkter, vilket även har förordats i motionen 1269, som återopps i motionen 1719. Vi utgår ifrån att man vid den kommande översyn av detta problem som utskottet har begärt skall ta hänsyn härtill, och vi noterar med tillfredsställelse utskottets ställningstagande som ett steg framåt i syfte att förbättra de rörelsehandikappades transportproblem.

Herr JOHANSSON i Simrishamn (s):

Herr talman! I likhet med tidigare talare vill jag understryka den betydelse som arbetsmarknadspolitikerna har i vårt samhälle. Den har kommit till uttryck i dagens debatt, i den finansdebatt som ägde rum här i riksdagen förra veckan och i de propositioner som behandlar arbetsmarknadsfrågor. Jag avstår därför vid det här tillfället från att anföra några

synpunkter i frågan och begränsar mig till att instämma i det inlägg som herr Fagerlund gjort tidigare i dag.

Jag skall kommentera några av de reservationer som är fogade till utskottets betänkande.

I reservationen 5 från folkpartiet har yrkats på värdesäkring av flyttningsbidragen. Samma förslag har vid flera tillfällen behandlats av riksdagen och då avslagits. Som framgår av utskottets betänkande täcker resebidragen och flyttningsersättningen de faktiska kostnaderna och följer därmed automatiskt kostnadsutvecklingen. Vi i utskottsmajoriteten vidhåller vår tidigare intagna principiella ståndpunkt att bidrag av det slag det här gäller bör fastställas av statmakterna från fall till fall efter samordning och avvägning mot andra reformbehov. Vi vill också fästa reservanternas uppmärksamhet på att förslag framlagts om att starthjälpen uppräknas med 1 000 kr. för familjeförsörjare och med 500 kr. för ensamstående.

Centerpartiet har i reservationen 6 yrkat att anslagsposterna för allmänna och särskilda beredskapsarbeten skall sammanföras i en anslagspost. Detta motiveras bl. a. med att det i praktiken visat sig svårt att strikt upprätthålla gränserna mellan de båda anslagsposterna.

Vi i utskottsmajoriteten är medvetna om att det inte alltid är möjligt att strikt upprätthålla dessa gränser mellan allmänna och särskilda beredskapsarbeten och att en sammanläggning skulle kunna framstå som fördelaktig. Men man måste ta hänsyn till att beredskapsarbetena har olika uppgifter i arbetsmarknadspolitiken. Allmänna beredskapsarbeten är avsedda att temporärt bereda sysselsättning åt arbetslösa i allmänhet och kan varieras i omfattning efter konjunkturerna, medan särskilda beredskapsarbeten i princip är avsedda för personer som av olika anledningar har begränsade möjligheter att erhålla sysselsättning på den öppna arbetsmarknaden.

I övrigt hänvisar jag till utskottets betänkande.

I reservationen 7 framför moderata samlingspartiet motivering och yrkande enligt det i motionen 932 framförda förslaget om en inventering av tänkbara beredskapsarbeten och lämplig arbetsmarknadsutbildning för tjänstemän och akademiker.

Från utskottsmajoritetens sida vill vi fästa reservanternas uppmärksamhet på att de åtgärder som reservanterna aktualiserar redan ingår i arbetsmarknadsverkets uppgifter. AMS har också beaktat behovet av åtgärder. Tillsammans med skolöverstyrelsen har man en arbetsgrupp med uppgift att avge förslag på lämpliga kurser – utöver dem som redan finns – vilka kan genomföras med kort varsel.

Dessutom är de grupper som reservanterna nämner, liksom övriga grupper, föremål för alla de åtgärder som innefattas i de arbetsmarknadspolitiska medlen. Genom arbetsmarknadsverkets organisation och verksamhet på centralt, regionalt och lokalt plan följs situationen för dessa grupper fortlöpande. Åtgärder som tillgodoser reservanternas förslag är således redan vidtagna.

Reservationen 8 från moderata samlingspartiet föreslår ändring av bidraget för halvskyddad sysselsättning så att detta skall inkludera även sociala kostnader.

Från utskottsmajoritetens sida vill vi erinra om att bidraget till halvskyddad sysselsättning år 1972 utgick med ett fast belopp om 5 000 kr. per anställd. Det ersattes då med det 40-procentiga bidraget. Detta var inte bara en kraftig uppräknings – även för en låglönetagare en fördubbling; 40 % på 25 000 kr. i årslön är ju 10 000 kr. Det innebar även att bidraget automatiskt höjs vid höjda löner till följd av lönerörelserna.

Det var väl i insikt om att det här gäller ett generöst bidrag som även reservanterna så sent som förra året var med om att enhälligt avstyrka ett motionsyrkande av samma slag. Kanske tvekade man inför konsekvenserna av att börja kompensera ändringar i skattepolitiken med statsbidrag.

Som både utskottsmajoriteten och reservanterna framhållit är bidragets stimulanseffekt det viktiga. Den urholkning som motionärer och reservanter vill påtala har inte hindrat att verksamheten efter bidragsomläggningen ökar med drygt 2 000 personer per år.

Vidare är det så att den som blir föremål för åtgärder av detta slag arbetar sig in i företaget och gör en fullvärdig insats. Principen bör väl då vara att kostnaden bärs av produktionen och inte av bidrag som avser att vara en stimulans.

Jag vill för min del inte utesluta att det, när man vunnit större erfarenhet, kan behöva göras en allmän utvärdering av reformen. Men för dagen kan detta inte vara motiverat.

Med det anförda biträder jag, herr talman, det yrkande som herr Fagerlund tidigare under debatten har framställt.

Herr NORDGREN (m) kort genmäle:

Herr talman! Till herr Johansson i Simrishamn vill jag bara säga att det är helt naturligt att vi delar uppfattningen att produktionen i första hand skall bära kostnaderna för en varas framställning – det är inte tu tal om det. Men om man i företagarleden, inom företagsamheten, sedan åtar sig någon form av utbildning, anpassning e. d. skall kostnaderna kanske inte alla gånger bäras av det företag som gör åtagandet.

Det är alldeles riktigt att det 1972 skedde en uppräknings från 5 000 kr. till 40 % av kostnaderna med undantag av de sociala kostnaderna, och vi hade väl ingenting att invända då. Men om tendensen fortsätter med ständigt stigande pålagor riskerar man – som jag sade i mitt tidigare inlägg här i dag – att urholka ersättningen för anpassningen, utbildningen och inpassningen i lönsam verksamhet så att det går på samma sätt som med den andra utbildningen, som vi väl alla ansett vara värdefull. Det tycker jag är synd, och det är dessa risker vi har påvisat i reservationen 8.

I reservationen 7, som vi båda talat om här, står det ju att man åtminstone har slagit in på rätt väg men att det är så pass många medelålders

Torsdagen den
20 mars 1975

*Arbetsmarknads-
politiken m. m.*

och äldre tjänstemän som har det bekymmersamt f. n. att det är önskvärt och angeläget att man effektivt fortsätter på denna väg och att AMS intresserar sig allvarligt för detta.

Det var de punkter som jag särskilt ville understryka. Men eftersom jag har ordet och tiden tydligen inte är helt utgången passar jag på att också understryka – och där delar jag herr Fagerlunds och ännu mer Margaretha af Ugglas uppfattning – att en av de allvarligaste orsakerna till vår nuvarande ungdomsarbetslöshet är det bristande intresse som visats för yrkesutbildning i detta land under låt mig säga det senaste årtiondet.

Herr Lorentzon är kanske inte i kammaren just nu. Men jag vill säga att det finns ju två vägar att lösa arbetslöshetsproblemet. Den ena är den som vi inom samtliga fyra demokratiska partier här i riksdagen förordar, nämligen att det skall föras en något så när lämplig näringspolitik, så att företagen har möjligheter att utvecklas och lönsamt producera varor i konkurrens med företag i andra länder. Den andra vägen är den som man går på östsidan – man slopar strejkrätten, lagstiftar bort arbetslösheten osv. Den vägen tror jag inte att någon av oss vill biträda, möjligen med undantag av herr Lorentzon.

Herr JONSSON i Mora (fp) kort genmäle:

Herr talman! Herr Johansson i Simrishamn sade beträffande värdesäkring av flyttningsbidragen att resebidragen täcker de faktiska kostnaderna och att de enligt utskottsmajoritetens uppfattning bör fastställas från fall till fall. Han nämnde också att starthjälpsbeloppen har räknats upp. Vi har ju också tidigare sagt att visst har det skett en viss förbättring.

Men det kan vara av intresse att citera något av vad som står på s. 81 i propositionen 1975:1 bil. 13 beträffande flyttningsbidragen:

”Utvecklingen under senare år har visat dels att den geografiska rörligheten över huvud taget är av väsentlig vikt för att de arbetssökande skall finna lämpliga arbetstillfällen, dels att flyttningsbidragen i allmänhet är otillräckliga för att täcka de med en flyttning förenade kostnaderna. Det sistnämnda styrks av de undersökningar som expertgruppen för utredningsverksamhet i arbetsmarknadsfrågor (EFA) har redovisat i sitt betänkande ---.”

Vi menar alltså att man i detta sammanhang bör se till att dessa bidrag något så när följer den faktiska kostnadsutvecklingen. Det är detta som ligger bakom vår reservation nr 5, där vi begär en värdesäkring av flyttningsbidrag.

Fru JONÄNG (c) kort genmäle:

Herr talman! Jag skall inte förlänga denna debatt nämnvärt utan bara säga några ord om reservationen 6.

Som jag sade i mitt tidigare anförande gäller det här inte någon större fråga. Den är av mera teknisk karaktär och avser en gemensam anslagspost för allmänna och särskilda beredskapsarbeten. Jag vill erinra om

att det är arbetsmarknadsstyrelsen själv som har önskat denna gemensamma anslagspost. Man menar nämligen att det innebär en administrativ förenkling.

Jag vidhåller alltså mitt yrkande beträffande reservationen 6.

Herr JOHANSSON i Simrishamn (s) kort genmäle:

Herr talman! Får jag säga till herr Nordgren att det bidrag som han talar om är avsett som en stimulansseffekt, inte som någon kostnads-täckning. Det föregås av en prövning för att nå det avsedda målet med bidraget, och den är som sagt noggrann.

Till herr Jonsson i Mora vill jag säga att flyttningsbidragen ju är föremål för fortlöpande uppmärksamhet och bygger på de erfarenheter som man efter hand vinner. De är också föremål för utvärdering. Om det visar sig nödvändigt kommer givetvis åtgärder att föreslås för att underlätta det uppsatta målet, nämligen att bereda arbetstillfällena och att säkra samsättningen.

Sedan är det väl alldeles riktigt som fru Jonäng säger, att AMS själv har föreslagit den gemensamma anslagsposten, och departementschefen motiverar också detta i propositionen. Jag vill bara fästa uppmärksamheten på att de allmänna beredskapsarbetena är betingade av och helt beroende av konjunkturutvecklingen. Anslaget till dem som har begränsade möjligheter och förutsättningar att komma ut på den öppna arbetsmarknaden är inte så beroende av konjunkturerna. Följaktligen skulle det uppstå vissa psykologiska verkningar om man sammanförde dessa två anslagsposter. Om man exempelvis under en högkonjunktur äskade ökade anslag för de särskilda beredskapsarbetena, så skulle det kunna uppfattas som om en lågkonjunktur var på väg.

De båda anslagen har sålunda två olika syften, och i likhet med departementschefen har utskottsmajoriteten ansett att det finns motiv för att behålla en gränsdragning mellan de två anslagsposterna.

Herr NORDGREN (m) kort genmäle:

Herr talman! Det är alldeles riktigt, och jag har heller aldrig bestritt det, att det bidrag jag talat om har en stimulansseffekt i första hand. Men det skall väl också fungera som en viss kostnadstäckning för skillnaden i fråga om arbetskraft, som ju tyvärr måste konstateras föreligga.

Men bortsett från detta menar jag, att om man ordnar ett stimulansbidrag ett år, så är det väl meningen att den stimulansen skall fortsätta även under kommande år och med ungefär samma kraft. Därför anser jag att vi skall vara litet försiktiga med att urholka den stimulansen alltför mycket, så att det inte går med den på samma sätt som med den andra utvidgning som jag talade om tidigare. Det var detta vi ville understryka med vår reservation.

Herr JONSSON i Mora (fp) kort genmäle:

Herr talman! Herr Johansson i Simrishamn sade att flyttningsbidragen

fortlöpande kommer att vara föremål för uppmärksamhet, och om det visar sig av behovet påkallat kommer det att föreslås förändringar och justeringar av dem. Vi har föreslagit en administrativ förenkling på så sätt att regeringen skulle få ett bemyndigande att företa bidragsjusteringar utan att varje gång behöva gå till riksdagen och begära en sådan justering. Det menar vi skulle förenkla den procedur vi talar om i detta sammanhang.

Herr JOHANSSON i Simrishamn (s) kort genmäle:

Herr talman! Endast några ord till herr Nordgren.

Kostnadstäckningen är vi överens om. Sedan 1972 har betingelserna ändrats. Jag sade i mitt inledningsanförande att det är möjligt att det kan finnas anledning att göra en utvärdering och översyn av detta bidrag när man har vunnit erfarenhet av det. Så har vi alltid gjort när det gäller arbetsmarknadsåtgärder. På grundval av de vunna erfarenheterna har man vidtagit de åtgärder som bedömts vara erforderliga för att nå det uppsatta målet. Jag vill försäkra att det gäller även i denna fråga.

Herr STRÖMBERG i Botkyrka (fp):

Herr talman! Det delområde som fått mest utrymme i det nu aktuella betänkandet från inrikesutskottet har rubriken Ungdomars inträde på arbetsmarknaden. Här finns också en lång rad motioner. Samhällets intresse för problemet syns på många sätt. Sysselsättningsutredningen har bildat en särskild arbetsgrupp för att behandla insatser som underlättar ungdomens inträde i arbetslivet. Dessutom arbetar flera olika arbetsgrupper med problemen. Både budgetpropositionen och utskottet betonar vikten av att ungdomen kan erbjudas arbete.

Det är mot denna bakgrund man har att se den verklighet som givit anledning till min motion om ett lokalkontor för arbetsförmedling i Botkyrka.

En självklar utgångspunkt för beslut om förläggning av olika arbetsförmedlingskontor måste vara behovet av den service arbetsförmedlingen kan ge. Andra verk kan ställa krav på att en lokal kontorsorganisation skall uppnå vissa strikt ekonomiska resultat. Detta gäller inte arbetsförmedlingen. Resultatet kan inte ses i en ekonomisk rapport. Antalet personer som fått arbete visar en del av resultatet, men långt ifrån allt. Arbetsförmedlingen kan i dag erbjuda en så vid och omfattande service att allt långt ifrån kan mätas.

Att ge människor en personlig hjälp i en så avgörande fråga som att skaffa arbete kan inte nog värderas. Att kunna placera en person på ett arbete som vederbörande trivs och känner tillfredsställelse med kan vara en långt större och betydelsefullare prestation än som syns i en statistisk uppgift, där det står att *en* arbetssökande har blivit placerad. Uppenbarligen blir personlig kontakt och lokal kännedom allt viktigare i arbetsförmedlingarnas verksamhet.

Samhället har också tagit konsekvenserna av detta. Under de senaste åren har AMS fått en mycket gynnad ställning vad avser nya tjänster. AMS har fått och får även i år resurser att bygga ut sin verksamhet.

Bebyggelsemönstret i vårt land förändras i regel mycket sakta. Under 1960-talet växte nya stora förorter upp i anslutning till storstäderna, men själva den grundläggande strukturen förändrades i regel inte. De nya bostadsområdena hade ett visst naturligt samband med en äldre kärna. Undantag finns. Botkyrka kommun är det mest markerade i landet. Snabbare än någon gång förut i vårt land blev en liten obetydlig kommun stor. Plötsligt fanns där en kommun med 70 000 innevånare. Självfallet hade vissa servicefunktioner svårt att hinna med. Fortfarande saknas en del. Arbetsförmedling saknas.

Arbetsförmedling saknas – Botkyrkas innevånare känner det. En aldrig så fin teknik med datorer och mycket annat i kontor lokaliserade på andra orter kan aldrig ersätta den personliga kontakten. Självklart bör arbetsförmedlingen finnas där människor normalt söker de tjänster som samhället och privata företag kan erbjuda. De som bor i Botkyrka söker service inom kommunen, inte i Södertälje, Skärholmen eller Huddinge. Men arbetsförmedling finns inte i Botkyrka. Vill man anlita arbetsförmedlingen måste man söka sig till Huddinge, Skärholmen eller Södertälje.

För några år sedan var det acceptabelt. Då var kommunen liten. I dag är situationen ohållbar. Får jag fråga: Finns det någon i riksdagen som kan visa på en annan svensk kommun med 70 000 innevånare där man inte har arbetsförmedling?

Utskottet har i sin skrivning talat om den växande andelen kvinnor och ungdomar bland de arbetssökande. Vidare har utskottet sagt att nytillträdande arbetssökande ofta kräver speciella förmedlingsinsatser. Detta är en helt riktig bild av situationen i Botkyrka. Expansionskommunerna har en ung befolkning som måste ha hjälp när den söker sig ut på arbetsmarknaden. Expansionskommunerna har också en stor andel ung kvinnlig arbetskraft som av flera skäl, bl. a. ekonomiska, gärna vill ut i arbetslivet.

Botkyrka kommun har det lägsta skatteunderlaget i Storstockholm, men ett av de högsta skatteuttagen, nära 27 kr. Botkyrka är en av de kommuner i regionen som har det lägsta antalet arbetstillfällen, men vi har relativt sett landets största utgifter för socialhjälp. Botkyrka är en av de kommuner som har högsta födelsetalet i landet. Redan nu *har kommunen stora ungdomskullar, om några år blir de mycket större!* Botkyrka har ingen arbetsförmedling. Var behövs en arbetsförmedling om inte i Botkyrka?

I en av de nya stadsdelarna i Norra Botkyrka, Alby, blev en kontorslokal på ca 400 m² ledig för ett tag sedan. Fastigheten ägs av det allmännyttiga AB Botkyrkabyggen och ligger i Alby centrum vid tunnelbana och flera busslinjer, centralt för hela kommunen. Flera intressenter väntar på att få hyra lokalen. Kommunen som äger fastighetsbolaget har låtit lokalen stå tom en tid i förhoppning om att AMS skall hyra den.

Torsdagen den
20 mars 1975

*Arbetsmarknads-
politiken m. m.*

AMS har resurser för att starta en arbetsförmedling i Botkyrka. Centralt belägna och lämpliga lokaler finns. Behovet av en arbetsförmedling är enormt.

Med inrikesutskottets betänkande som stöd vågar jag fråga: Vad väntar AMS på? Öppna kontoret! Det kommer att fylla en viktig uppgift!

Herr NILSSON i Kristianstad (s):

Herr talman! Under avsnittet Sysselsättningskapande åtgärder för svårplacerade behandlar utskottet två motioner som jag inlämnat. Den ena tar upp bidragsgivningen till handikappade som är i behov av bil för resor i samband med arbete och utbildning. Det bidraget har funnits i många år, och tack vare det har många människor kunnat arbetsrehabiliteras. Därför är det viktigt att stödet finns kvar och att det också följer med i kostnadsutvecklingen, vilket det inte har gjort. Eftersläpningen har skapat problem på sina håll när det gäller att arbetsplacera människor med handikapp.

Arbetsmarknadsministern har delvis uppmärksammat detta i propositionen och höjt bidraget med 2 000 till 17 000 kr., vilket naturligtvis är bra. Jag menar dock att man i det här läget måste göra en grundlig översyn av bidragsgivningen för att effektivisera stödet och göra det möjligt för många fler att komma ut till ett jobb och till utbildning.

Denna motion, liksom en annan som berör bidraget till handikappregat och andra anpassningsåtgärder i bilen, har fått en tillfredsställande behandling, och det är ju inte varje dag som något sådant inträffar i riksdagen. Utskottet har grundligt penetrerat frågan och visat en positiv syn på spörsmålet. Jag är uppriktigt glad för detta.

Jag brukar ofta kritisera beslutande organ och myndigheter för bristande förståelse i handikappfrågor. När det då görs bra saker, tycker jag att det också bör framhållas.

Det ankommer nu på regeringen att svara för översynen. Med det stora intresse arbetsmarknadsministern har visat sedan länge i handikappfrågor, tror jag att vi kan förvänta oss ett bra förslag så småningom. Det skulle naturligtvis vara värdefullt att få fram en bredare syn när det gäller rese-möjligheterna för handikappade. Jag menar att bilen borde betraktas som ett tekniskt hjälpmedel. Därmed skulle man äntligen kunna bryta isoleringen för många, även för sådana som inte är i arbete eller utbildning. Bilen är för den svårt rörelsehindrade inte bara en kompensation för de allmänna kommunikationernas otillgänglighet, utan främst ett förflyttningshjälpmedel som ersätter benen. Jag anser att man bör vidga möjligheterna till bilinköp.

Jag kan också ansluta mig till vad utskottet säger beträffande märkeprövningen, nämligen att man vid översynen bör beakta den förändring som har inträffat när det gäller makars inbördes ekonomiska relationer. Det tycker jag är riktigt.

Jag yrkar bifall till vad utskottet hemställt.

Herr NILSSON i Visby (s):

Herr talman! I motionen 951 har företrädare för fyra partier tagit upp det problem som uppkommit med anledning av arbetsmarknadsstyrelsens ändrade inställning när det gäller statsbidragets storlek för kyrkorestaureringar på Gotland, utförda som beredskapsarbete företrädesvis för äldre, lokalt bunden arbetskraft.

Som vi anfört i vår motion är av Gotlands 94 i bruk varande kyrkor 92 från medeltiden. De är enligt riksantikvarieämbetet av högsta kulturhistoriska värde, både som grupp och var för sig, och hör till de relativt få byggnader inom landet som även har intresse ur internationell synpunkt.

Det är mot den bakgrunden som vi motionärer anser att det inte kan vara rimligt att de små församlingarna på Gotland ensamma skall bekosta en så stor del av vården av dessa dyrgripar.

I detta sammanhang skall kanske som upplysning nämnas att antalet församlingar på Gotland uppgår till 92. Den största församlingen är Visby med 20 198 invånare, medan Sundre som är minst har 65 invånare.

Den senast med 100-procentigt statsbidrag restaurerade kyrkan i Linde församling kostade 495 000 kr. Utöver dessa 495 000 kr. har församlingen ett helt svar för kostnaderna för konserveringen av medeltida målningar på väggar och valv samt vad det gäller inventarier. Kostnaderna för sådana arbeten beräknas uppgå till ca 40 000 kr.

Ett flertal kyrkor är nu i behov av restaurering. Låt mig här nämna endast en av dessa.

Hörsne kyrka är i behov av reparation och förstärkning av torn och långhustak samt fasadrenovering. Dessa arbeten är kostnadsberäknade till 495 000 kr.

Hörsne församling hade vid årsskiftet 1974-1975 261 invånare, därav 185 invånare i åldern 16-66 år. Kyrkoskatten för innevarande år är 1 kr. 20 öre.

Jag har nämnt dessa siffror därför att jag inte är helt säker på att inrikesutskottets ledamöter har varit medvetna om vilka kostnader man nu förpliktar ett fåtal människor att svara för.

Jag kan också tala om att Hörsne församling har återkallat statsbidragsansökan då man fick besked om att inte 100-procentigt statsbidrag kunde påräknas.

Det finns i dag restaureringsarbeten klara att sätta i gång för en beräknad kostnad av 2 305 000 kr. De under senare år som beredskapsarbete utförda restaureringarna har haft stor betydelse ur sysselsättningsynpunkt. Äldre, lokalt bundna byggnadsarbetare som haft svårt att klara en anställning på en större byggarbetsplats med industrialiserade byggmetoder har genom dessa restaureringsarbeten kunnat få en meningsfull sysselsättning. Denna uppfattning har framförts av såväl länsarbetsnämnden som Byggnadsarbetareförbundets avdelning på Gotland.

Herr talman! Jag är medveten om att det inte lönar sig att gå emot ett enigt utskott, varför jag avstår från att yrka bifall till vår motion.

Jag vill dock ha sagt att med välvilliga skrivningar och med hänvisning till övervägandena i en arbetsgrupp åstadkommer man i nuläget inte några restaureringsarbeten. Enligt min uppfattning borde utskottet ha haft möjlighet att tillstyrka vår motion i avvaktan på resultatet av övervägandena i den arbetsgrupp inom utbildningsdepartementet som utskottet hänvisar till, speciellt med hänsyn till att vi endast begärt en omfördelning av tillgängliga medel och begränsat oss till ett budgetår.

När utskottet sålunda har haft en annan uppfattning än vi motionärer kvarstår frågan: Vad skall nu hända med de kulturpolitiska Gotlandskyrkorna och på vilket sätt skall man tillskapa andra arbetsobjekt för den äldre, lokalt bundna arbetskraften, som bara ökar i antal?

Herr NORDGREN (m) kort genmäle:

Herr talman! Det är nog riktigt att vi ledamöter i inrikesutskottet inte haft reda på de exakta kostnaderna för de olika restaureringar som behövs. Så mycket har vi i alla fall förstått att små församlingar inte själva kan klara dessa kostnader utan behöver den här hjälpen.

Därför har det också till utskottets betänkande fogats ett särskilt yttrande. Jag beklagar att det bara finns två namn under det yttrandet, trots att det bygger på en fyrpartimotion. Men dels med tanke på det angelägna i att dessa kyrkor restaureras, dels med tanke på de sysselsättningsproblem som finns på Gotland hoppas jag att man kommer att ta hänsyn till vad som framförs i detta särskilda yttrande och alltså med kraft gör dessa beräkningar, så att de snabbt leder till resultatet att vi kan få en restaurering av en del av dessa kyrkor.

Herr GUSTAFSSON i Stenkyrka (c):

Herr talman! Herr Nilsson i Visby har talat för motionen 951 och i stort framfört synpunkter och motiveringar för den. Jag instämmer med honom.

Han nämnde att skattetrycket var hårt i de små gotländska församlingarna. Jag vill som exempel på detta ta en församling på södra Gotland. Häromåret – det var innan vi hade fått den högre skatteutjämningen – var det aktuellt att det skulle tryckas en ny skattetabell speciellt för den församlingen. Det fanns nämligen ingen som gick upp i 30 kr. En reporter från en rikstidning frågade den kvinnliga kyrkvärden om det inte kändes genant att tillhöra en församling som hade den högsta skatten i landet. Kyrkvärden svarade då att hon hellre tillhörde en sådan församling än en församling som blev omtalad för att den hade en förfallen kyrka.

Jag tycker att detta är ganska talande för den offervilja som finns bland gotlänningarna när det gäller att slå vakt om sitt stora kulturarv. Men det är givet att allting har sina gränser; de enskilda människorna på Gotland kan inte offra hur mycket som helst på kulturens altare.

Under Bertil Olssons tid som generaldirektör i arbetsmarknadsstyrelsen infördes systemet att man lämnade bidrag med 100 % av kostnaderna

för den yttre restaureringen av vissa kyrkor. Man vann därmed två goda ting, dels den sysselsättning som herr Nilsson i Visby här har berört för äldre lokalt bunden arbetskraft, dels att ett antal förnämliga Gotlandskyrkor kunde upprustas.

Inrikesutskottet hänvisar i sitt betänkande till att en särskild arbetsgrupp har tillsatts inom utbildningsdepartementet. Jag vill till protokollet såsom ett medskick till denna arbetsgrupp få anteckna en önskan att arbetsgruppen snabbt lägger fram förslag, som gör det möjligt att fortsätta arbetet med att bevara det kulturarv som Gotlandskyrkorna representerar för oss alla.

I detta anförande instämde herr Schött (m).

Fröken ENGMAN (s):

Herr talman! Många har i dag från denna talarstol berört ungdomsarbetslösheten, vilket också jag har för avsikt att göra.

Först några faktasiffror. I januari och februari i år har antalet arbetslösa bland ungdomen minskat med 11 000 resp. 5 000 i förhållande till föregående år. Men på de flesta håll i landet ligger den genomsnittliga arbetslöshetsnivån högre för ungdomen än för befolkningen i dess helhet. Just dessa fakta ger mig anledning att något kommentera utskottets betänkande.

De ungas möjligheter att integreras på arbetsmarknaden hänger givetvis samman med den allmänna situationen där. Men det finns naturligtvis avgjorda skillnader och problem, som gör att läget uppenbarligen är svårare för många av de yngre.

En kritisk punkt är som många har nämnt övergången från grundskolan till gymnasieskolan. En inte obetydlig grupp går inte vidare till fortsatt utbildning. Många förblir otillräckligt utbildade. Jag kan ta ett exempel från Storstockholms gymnasieområde, där det i årskurs nio finns 15 500 elever. Enligt den nu preliminära sifferberäkningen fortsätter 8,2 %, alltså nästan 1 300 elever, inte sin utbildning. Syo-konsulenterna kommer under de närmaste månaderna att försöka fånga upp den gruppen.

Jag har en känsla av att resurserna i allmänhet är otillräckliga. Långt ifrån alla kommuner har tagit på sig ansvaret för en systematisk och målmedveten verksamhet för att denna "restgrupp" skall bli så liten som möjligt.

De ungdomar som har en gedigen yrkesutbildning är trots allt mycket eftersökta av arbetsgivarna. De får alltid jobb direkt efter skolan eller efter någon månad sedan de har slutat skolan.

Kärnfrågan är alltså att de unga måste ges tillfälle till yrkesutbildning och/eller praktik. Endast de åtgärderna underlättar inträdet på arbetsmarknaden och gör de unga konkurrenskraftiga.

Svårigheterna att hävda sig på arbetsmarknaden är särskilt markanta för de unga flickorna, för vilka situationen enligt gällande statistik är oroande. Eftersom inrikesutskottet har ägnat ett förhållandevis stort ut-

rymme åt att kommentera ungdomsarbetslösheten, hade det varit på sin plats att man också noterat skillnaden mellan pojkar och flickor vad gäller deras situation och möjligheter att etablera sig på arbetsmarknaden.

Vid genomläsningen av utskottets betänkande får man, dess värre, intrycket av att utskottet inte riktigt observerat det problem som jag nyss har skisserat, ett problem som sannolikt måste angripas med särskilda medel – kanske på utbildningssidan, kanske genom införande av vissa kvotregler, kanske vid sökandet efter praktikplatser, kanske när det gäller resursanvändningen inom AMS. Det är trots allt så att könsrollstänkandet och förlegade arbetsgivarattityder samt dessutom ett ensidigt utbildnings- och yrkesval från flickornas sida gör det här problemet än svårare och än mera komplicerat.

Den relativt högre arbetslösheten bland flickor jämfört med den bland pojkar har sin grund också däri att sysselsättningstillfällena i hög grad har funnits och också ökat inom industrin, vilket tidigare har nämnts här, där flickorna av tradition är utestängda. Därför måste det alltid vara en självklar uppgift för oss att i varje situation försöka förändra den syn som förhärskar. Inrikesutskottet har enligt min mening missat ett tillfälle att bidra till den debatt och den upplysningsverksamhet som måste till för att vi skall kunna föra frågan framåt och förändra det nuvarande mönstret.

Viss tröst finner jag dock i att utskottet så starkt markerar betydelsen av kontakt med ungdomar som lämnat skolan. Det gäller då inte bara dem som försvinner i skarven mellan grundskolan och gymnasiet, utan också dem som lämnar den senare skolformen. Om man över huvud taget skall ha en rimlig chans att klara den kontakten, måste det betyda att både skolans och arbetsförmedlingarnas personal blir varse att de unga flickorna kräver större uppmärksamhet i utbildnings- och arbetsmarknadspolitik.

Inom utbildningsdepartementet finns det som bekant en arbetsgrupp som skall pröva inrättandet av kortare yrkesutbildning och även överväga en större flexibilitet i den nuvarande gymnasieskolan. I det här sammanhanget vill jag kraftigt understryka vikten av att den arbetsgruppen så snabbt som möjligt lämnar sitt förslag till åtgärder.

Jag är helt förvissad om att i ett utvecklat industrisamhälle som vårt kommer sysselsättningsbehoven i alltmer ökad utsträckning att finnas inom den gemensamma sektorn. Det är inte svårt att peka på områden där insatser för att öka människornas välfärd kommer att leda till ökad sysselsättning. Det är därför inte minst viktigt att staten och kommunerna ökar sina insatser när det gäller praktik och utbildning. Men ansvaret är inte enbart statens och kommunernas. Krav måste också resas på att de privata arbetsgivarna tar på sig sin del av ansvaret när det gäller att bygga ut praktikplatssystemet och utbildningen. Sysselsättningsutredningen kommer självklart att ägna de här frågorna uppmärksamhet. Även den arbetsgrupp inom AMS som sysslar med praktikfrågor kommer att göra det. På båda dessa har jag stora förväntningar.

Det pågår, som jag noterat, ett arbete på många fronter för att komma till rätta med de svårigheter och problem som drabbar dagens ungdom vid inträdet på arbetsmarknaden. Ändå känner jag en viss oro för vad som kommer att hända de unga, när effekten av konjunkturedgången blir kännbar denna höst, eftersom en sådan nedgång som bekant drabbar ungdomsgrupperna hårdast.

Till sist skulle jag något vilja kommentera folkpartiets reservation nr 4. Fast andra gjort det förut tycker jag ändå att man inte fått en klarare uppfattning om vad reservationen innehåller. Man säger i reservationen att samhället bör genom uppsökande verksamhet söka kontakt med alla ungdomar som lämnat skolan för att utröna om de är arbetslösa eller inte. Om de är arbetslösa, skall de få hjälp genom att man erbjuder dem arbete eller utbildning. Verksamheten skulle enligt folkpartiet ha en sådan inriktning att den som verkligen vill ha ett arbete skall få erbjudande därom.

Där vill jag också göra en liten stilla reflexion över att man skriver "den som verkligen vill ha arbete". Jag tror att vi kan vara överens om att det nog är på det sättet att de unga vill ha arbete.

Självklart har jag inte några som helst svårigheter att ansluta mig till vad som sägs om uppsökande verksamhet – vilket för resten torde ha framgått av vad jag tidigare har anfört. Det som gör att jag ställer mig undrande är att när man läser både motionen 399, som folkpartiet har skrivit, och reservanternas skrivning, så får man ingen klarhet om på vilket sätt folkpartiets representanter har tänkt sig att lösa frågan om den här garantin.

Jag skulle alltså vilja fråga: Vad är innebörden i den här garantin, som folkpartiet fortsättningsvis säger sig vilja ge? Löser man frågan om ungdomarnas arbetslöshet genom uppsökande verksamhet? Är det egentligen där huvudproblemet ligger? Vad för slags arbete skall man erbjuda? Har folkpartiet tänkt sig att de arbetslösa i sin tur skall vara pliktiga att ta det arbete de blir erbjudna, oavsett vad det är för arbete och var arbetsplatsen ligger? På vad sätt skall alltså den förpliktande garantin uppfyllas?

Den kanske viktigaste frågan är: Vilka maktmedel, vilka tvångsmedel och ekonomiska resurser tänker folkpartiet ställa till samhällets förfogande för att klara detta?

Jag har sagt tidigare att det finns speciella problem i samband med ungdomars inträde på arbetsmarknaden. Men därav följer ju inte att man skall utfärda garantier för en grupp arbetssökande. Ytterst – märk väl ytterst – är de unga, liksom de handikappade, hemmafruar som vill ut på arbetsmarknaden m. fl. grupper beroende av det samlade utbudet av sysselsättningstillfällen. En garanti, vari den nu kan tänkas bestå, skapar ju i och för sig inte några nya sådana. Annars vore det ju en förödande enkel lösning att utfärda garantier för än den ena, än den andra gruppen i samhället, som har sina speciella problem.

Jag tror att vi är inne på en farlig väg om vi försöker skapa en ar-

Torsdagen den
20 mars 1975

*Arbetsmarknads-
politiken m. m.*

betsmarknad för ungdomen, en annan arbetsmarknad för kvinnorna och en tredje arbetsmarknad för de handikappade. I mina stillsamma och mera positiva stunder kan jag väl ändå inte tro att det är folkpartiets mening att vi skall avskärma en del av arbetsmarknaden och reservera den för personer, säg upp till 24 års ålder. Då flyttar man ju bara det här tröskelproblemet när det gäller sysselsättningen en bit upp i åldrarna. Det är på tröskelproblemet där det finns, nämligen i skarven mellan skola och vidareutbildning, som man skall sätta in sina resurser.

Vi är naturligtvis beroende av tillväxt när det gäller utbudet av arbetsstillfällen. Hur den skall se ut och hur den skall åstadkommas är bl. a. sysselsättningsutredningens huvudvärk. Visserligen ser jag med oro och med allvar på ungdomsarbetslösheten, men det är just därför som jag inte kan acceptera folkpartiets svepande formulering eller, rättare sagt, dess mycket illa underbyggda beställning av en sysselsättningsgaranti. Jag kan inte uppleva folkpartiets tal om en garanti i detta sammanhang på annat sätt än att det är ett försök att skapa en myt om folkpartiet som vårdare av de ungas intressen på arbetsmarknaden.

Rätten till arbete har vi slagit fast, men det gäller rätten till arbete åt alla. Och den rätten tror jag skapas på ett helt annat sätt än genom innehållslösa garantier.

Herr talmannen, som under detta anförande övertog ledningen av kammarens förhandlingar, tillkännagav att anslag utfärdats om sammanträdet fortsättande kl. 19.30.

Herr ERIKSSON i Arvika (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag lyssnade med intresse till fröken Engmans anförande, där hon charmigt och engagerat talade om hur viktigt det är att vi vidtar åtgärder för att minska ungdomsarbetslösheten. När hon kom in på folkpartiets ställningstagande, som bygger på en motion där vi har krävt en garanti för ungdom upp till 24 år om utbildning eller arbete, blev hon mer kritisk. Men jag fick nästan en känsla av att hon i slutet av sitt anförande var villig att gå ännu längre än folkpartiet föreslagit. Hon sade att våra formuleringar var litet för svepande.

Jag har två gånger i den här talarstolen tidigare mycket öppet erkänt att vi från folkpartiet inte är beredda att i detalj beskriva hur en garanti skall se ut. Vi har sagt att sysselsättningsutredningen får utreda det, och vi har uttryckt en önskan om att det skall ske snabbt. Varför det? Jo, därför att ungdomsarbetslösheten är ett socialt problem – såsom flera talare har redovisat med siffror – och att, trots att den allmänna arbetslösheten minskat, den höga andelen för ungdomsarbetslösheten ligger kvar, även om vi har varit inne i en högkonjunktur.

Vi hade önskat att ett enigt utskott och en enig riksdag skulle ha uttalat sig för en garanti för ungdom, för att vi skall satsa hårdare på att söka upp dem som slutar skolan. Sedan tycker jag inte att det är särskilt snyggt att betvivla att det bakom detta ligger en ärlig vilja.

Fröken ENGMAN (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag tror att vi ganska snabbt kan ena oss om att vi skall satsa hårdare på att lösa de här problemen. Vad jag sade sist i mitt anförande var att rätten till arbete måste garanteras, men att ge rätt till arbete är något helt annat än det folkpartiet föreslår. Det är att skapa möjligheter för människor att söka sig ut på arbetsmarknaden och naturligtvis även att se till att det där finns arbetstillfällen. Jag menar alltså att man inte i dag kan gå ut och ensidigt vända sig till en grupp människor under 25 år och för dem garantera någon sysselsättning – som dessutom skall vara meningsfull och givande, enligt vad det står i folkpartiets motion – utan att man sätter in frågan om ungdomsarbetslösheten i en större helhet, där man måste se till sysselsättningspolitiken i stort. Den gäller ju också ungdomar.

Om det vidare skulle vara så, som Karl Erik Eriksson sade, att dessa frågor skall inrymmas i sysselsättningsutredningens arbete, begriper jag ännu mindre varför folkpartiet har reserverat sig. Det finns ju en arbetsgrupp inom sysselsättningsutredningen som skall ägna sig åt ungdomsarbetslösheten och åt att lösa de primära problemen med övergången från skola till arbetsliv. Mot den bakgrunden framstår inte bara reservationen utan också folkpartiets beslut att reservera sig som oklara.

Herr ERIKSSON i Arvika (fp) kort genmäle:

Herr talman! Bara en kort kommentar. Fröken Engman säger att hon inte kan förstå varför man så starkt betonar just en del av sysselsättningsproblematiken, nämligen ungdomsarbetslösheten. Ja, jag måste säga att jag inte tycker att det är fel att vidta speciella åtgärder för en viss grupp, i detta fall ungdomen, som har särskilda problem. Jag tycker inte att det varit fel att arbetsmarknadsministern i vissa situationer har gjort specialinsatser för vissa grupper. Statsrådet har också antytt att vi måste ha en beredskap för att sätta in vissa åtgärder för grupper som speciellt drabbas på arbetsmarknaden.

Fröken Engman förstår inte heller varför vi driver denna fråga genom en reservation. För fjärde gången vill jag säga att vi hårdare än något annat parti sagt ifrån att det måste skapas en garanti och att den arbetsgrupp i sysselsättningsutredningen som arbetar med dessa frågor måste ta upp detta spörsmål med förtur. Vi har uttryckt ett önskemål om att vi snabbt skall få besked om hur en sådan garanti skall utformas.

Fröken ENGMAN (s) kort genmäle:

Herr talman! En av de frågor som jag ställde avsåg om folkpartiet också menade att den förpliktande garantin på motsvarande sätt skulle innebära en förpliktelse för de arbetslösa att uppfylla vissa krav – att utan vidare spisning ta de jobb de blir erbjudna, att då med hänsyn till regionala obalanser vara beredda att flytta osv. Det är i och för sig inga unika krav då det gäller ungdomsgrupperna. Men om man säger att man med vissa åtgärder anser sig kunna garantera ungdom under

Torsdagen den
20 mars 1975

*Arbetsmarknads-
politiken m. m.*

25 år arbete, menar jag att det är ord som inte innehåller något. Jag tycker att det är felaktigt att försöka skapa den tron att folkpartiet med hjälp av sin motion och sin reservation på något sätt har angivit förutsättningarna för genomförandet av en sådan garanti.

Självfallet har jag ingenting emot att man satsar på ungdomsgrupperna – det är inte det det gäller – men enligt mitt sätt att se är det farligt att försöka konstruera en arbetsmarknad för ungdom. Åtgärderna måste sättas in, som jag tidigare sagt, i skarven mellan utbildning och arbete. Sedan måste vi också se till att vi har en arbetsmarknad som på ett naturligt sätt kan dra till sig handikappade, äldre, ungdomar och andra kategorier.

Vi måste bevara denna helhetssyn på arbetsmarknaden och inte gå ut och bara säga att vi, om vi märker att ungdomarna är arbetslösa, skall erbjuda dem jobb. Därmed menar jag att man inte har löst några problem. Därför tycker jag att man inte kan dra några som helst växlar på folkpartiets reservation vid punkten 6.

Fru NORDLANDER (vpk):

Herr talman! I inrikesutskottets betänkande nr 3 behandlas – vilket har framgått av den här debatten – ett antal motioner med yrkanden om inrättande av flera praktikplatser. Vpk:s motion nr 818 skiljer sig i sak från övriga motioner, men har ändå behandlats i samband med dessa. Med mindre än två rader har utskottet avfärdat motionen: "Utskottet förutsätter att det kommer att inkludera ekonomiska och liknande frågor som berör villkoren för praktik." Detta innebär att motionen överlämnas till sysselsättningsutredningen, utan kommentarer. Herr Fagerlund har under debatten sagt ungefär detsamma.

Sysselsättningsutredningen har tagit upp ungdomarnas arbetsmarknad som ett av sina huvudområden. Utredningen har bildat en särskild arbetsgrupp som skall behandla olika typer av insatser för att underlätta ungdomens inträde i arbetslivet. I direktiven för utredningen nämns särskilt åtgärder såsom utvidgad praktik och återkommande utbildning.

Vid sidan av sysselsättningsutredningen bedrivs annat utredningsarbete av direkt betydelse för den aktuella frågan. AMS har bildat en arbetsgrupp för praktikfrågor, i vilken även ingår företrädare för andra statliga myndigheter och för parterna på arbetsmarknaden. Gruppen skall pröva olika möjligheter att öka tillgången på praktikplatser.

Jag har naturligtvis ingenting emot att det inrättas fler praktikplatser med tanke på den redovisning som gjorts i fråga om ungdomsarbetslösheten, som procentuellt utgör en onormalt stor andel av den totala arbetslösheten.

De ungdomar som det här rör sig om har ofta brister i sin utbildning, vilket medverkar till svårigheter att välja jobb, och de får, som vi vet, gå utan arbete längre perioder än genomsnittet.

Jag ser också positivt på praktik, om den sedan leder till en yrkesutbildning som ger arbete men också en godtagbar inkomst. Praktik i

samband med yrkesutbildning är också någonting positivt.

Men detta är bara en sida av problemet. Vad vänsterpartiet kommunisterna tagit upp i motionen är att praktikanterna måste tillförsäkras en rimlig ekonomisk trygghet även under praktiktiden. Vi vill ha ett mera enhetligt lönesystem för dem som praktiserar, så att de inte kan utnyttjas så som det görs på arbetsmarknaden i dag. Nu förekommer en hel flora av ersättningsbestämmelser, som alla har den avgörande bristen att den ersättning som utgår för arbetet är helt otillräcklig. Det finns ungdomar som praktiserar utan att få ett enda öre i ersättning.

Barnstugepraktikanter är en grupp vars situation vpk tagit upp vid olika tillfällen. De ersätts helt godtyckligt, beroende på kommunernas ekonomi och välvilja. De vill inte ha studiebidrag eller studielån, de vill ha betalt för sin arbetsinsats. De anser att deltagandet i all verksamhet på en barnstuga ger dem den bästa praktiken, men då kräver de också att arbetet skall ersättas med lön.

På sommaren arbetar många skolungdomar. Vanligtvis får eleverna sina praktikplatser genom arbetsförmedlingens särskilda praktiklistor. Många är clever i de tekniska utbildningarna, som har praktik inbakad som obligatoriskt moment i utbildningen.

Från centralt håll finns en rekommendation om en – visserligen låg – ersättning, men långt ifrån alla företag följer ens den rekommendationen, utan utnyttjar ungdomar som arbetskraftsreserv under semester tiden. Jag skall presentera några exempel. En pojke på 18 år tog arbete på en elfirma för att skaffa praktik för inträde på skolan. Trots att han fick utföra nästan alla förekommande arbeten var lönen 1:30 i timmen. Enligt avtal skulle han ha haft 5 kr. i timmen, vilket också det är en otillräcklig ersättning. Så småningom fick han hjälp av den fackliga organisationen och retroaktiv ersättning.

Lärlingslönen är en fråga som bl. a. Byggnadsarbetaren har tagit upp. En lärling som gått ut gymnasieskolan har i dyrortsgrupp 5 en timlön på 6:58 samt 0.25 i fördelningstal, vilket enligt genomsnittsförtjänsten för yrkesutbildade betongarbetare första kvartalet 1974 gav en total timlön på 9:34. Efter 500 timmar höjs timlönen till 7:08, men fördelningstalet är oförändrat. Svårigheter att rekrytera utbildade byggnadsarbetare blir följden.

Kommunalarbetarförbundet har en lista med många exempel på hur man inom vårdområdet ofta på reguljära arbeten anställer praktikanter i alla åldrar – enbart för att få billig arbetskraft. Praktikanter på ett pensionärshem arbetar full tid fem dagar i veckan. Ersättningen är 300 kr. i månaden plus maten. Enligt föreståndarinnan skulle praktikanterna aktivera de gamla, läsa för dem, gå ut och gå med dem, spela bingo etc. Förbundet har då frågat: Vem är handledare för de s. k. praktikanterna? Varför har man s. k. praktikanter? Meningen är enligt husmor att praktikanterna skall kunna hoppa in som vikarier under semester och då biträdena är sjuka, och då får de avtalsenlig lön. Det innebär att ena veckan kan de vara praktikanter med 300 kr. i månadsersättning, andra

veckan är de vikarier med avtalsenlig lön, och när vikariatet är slut är de praktikanter igen.

I en annan kommun är en anställd fortfarande praktikant efter sex år med en månadslön på 620 kr. Begynnelselönen var 150 kr. i månaden.

Sedan Kommunalarbetarförbundet vägrat acceptera lägre löner än enligt avtalet friställdes 150 ungdomar från beredskapsarbete. Kommunalsrådet hävdade att det inte rörde sig om regelrätt arbete utan en form av pryoverksamhet.

Sådana exempel, som kan mångfaldigas, ligger till grund för vår motion, som så enkelt avfärdas av utskottet. De fall av utnyttjande som kommer till den fackliga organisationens kännedom kan kanske klaras upp, men i andra fall kommer utsugningen att fortsätta. Därför är det angeläget att motionens yrkande tillgodoses, även om det måste föregås av översyn av hela praktikområdet.

Detsamma gäller det andra yrkandet i motionen; samma godtycke råder från företaget. Elever är helt utlämnade till vad som gäller i kollektivavtal om rätt för företag att vidta disciplinära åtgärder, med möjlighet att skilja elev från utbildningen. Det är bara när det gäller lönen som kollektivavtalen inte gäller.

Herr talman! Med detta yrkar jag bifall till reservationen 3 av herr Lorentzon vid inrikesutskottets betänkande nr 3.

Herr PERSSON i Karlstad (s):

Herr talman! I motion nr 644 har vi motionärer begärt att riksdagen uttalar sig för en ändring av den s. k. 50/50-regeln, och att en viss försöksverksamhet får bedrivas inom skogsbruket.

Begärd försöksverksamhet avser ett begränsat antal anställda – maximalt 100 redan anställda skogsarbetare per år. Försöksverksamheten skulle pågå under två år och geografiskt begränsas till det inre stödområdet.

Bakgrunden till motionsyrkandet är en motion av en medlem från Södra Finnskoga socialdemokratiska förening till Värmlands socialdemokratiska partidistrikts kongress 1973. Distriktkongressen behandlade motionen och tillstyrkte enhälligt kravet på en viss vidgning av 50/50-regeln. Beslutet innebar att riksdagsledamöterna vid lämpliga tillfällen skulle aktualisera motionskraven i skilda sammanhang.

Därefter har Skogsarbetareförbundets avdelning 6 i Fryksdalen i skrivelser såväl som vid ett flertal uppvaktningar framfört dessa krav och önskemål om ändring av nämnda regel. Avdelningen säger bl. a. att den på det allra kraftigaste vill tillstyrka begärd försöksverksamhet.

Billeruds AB i Torsby skogsrevir har till länsarbetsnämnden i Värmlands län inkommit med en begäran om att få bedriva viss begränsad försöksverksamhet inom ifrågavarande revir.

Skogsarbetareförbundet centralt har tillstyrkt denna ansökan och har för sin del uttalat att Torsby revir är en lämplig enhet och att resultaten där bör tjäna som framtida vägledning under försöksperioden. Bl. a. pekar

man på den ogynnsamma åldersfördelningen och jämför kostnaden för skogligt beredskapsarbete.

Arbetsmarknadsstyrelsens samrådsgrupp för halvskyddad sysselsättning har också behandlat ansökan och tillstyrkt den. Sist av alla instanser har arbetsmarknadsstyrelsen den 29 maj 1974 också tillstyrkt ansökan med vissa begränsningar, som vi tagit med i att-satsen i motionen.

Arbetsmarknadsstyrelsen har funnit att samtliga parter är positivt inställda till att finna en lösning av frågan om halvskyddad sysselsättning även inom skogsbruket men konstaterat att styrelsen ej kan bifalla framställningen förrän regeringen ändrat nuvarande bestämmelser.

Regeringen har dock i konselj under föregående år avstyrkt arbetsmarknadsstyrelsens begäran, och utskottet har för sin del avstyrkt motionen. Utskottet säger att om nuvarande bidragsregler för halvskyddad sysselsättning är otillräckliga får bidraget uppjusteras framdeles. Detta löser inte den aktuella ekvationen.

Jag beklagar att man så kategoriskt avvisar den begärda försöksverksamheten, med de geografiska begränsningar och den maximering av berörd personal som finns angivna i motionen. Vi motionärer tror nämligen att man under försöksperioden skulle ha kunnat få den utvärdering som behövs och menar att man först därefter har möjlighet att göra de erfarenhetsmässiga bedömningar som i framtiden kan leda i rätt riktning.

Herr talman! Jag tror att vi ofta glömmer människan bakom allt. Den hårda rationaliseringstakten inom skogsbruket har medfört helt onormala förhållanden. Det är då ofta de äldre och de handikappade som drabbas. I detta sammanhang vill jag erinra om den proposition som socialministern avisat beträffande viss deltidspension. Många av våra äldre skogsarbetare kan komma att få sådan pension. Kanske är det en klen tröst för de utslitna skogsarbetarna, men något lär det väl båta.

Herr talman! Mot ett enhälligt utskott har jag inget yrkande. Men jag vill ändå starkt understryka nödvändigheten av att samhället uppmärksammar situationen samt stiftar lagar och utfärdar förordningar till hjälp för våra äldre skogsarbetare både i norra Värmland och i övriga landet, främst då i det inre stödområdet.

Vi motionärer kommer att med största intresse följa den framtida utvecklingen, och vi får i första hand avvakta den proposition som behandlar just deltidspensioneringen och reformsträvandena där. Vi får säkerligen tillfälle att senare återkomma i denna mycket viktiga fråga.

Överläggningen var härmed slutad.

Nr 42

Torsdagen den
20 mars 1975

---

*Arbetsmarknads-
politiken m. m.*

Torsdagen den
20 mars 1975

*Arbetsmarknads-
politiken m. m.*

Punkten 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 1 av herr Nilsson i Tvärålund m. fl., och förklarades, den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fru Jonäng begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller inrikesutskottets hemställan i betänkandet nr 3 punkten 1 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av herr Nilsson i Tvärålund m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fru Jonäng begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 219
Nej - 82
Avstår - 2

Punkten 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 2 av herr Lorentzon, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Lorentzon begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller inrikesutskottets hemställan i betänkandet nr 3 punkten 2 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 2 av herr Lorentzon.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Lorentzon begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 288
Nej - 14
Avstår - 1

Punkterna 3 och 4

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 5

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 3 av herr Lorentzon, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fru Nordlander begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller inrikesutskottets hemställan i betänkandet nr 3 punkten 5 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 3 av herr Lorentzon.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fru Nordlander begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 288
Nej - 14
Avstår - 1

Punkten 6

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 4 av herrar Eriksson i Arvika och Jonsson i Mora, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Eriksson i Arvika begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller inrikesutskottets hemställan i betänkandet nr 3 punkten 6 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 4 av herrar Eriksson i Arvika och Jonsson i Mora.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Eriksson i Arvika begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 275
Nej - 26
Avstår - 2

Punkterna 7-13

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 14

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 5 av herrar Eriksson i Arvika och Jonsson i Mora, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Jonsson i Mora begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Torsdagen den
20 mars 1975

*Arbetsmarknads-
politiken m. m.*

Den som vill att kammaren bifaller inrikesutskottets hemställan i betänkandet nr 3 punkten 14 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 5 av herrar Eriksson i Arvika och Jonsson i Mora.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Jonsson i Mora begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 275
Nej - 27
Avstår - 2

Punkterna 15 och 16

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 17

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 6 av herr Nilsson i Tvärålund m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 18 och 19

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 20

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 7 av herrar Nordgren och Oskarson, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Nordgren begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller inrikesutskottets hemställan i betänkandet nr 3 punkten 20 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 7 av herrar Nordgren och Oskarson.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Nordgren begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 260
Nej - 42
Avstår - 1

Punkterna 21-36

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 37

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 8 av herrar Nordgren och Oskarson, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Nordgren begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller inrikesutskottets hemställan i betänkandet nr 3 punkten 37 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 8 av herrar Nordgren och Oskarson.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Nordgren begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 259
Nej - 44
Avstår - 1

Punkterna 38-44

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

§ 14 Föredrogs

Inrikesutskottets betänkande

Nr 2 med anledning av propositionen 1975:1 såvitt gäller anslag till Arbetsmarknadsdepartementet m. m.

Kammaren biföll vad utskottet i detta betänkande hemställt.

§ 15 Utgifterna på kapitalbudgeten inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde

Föredrogs trafikutskottets betänkande nr 2 med anledning av propositionen 1975:1 såvitt avser utgifterna på kapitalbudgeten för budgetåret 1975/76 inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde jämte motioner.

Punkten 1

Investeringsplan för kommunikationsverken m. m.

Regeringen hade i propositionen 1975:1 bilaga 8 (kommunikationsdepartementet, s. 210-214) lämnat en sammanfattande redogörelse för kommunikationsverkens investeringar, avseende postverkets, televerkets, (exkl. rundradio), statens järnvägars och luftfartsverkets fonder samt statens vägverks förrådsfond, sjöfartsverkets fond och fonden för Södertälje kanalverk.

Nr 42

Torsdagen den
20 mars 1975

---

*Investeringsplan för
kommunikations-
verken m. m.*

*Investeringsplan för
kommunikations-
verken m. m.*

I detta sammanhang hade behandlats motionen 1975:585 av herrar Strindberg (m) och Nordgren (m), vari hemställts att riksdagen beslutade att anslagsramen för kommunikationsdepartementets kapitalbudget minskades med 171 milj. kr. i förhållande till regeringens förslag.

Utskottet hemställde

att riksdagen med avslag på motionen 1975:585 som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anfört beträffande investeringsplan för kommunikationsverken m. m.

Reservation hade avgivits

1. beträffande minskning av medelsanvisningen av herrar Lothigiuss (m) och Clarksons (m) som ansett att utskottet bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1975:585 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört beträffande investeringsplan för kommunikationsverken m. m.

Herr **LOTHIGIUS** (m):

Herr talman! Investeringsplan för kommunikationsverken är en gammal bekant i kammaren. Statsrådet har efter en allmän ekonomisk avvägning föreslagit riksdagen att medlen skall begränsas till 1 720 milj. kr. Det är en ökning med ca 180 milj. kr. från förra året men 200 milj. kr. mindre än vad verksstyrelserna begär.

En verksstyrelse får sällan alla de medel som den begär trots att det kanske finns ett reellt underlag för dess begäran. Om verket med tanke på nedprutningen höjer sitt anslagsäskande över behovet genomskådas det ganska snart av departementet, och nedbantningen blir större. Hänsyn måste emellertid tas, menar vi, till vår allmänna ekonomiska situation. Vi anser att det i år är än viktigare än förra året att departementen verkligen är återhållsamma.

Den anslagsmetodik som vi införde fr. o. m. budgetåret 1963/64, vilken innebar ett 10-procentigt tillägg till vissa verks anslagsramar på investeringssidan, ger givetvis varken större rörlighet för att kunna möta eventuella konjunkturmässiga förändringar, men den har för- och nackdelar. I ett ekonomiskt svårare läge har departementschefen genom detta förfarande mindre möjligheter att hålla sig inom en lämplig investeringsram. Vi vill därför att departementschefen eller riksdagsledamöter skall kunna begära tilläggsanslag, om det av sysselsättningsmässiga skäl synes nödvändigt. Det kan då gälla mer pengar än de 10 % som vi talar om i dag. Vi har då möjlighet att överväga riktigheten av denna begäran och göra en noggrannare kontroll av verkens fögderi.

Av den anledningen yrkar jag, herr talman, bifall till reservationen
1.
°

Herr **SVEN GUSTAFSON** i Göteborg (fp):

Herr talman! Riksdagsbeslutet om denna marginal på 10 % fattades

på sin tid av en enig riksdag. Men sedan ganska många år tillbaka har moderata samlingspartiet yrkat sänkning av anslaget så att marginalen helt eller delvis skulle försvinna.

Man har använt olika motiveringar för att ta bort marginalen. Till en början levde man i ett skuggbudgettänkande, och då sade man att det var en besparing om man minskade anslaget. Men snart kom man underfund med att det inte var någon verklig besparing. Marginalen är inte avsedd att utnyttjas i normala fall utan endast om det av konjunkturmässiga eller andra skäl är motiverat. Om man tar bort marginalen och minskar beloppet blir det alltså i normala fall ingen besparing.

Då har man i stället lagt huvudvikten på ett annat argument, nämligen att om det skulle vara motiverat med en ökning av investeringarna för t. ex. statens järnvägar skall regeringen begära en ökning på tilläggsstat. Så kan man naturligtvis göra om man är hundraprocentigt övertygad om att det inte behövs några extra åtgärder för att minska arbetslösheten. Men om man tror att det finns risk för en ökning av arbetslösheten under de kommande månaderna är den väg som moderata samlingspartiet anvisar inte effektiv. Om det under våren uppstår sysselsättningsproblem menar alltså moderata samlingspartiet att departementschefen skall vara passiv över sommaren. Till höstriksdagen skall han komma med ett förslag om anslag på tilläggsstat, och detta skall sedan behandlas i utskott och riksdag. Då kommer naturligtvis åtgärderna för att bekämpa arbetslösheten alldeles för sent.

Jag sade att om moderaterna hade varit hundraprocentigt övertygade om att det inte behövs några särskilda åtgärder, hade man förstått deras yrkande. Men så sent som förra veckan framhöll moderaterna i finansdebatten att det särskilt under andra halvåret i år fanns en risk för påtagliga sysselsättningsproblem, och moderaterna ansåg att det behövdes särskilda stimulerande åtgärder. Då har jag svårt att förstå vad herr Lothigius nyss sade om vikten av att man i det läget skall vara återhållsam med investeringsökningar.

Man kan för allt i världen säga att t. ex. SJ inte behöver några ökade anslag. Förra året hade moderaterna inte någon motion om anslagsökning, men man gick ändå med på 30 milj. kr. utöver vad regeringen begärt, efter ett förslag från andra partiers sida. Det anslaget visade sig vara mycket välmotiverat. Det gav t. ex. möjligheter till anskaffning av motorvagnar, som det inte fanns några som helst pengar för i de medel som regeringen ville anvisa. Man kunde på det sättet vidta åtgärder för att bekämpa arbetslösheten och öka sysselsättningen.

I år finns det en tung motion från moderata samlingspartiets sida om ökning av anslaget. Men då går moderaterna tillsammans med socialdemokraterna och säger nej till förslaget om en ökning – vi kommer att behandla den frågan senare. Men nog behövs det investeringsmedel i år också.

Herr talman! Jag har uppehållit mig ganska utförligt vid detta, eftersom jag tycker att det är mycket angeläget att vi står fast vid den goda princip

vi har här i riksdagen och som vi var överens om för tio år sedan, nämligen att det skall finnas möjligheter att snabbt gripa in mot en hotande arbetslöshet och att det skall vara möjligt att göra det på områden där vi är så övertygade om att investeringen kommer att göra nytta som vi är t. ex. när det gäller SJ.

Herr talman! Med detta yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Herr LOTHIIGIUS (m):

Herr talman! Herr Sven Gustafson i Göteborg hårdrar detta ganska kraftigt. Det finns möjligheter för regeringen att lägga fram proposition i ärendet om läget hastigt skulle ändra sig. Det är inte heller absolut säkert att just på det här området det av sysselsättningskäl är mest lämpligt att lägga ned pengar.

Jag erkänner att det nuvarande systemet ger verket en större rörelsefrihet, men det hindrar inte att de pengar som behövs kan ställas till förfogande. En fördel med det system som jag förordar är att riksdagen har en större kontroll över hur dessa pengar investeras. Jag erkänner också att det inte är särskilt populärt hos verken att förändra det nuvarande systemet, men jag sitter inte här i kammaren för att vara populär utan för att mot bakgrunden av en ekonomisk situation driva en som jag tycker saklig linje i ett ärende.

Herr SVEN GUSTAFSON i Göteborg (fp):

Herr talman! Under tidigare år har det varit möjligt att med utnyttjande av denna 10-procentiga marginal vidta effektiva åtgärder mot arbetslösheten. Samtidigt har man kunnat göra en mycket nödvändig upprustning t. ex. av SJ:s verksamhet. I den trafikpolitiska motion som moderata samlingspartiet väckt vid årets riksdag står det att SJ är i behov av en teknisk upprustning. Vi borde alltså inte på något sätt vara oense om behovet på den här punkten. F. ö. har inte verket självt möjligheter att disponera marginalen efter gottfinnande, utan det är departementet som har möjligheter att inom den ram som riksdagen fastställer göra investeringar i syfte att bekämpa arbetslösheten.

Jag tycker inte heller att man skall lägga fram förslag här i riksdagen för att göra sig populär, men man bör väl inte yrka avslag på förslag om åtgärder som syftar till att minska riskerna för arbetslöshet.

Överläggningen var härmed slutad.

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 1 av herrar Lothigius och Clarkson, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Lothigius begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller trafikutskottets hemställan i betänkandet nr 2 punkten 1 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av herrar Lothigius och Clarkson.

Nr 42

Torsdagen den
20 mars 1975

---

*Postverkets
anslagsbehov*

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Lothigius begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 260
Nej - 40
Avstår - 1

Punkten 2

Postverkets anslagsbehov

Regeringen hade (s. 215-228) föreslagit riksdagen att dels medge att skolsparfonden upplöstes per den 30 juni 1975 och att dess behållna medel överfördes till postverket, dels till Posthus m. m. för budgetåret 1975/76 anvisa ett investeringsanslag av 20 000 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1975:588 av herrar Svanström (c) och Kindbom (c), vari hemställts att riksdagen uttalade att ingen namnförändring av postanstalter borde få ske utan att den berörda allmänheten vid i förväg genomfört samråd gett sitt samtycke därtill,

1975:852 av herr Löfgren (fp),

1975:1437 av herr förste vice talmannen Bengtson (c) och herr Börjesson i Falköping (c) samt

1975:1464 av herr Jonsson i Alingsås m. fl. (fp, c).

Utskottet hemställde
att riksdagen skulle

1. medge att skolsparfonden upplöstes per den 30 juni 1975 och att dess behållna medel överfördes till postverket,
2. till Posthus m. m. för budgetåret 1975/76 anvisa ett investeringsanslag av 20 000 000 kr.,
3. avslå motionen 1975:588,
4. avslå motionen 1975:852,
5. avslå motionen 1975:1437,
6. avslå motionen 1975:1464.

Herr SVANSTRÖM (c):

Herr talman! Under punkten 2 i trafikutskottets betänkande nr 2 behandlas även motionen 588 i vilken begärs att ingen ändring av postanstalters namn skall få ske utan att den berörda allmänheten har givit sitt samtycke. Även 1974 väcktes en motion i motsvarande syfte. Frågan

Torsdagen den
20 mars 1975

*Postverkets
anslagsbehov*

om postanstalternas namn har betydande likhet med en fråga som uppkom i samband med fastighetsregistrets överförande på data. Då fördes en livlig diskussion om våra gamla ortnamn.

Anledningen till att jag började intressera mig för frågan om postanstalternas namn var en ganska braskande rubrik i tidningen Arbetet onsdagen den 3 oktober 1973: Framtidens postgiroorganisation presenterade dråpslag mot ortsnamn. Sedan dess har jag försökt aktualisera frågan dels i en, som det då hette, enkel fråga, dels i en interpellation. Vederbörande statsråd anförde vid de tillfällena, som det också står i trafikutskottets betänkande, att stor försiktighet skulle iakttas i samband med eventuella ändringar av namn. Den något minskade effektivitet detta kunde innebära för verkets del ansåg han fick uppvägas av de fördelar som människorna kunde ha av att få behålla namn med anknytning till deras bygd.

Trots dessa försäkringar av statsrådet har postverket i sin vidare hantering av dessa frågor, enligt samstämmiga uppgifter som har kommit till mig från olika delar av landet, fortsatt med en s. k. rationaliseringsverksamhet som bl. a. har tagit sig uttryck i att gamla hävdvunna namn försvunnit, bl. a. Pixbo utanför Göteborg som döpts om till Mölnlycke. I det fallet överklagades beslutet, och först på hösten 1974 avgjordes ärendet av Kungl. Maj:t, som då beslöt lämna överklagandena utan åtgärd.

Jag har här framför mig ett mycket bittert brev från fru Birgit Janson i Pixbo som ledde det demokratiska arbetet med namninsamlingar och annat som låg bakom försöken att bevara namnet Pixbo. Hon frågar i brevet om det är effektivt att få tre olika postnummer att hålla reda på, nämligen 435 00 Mölnlycke, 435 01 Mölnlycke och 435 02 Mölnlycke, det sista för boxar i Pixbo. Resultatet är, menar hon, att människorna vet varken ut eller in. Mycket ofta blir det felsortering och förvirring.

Jag har med intresse tagit del av trafikutskottets synpunkter i det här sammanhanget. Utskottet hänvisar till statsrådets svar på mina frågor – dem har jag redan redogjort för – och vidare till att man har inhämtat att postverket numera tillämpar en praxis, enligt vilken en ändring av postanstalts namn inte kommer att ske då vederbörande kommun motsätter sig detta eller en stark opinion från allmänhetens sida konstateras föreligga.

Därmed anser utskottet att vad motionärerna har syftat till i rimlig utsträckning kommer att tillgodoses. Jag hoppas att utskottet har rätt, men jag har den uppfattningen att syftet skulle bli ännu bättre tillgodosett ifall de synpunkter beaktades, som har framförts i motionen 588 av mig och herr Kindbom, om att inte enbart det förhållandet att det uppstår en stark opinion eller att kommunen går emot skulle vara tillräckligt skäl att iaktta försiktighet med namnändring. Vi förutsätter i motionen att namnändring skall tillstyrkas vid de kontakter med den berörda allmänheten som rimligen bör tas.

Jag tror det är nödvändigt att manifesteras denna riksdagens vilja genom

att bifalla motionen.

Jag kan till sist nämna att det f. n. finns ca 2 200 postanstalter i riket. Sedan år 1960 har närmare 2 000 postanstalters namn ändrats. I februari 1974 bedömdes inom poststyrelsen namnändring kunna bli aktuell beträffande ytterligare totalt ca 500 postanstalter. F. n. beräknas inom poststyrelsen antalet återstående sådana fall vara knappt 400.

Jag fruktar, herr talman, att tidningen Arbetet haft grund för sin rubriksättning onsdagen den 3 oktober.

Med anledning av det anförda ber jag att få yrka bifall till motionen 588.

Herr LÖFGREN (fp):

Herr talman! Det kanske är förklarligt att jag har följt förhållandena inom postverket med särskilt intresse eftersom jag under ca sju år deltog som ledamot i 1956 års postutredning.

För något år sedan förde jag till postverkets kännedom ett uppslag om inrättande av en service inom postverkets område som jag benämnde postogram. Jag gjorde det mot bakgrunden av att det i vida kretsar förmärktes en stark reaktion mot de kraftigt höjda avgifterna för televerkets s. k. lyxtelegram. Jag visste att användandet av lyxtelegram som följd härav starkt hade minskat och ville ge postverket en chans att erbjuda allmänheten en motsvarande men väsentligt mindre kostnadskrävande form för hyllnings- och sympatitrytningar. Samtidigt skulle postverket kunna tillföras en inte föraktlig inkomst. Jag avstod också från att ofentliggöra mitt initiativ.

Jag vet att mitt uppslag kom till postverkets kännedom, men något bevis för positiva åtgärder har jag inte fått.

Under den allmänna motionstiden i år studerade jag televerkets årsredogörelse och chockerades av de väldiga förlusterna på telegramverksamheten. Trots de i allmänhetens ögon höga avgifterna för rikstelegram kunde jag förstå att televerkets årliga förluster på telegramverksamheten har uppgått till mellan 25 och 30 milj. kr. redan i början av 1970-talet och nu säkerligen är ännu större. Jag ansåg det då nödvändigt att i riksdagen aktualisera mitt uppslag och väckte motionen 852, som behandlas i detta trafikutskottets betänkande.

Eftersom det i pressen har förekommit en uppgift om att jag i samband med avlämnandet av motionen har låtit inregistrera ordet postogram som varumärke är det för mig angeläget att redovisa det verkliga förhållandet.

I en artikel i Svenska Dagbladet den 6 februari fanns en uppgift om att överläggningar mellan postverket och televerket skulle vara så långt framskridna att postogram skulle kunna införas fr. o. m. ingången av 1976 och att avgiften skulle komma att bli 10 kr., då även innefattande en avgift av välgörenhetskaraktär. Min motion nämndes inte på något sätt i det sammanhanget, och nästa dag, den 7 februari, förekom i samma tidning en trevlig teckning av ett postogram, som talade om ungefär hur vi skulle få det i fortsättningen.

Torsdagen den
20 mars 1975

---

*Postverkets
anslagsbehov*

Jag blev då allvarligt oroad för att idén om postogram helt enkelt skulle komma att förfuskas. Det skulle bli möjligt för enskilda personer att tillhandahålla väsentligt billigare blanketter, och på det sättet skulle postverket tvingas att befordra en sådan blankett bara mot vanligt brevporto. Postverket skulle bli kommersiellt utnyttjat av personer som på det sättet skulle kunna använda denna idé utan att postverket hade möjligheter att göra någonting åt det. Särskilt allvarligt skulle det vara om ordet postogram annekterades av någon kommersiellt intresserad person.

Sent på eftermiddagen samma dag som jag hade observerat artiklarna i Svenska Dagbladet fick jag tillfälle att ta kontakt med chefen för patentverkets varumärkesavdelning. Det framgick vid mitt samtal med honom att det med all säkerhet skulle vara möjligt för privatpersoner att inregistrera ordet postogram som varumärke för varor och tjänster, även om detta skulle ske mot postverkets intresse. För att inte riskera en obehörig registrering och under klart avgivande av en försäkran att jag inte agerade i något vinstintresse blev vi överens om att jag skulle inlämna en registreringsansökan beträffande ordet postogram. Innan posten stängde kl. 5 hann jag lämna in en ansökan tillsammans med den avgift som erfordrades för registrering av ordet postogram, 300 kr.

Jag har sedermera fått reda på att det tidigare inte fanns någon registrering utan att min var den första. Några dagar senare lär posten ha gett in en ansökan om att få registrera ordet postogram. Jag har meddelat generaldirektören för postverket att jag har handlat i postverkets intresse för att undvika att någon annan privatperson kom före och skyddade en sak som jag tyckte var alltför värdefull.

Jag har alltså meddelat generaldirektören för posten att jag naturligtvis inte har någon som helst avsikt att skaffa mig någon personlig ekonomisk vinning av mitt agerande och att jag är beredd att till postverket överföra den registrering som jag kommer att få, men det är självklart att jag vill vara säker på att idén inte förfuskas på det sätt som jag hade anledning att räkna med på grund av artiklarna i Svenska Dagbladet.

Jag har funnit det angeläget att ge denna redovisning för att bevisa min önskan att bevaka både postverkets och allmänhetens intressen. Jag har anledning att tro att frågan nu kommer att bli löst på ett lämpligt sätt samtidigt som televerkets betydande förluster kan nedbringas. Därför kan jag också godta utskottets välvilliga skrivning beträffande min motion.

Jag vill också säga några ord beträffande motionen 1464, som avser rätt för postverket att bilda en portoutjämningsfond av överskott som kan uppstå. En sådan fond skulle göra det möjligt att uppskjuta portohöjningar. Liknande framställningar har tidigare behandlats i riksdagen. De har blivit föremål för välvilliga skrivningar men avstyrkts med hänvisning till affärsverksutredningen, som dock var klar 1972, och sedermera också till budgetutredningen. Det har sagts att postverket inte kunde få en särställning och att även televerket begärt att få göra avsättningar. I motionen har vi visat hur televerket enligt den senaste årsredovisningen

gjort avskrivningar på varulager med nära 450 milj. kr. Postverket kan rimligen inte göra motsvarande avskrivningar.

Utskottets skrivning uppfattar jag nu närmast som en beställning av positiva förslag från regeringen. Även om den formellt utmynnar i förslag om avslag på motionen, tolkar jag den som så nära ett godkännande av det berättigade kravet, att jag uttalar min tillfredsställelse över att en positiv lösning nu äntligen tycks kunna förväntas.

Herr SVEN GUSTAFSON i Göteborg (fp):

Herr talman Låt mig först ta upp det som herr Löfgren sade beträffande förslaget om en portoutjämningsfond. Det fanns inom utskottet sympatier för tanken, men anledningen till att skrivningen utformades så som den nu föreligger var, att vi fick reda på att frågan låg mycket nära ett avgörande i departementet. Vi skriver också att vi har inhämtat att beredningen i ämnet pågår inom vederbörande departement. Det har ställts i utsikt att det inom det närmaste året skulle komma ett förslag på grundval av utredningarna beträffande affärsverkens ställning. Vi tycker att det är lämpligt att ta upp frågan om en portoutjämningsfond i samband därmed.

Låt mig sedan gå över till herr Svanström som yrkade bifall till hemställan i sin motion, dvs. att ingen namnförändring av postanstalter får ske utan att den berörda allmänheten vid i förväg genomfört samråd givit sitt samtycke därtill. Jag vill först säga att jag tycker att herr Svanström gjort ett mycket förtjänstfullt arbete för att bevara de gamla ortnamnen. Det är alldeles tydligt att hans åtgärder har varit effektiva. Tidigare gällde att, om kommunen tillstyrkte eller inte hade något att erinra mot en namnändring av postanstalt eller namnändringen inte mötte starkt motstånd bland kunderna, kunde denna namnändring genomföras. Det som har kommit till den senaste tiden framgår av följande bestämmelse i postverkets regler:

”Då kommunen inte är med på namnändring av postanstalt som omorganiseras till filialpostanstalt i samband med centralisering av postutdelningen och/eller då namnändringen möter starkt motstånd från kundernas sida sker inte namnändring t. v.”

Detta innebär alltså för det första att kommunen har vetorätt när det gäller att ändra namnet på postanstalt. För det andra krävs att ändringen inte möter starkt motstånd från de berörda kundernas sida. Huruvida det finns något sådant motstånd eller inte måste utrönas vid ett informationsmöte för de kunder som är närmast berörda.

Vi tycker att detta borde vara goda garantier för att namnändringar avseende postanstalter inte sker utan att det finns mycket vägande skäl för det. Det kan ju finnas sådana skäl, och det är herr Svanström den förste att erkänna. I samband med lantbrevbäringsturers ordnande kan det vara motiverat med en ändring av postanstalts namn. Men i de fall jag tidigare nämnt skall den ske med vederbörande kommuners samtycke och sedan man har förvissat sig om att den inte möter starkt motstånd

från kundernas sida.

Mot denna bakgrund tycker jag att utskottets skrivning är en alldeles tillräcklig garanti för att de synpunkter som herr Svanström har framfört kommer att bli beaktade. Jag yrkar därför bifall till utskottets hemställan också på denna punkt.

Herr SVANSTRÖM (c):

Herr talman! Trafikutskottets ordförande, Sven Gustafson i Göteborg, har här anmält den åsikten att vad utskottet har skrivit, vilket till äventyrs blir riksdagens beslut, skulle vara en tillräcklig garanti i de här sammanhangen. Jag är den förste att hålla med honom om att betydande förändringar har gjorts i syfte att åt den berörda allmänheten ge ett påtagligt inflytande i sådana fall där namnförändringar aktualiseras av postverket, men med de siffror som jag nämnde i mitt första anförande står det ändå klart att postverket funderar över att inom en ganska snar framtid göra ytterligare 400 förändringar. Då är det enligt min uppfattning synnerligen angeläget inte bara att dessa icke genomförs i sådana fall där det reses starkt motstånd eller där kommunen med sin nyförvärvade vetorätt lägger sig emot en förändring, utan också att det krävs ett godkännande vid i förväg hållet samråd med den berörda allmänheten. Jag har nämligen observerat, när jag har tagit del av rapporterna från olika delar av landet, att de kommunala företrädarna kan anse det ganska trivsamt att i sin egen kommun ha samma namn på alla postanstalter och därför inte reser några allvarliga invändningar när förslagen kommer. Därför har jag den uppfattningen att man inte kan uppnå det som vi vill uppnå i fråga om den berörda allmänhetens avgörande inflytande, om man inte tillåter den att ha också ett avgörande votum när det gäller att göra en namnändring.

Jag vill till sist understryka att det i vissa fall förekommer förändringar i den postala verksamheten som jag betecknar som nödvändiga, t. ex. där man kan serva allmänheten med lantbrevbäring. Men även där finns det kanske anledning – såsom det vid en frågedebatt häromdagen mellan Gösta Andersson i Nybro och statsrådet Norling ifrågasattes – att överväga att vänta med indragning av vissa postanstalter i små samhällen som befinner sig i en expansiv utveckling. Detta är emellertid en annan fråga.

Nu, herr talman, vill jag hålla mig till namnändringarna, och jag ber att få vidhålla mitt yrkande om bifall till motionen.

Herr SVEN GUSTAFSON i Göteborg (fp):

Herr talman! Herr Svanström nämnde antalet postanstalter som skulle få en namnändring, men det finns litet olika uppgifter om det: 200, 300 eller 400. Dessutom gäller den siffran antalet postanstalter där namnändring skulle ske, om postverkets tidigare policy skulle genomföras. Nu har man alltså genom att införa de regler som jag nyss nämnde sagt sig inte vilja ändra en postanstalts namn, om inte kommunen godkänner

ändringen. Man har också sagt att man är beredd att ta på sig kostnadsökningar i detta sammanhang. Därför behöver vi inte riskera att det antal postanstalter får namnändring som herr Svanström talade om.

Man kan naturligtvis aldrig få hundraprocentiga garantier i denna litet riskabla värld, men jag skulle vilja fråga: Kan man egentligen få bättre garantier än denna dubbla garanti som posten nu har utfärdat, delvis – det måste jag säga – efter herr Svanströms energiska arbete? För det första har ju kommunen vetorätt. Det blir ingen ändring om kommunen motsätter sig den, och kommunen måste trots allt sägas representera allmänheten. För det andra har man sagt att om kommunen skulle godkänna namnändringen men den skulle möta starkt motstånd från berörda kunders sida, skall man ändå inte genomföra den. Jag kan därför frimodigt yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr SVANSTRÖM (c):

Herr talman! Bara ett ord om siffrorna. Jag har fått dem genom riksdagens upplysningstjänst, och jag brukar lita på den. I övrigt har jag ingenting att tillägga utöver att jag vidhåller mitt yrkande om bifall till motionen.

Herr SVEN GUSTAFSON i Göteborg (fp):

Herr talman! Mina siffror har jag fått i en promemoria från poststyrelsen.

Herr SVANSTRÖM (c):

Herr talman! Jag vet ingenting om kommunikationerna mellan upplysningstjänsten och poststyrelsen, men enligt min uppfattning har vi exakt samma sifferunderlag.

Överläggningen var härmed slutad.

M o m . 1 och 2

Utskottets hemställan bifölls.

M o m . 3

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 588 av herrar Svanström och Kindbom, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad.

M o m . 4–6

Utskottets hemställan bifölls.

På förslag av herr talmannen beslöt kammaren att uppskjuta föredragningen av övriga punkter i detta betänkande samt behandlingen av på föredragningslistan återstående ärenden till kl. 19.30.

§ 16 Anmäldes och bordlades

Propositioner

Nr 61 om vissa anslag ur kyrkofonden, m. m.

Nr 65 med förslag till lag om ändring i lagen (1916:156) om vissa inskränkningar i rätten att förvärva fast egendom m. m.

§ 17 Anmäldes och bordlades

Motioner

Nr 1885 av herrar *Fridolfsson* och *Nilsson* i Agnäs med anledning av propositionen 1975:14 om statligt stöd till ungdomsorganisationernas centrala verksamhet, m. m.

Nr 1886 av herr *Nilsson* i Agnäs *m. fl.* med anledning av propositionen 1975:20 om den statliga kulturpolitiken 2

Nr 1887 av herr *Åkerfeldt m. fl.* med anledning av propositionen 1975:26 om riktlinjer för invandrar- och minoritetspolitiken m. m.

Nr 1888 av fru *Berglund m. fl.*

Nr 1889 av fru *Fränkel m. fl.*

Nr 1890 av herrar *Jonsson* i Alingsås och *Henmark*

Nr 1891 av fru *Jonäng m. fl.*

Nr 1892 av fru *Nordlander m. fl.*

Nr 1893 av fru *Olsson* i Helsingborg *m. fl.*

Nr 1894 av herrar *Petersson* i Ronneby och *Elmstedt*

Nr 1895 av herr *Regnéll m. fl.*

Nr 1896 av herr *Sjönell m. fl.*

med anledning av propositionen 1975:40 om kommunal konsumentpolitisk verksamhet m. m.

Nr 1897 av herr *Sjönell m. fl.*

med anledning av propositionen 1975:41 om inrättande av handelsprocedurrådet m. m.

Nr 1898 av fru *Anér* och herr *Petersson* i Röstånga

med anledning av propositionen 1975:50 med förslag till transplantationslag, m. m.

Nr 1899 av herrar *Mattsson* i Lane-Herrestad och *Mattsson* i Skee

med anledning av propositionen 1975:52 med förslag till lag om tillfällig handel

§ 18 Meddelande om fråga

Meddelades att följande fråga framställdes

den 20 mars

Nr 128 av herr *Nordstrandh* (m) till herr utbildningsministern om totalramen för undervisning i svenska för invandrare:

Sedan budgetåret 1972/73 har undervisningen i svenska för invandrare i studieförbunds regi fått ske inom en totalram per budgetår, varav f. n. 300 000 timmar disponeras för den s. k. lagbundna undervisningen och 250 000 för den s. k. fria kvoten. Innevarande budgetår behöver den fria kvoten totalt 455 000 timmar, och SÖ har därför hemställt om ytterligare 200 000 studietimmar.

När och i vilken riktning avser utbildningsministern att ge skolöverstyrelsen och studieförbunden besked angående budgetårets timtal för undervisningen i svenska för invandrare?

§ 19 Kammaren åtskildes kl. 17.56.

In fidem

BENGT TÖRNELL

/Solveig Gemert

Nr 42

Torsdagen den
20 mars 1975

---

*Meddelande om
fråga*